

C.2



รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

ศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า
ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

Potential of The Resources for Cultural Tourism of Puthai Banpow
Banpow Sub-District, Nongsoong District, Mukdahan Province

ผศ.ณิศาศรณ ไซยประสิทธิ์

ผศ.ดร.ฐิรชญา มณีเนตร

๖1๙๖๙๙๙๙
๕1๗๒๘1๙๐๘

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ประจำปีงบประมาณเงินรายได้ พ.ศ. 2551

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง ศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร (Potential of The Resources for Cultural Tourism of Puthai Banpow at Banpow Sub-District, Nongsoong District, Mukdahan Province) นี้ ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีงบประมาณเงินรายได้ พ.ศ. 2551

ศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ และทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร 2) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม หรือผลิตภัณฑ์ชุมชนของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร 3) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านความเชื่อ เทศกาลงานประเพณีของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่ของการศึกษาวิจัย ได้แก่ ประชากรในบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ประชากรที่ศึกษาได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 300 คน ประกอบด้วย กลุ่มท่องเที่ยวไฮสปีดจำนวน 100 คน กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 100 คน กลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 100 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสถิติทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for The Social Sciences หรือ SPSS)

ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยในด้าน เพศ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 30-39 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐ ใช้รถยนต์ของบริษัททัวร์ในการเดินทางมายังที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (ไฮสปีด) กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นกลุ่มสมาชิก 11-15 คน นักท่องเที่ยวส่วนมากมีลักษณะในการเดินทางมาท่องเที่ยวแบบกลุ่มเพื่อน โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน ผลการวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวด้านสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ ด้านผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม หรือผลิตภัณฑ์ชุมชน และด้านความเชื่อ เทศกาลงานประเพณี โดยใช้ตัวชี้วัดมาตรฐานทั้งหมด 10 มาตรฐาน 50 ตัวชี้วัดของคุณภาพมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (ไฮสปีด) สรุปว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่พัก พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านที่พักมีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ด้านอาหารและเครื่องโภชนาการความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ด้านความปลอดภัย พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านความปลอดภัย มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ด้านการจัดการ มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านกิจกรรมท่องเที่ยว มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านสภาพแวดล้อม มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ด้านมูลค่าเพิ่ม พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านมูลค่าเพิ่ม มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านการส่งเสริมการตลาด มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ด้านความเชื่อ พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านความเชื่อ มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด

โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมาก ด้านงานประเพณี พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านงานประเพณี มีความเหมาะสม และคุณภาพระดับมากที่สุด

ผลการศึกษาการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมทางวัฒนธรรมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า ด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน มีการสืบทอด และรักษาขนบธรรมเนียมของวัฒนธรรมของชาวผู้ไทย ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย อาหาร บ้านพัก และการใช้รักษาโรค ด้านความเชื่อและภูมิปัญญา ชุมชนยังคงสืบทอดประเพณีฮีดลีสองไว้อย่างเข้มแข็ง ชุมชนมีความเชื่อในเรื่องของ การไหว้ศาลปู่ตา และการเลี้ยงผี นอกจากนี้ภูมิปัญญายังได้รับการถ่ายทอดจากปราชญ์ชาวบ้าน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวมีความอุดมสมบูรณ์และมีความสวยงาม ลักษณะที่พิกอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยวใช้บ้านผู้ไทยในการรับรองนักท่องเที่ยว ลักษณะของอาหารรวมถึงความสะอาด เป็นอาหารพื้นบ้านของชาวผู้ไทย การจัดการด้านความปลอดภัย มีการจัดตั้งเวรยามของชาวบ้านในการช่วยเหลือ และคอยดูแลนักท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด ด้านรูปแบบการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ โฮมสเตย์ มีการรวมกลุ่มบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการ รูปแบบกิจกรรมจะมีชุดการแสดง มีการจัดจุดท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในและภายนอกพื้นที่ นอกจากนี้ชุมชนยังมีการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ในลักษณะของการท่องเที่ยวแบบเดินป่า ด้านลักษณะสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมมีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านร้านค้า และของที่ระลึก ชุมชนมีร้านค้าในการจัดแสดงสินค้าและมีความสามารถจัดทำผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเป็นของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว ด้านรูปแบบการส่งเสริมทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร มีการประชาสัมพันธ์ด้วยแผ่นพับ เว็บไซต์ มีการโฆษณาแบบปากต่อปากโดยนักท่องเที่ยว และด้านความเหมาะสมของอัตราค่าบริการต่าง ๆ การตั้งราคาตามความเหมาะสม โดยแบ่งเป็นราคาของชาวไทยและชาวต่างประเทศ

Potential of The Resources for Cultural Tourism of Puthai Banpow Banpow Sub-District, Nongsoong District, Mukdahan Province

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the potential of the resources for cultural tourism in natural, historical and cultural destination of Puthai Banpow, Banpow Sub-District, Nongsoong District, Mukdahan Province; 2) to study the potential of the resources for cultural tourism products or community products of Puthai Banpow, Banpow Sub-District, Nongsoong District, Mukdahan Province; 3) to study the potential of the resources in belief, traditional events of Puthai Banpow, Banpow Sub-District, Nongsoong District, Mukdahan Province. These research was either quantitative or qualitative research. The area of the research was Puthai Banpow, Banpow Sub-District, Nongsoong District, Mukdahan Province. The population studied was cultural tourist group 300 people; consist homestay tourist group 100 people, agro-tourist group

100 people and general tourist group 100 people, by using the interviewed forms to be the tool for the data collection. Analyse the data by used the statistical package for the social sciences: SPSS program.

The findings of personal factor found that the gender factor of these research, the majority was male, age was between 30-39 years, education level was bachelor's degree level. The population studied in these research, the majority has the marriage status, occupation were government service/state officer, and used an automobile of tour company in travelling to homestay. The majority traveller was a member group of 11 - 15 tourists. The objective of travelling was relax. The results about managing tourist attraction of natural side, historical side, cultural products side, or community products, belief and traditional festival side by using the standard point; 10 standards and 50 indicators of homestay standard. In conclusion, homestay standard was the most level. The accommadation side found that the tourist group has given accommadation data about the suitability and quality was the most level; food and suitability nutrition and quality was the most level. The safety side found that the tourist group has given data about the suitability and quality was the most level; managing side about suitability and quality was the most level; tourism activity side found that the tourist group has given tourism activity data about the suitability and quality was many level. The environment side found that the tourist group has given environment data about the suitability and quality was the most level. The value added side found that the tourist group has given value added data about the suitability and quality was the most level. The promotion side found that tourist group has given promotion data about the suitability and quality was the most level. The belief side found that the tourist group has given belief data about the suitability and quality was the most level by having the many suitability and quality indexes. The traditional side found that the tourist group has given traditional data about the suitability and quality was the most level.

The results of appropriate managing activities in cultural tourism arrangement in the resource of the community based tourism found that the cultural, custom and traditional side of the Puthai community, they have inheritance about the tradition of dressing, food, accommodation and using medicine. The belief and the intellect side, the community still has vigorously inheritance about the twelve tradition. The community has belief in the stories of shrine, ancestor salutation and being keep ghost. Besides, the intellect still has to relaied from the village philosophers. The natural resources side, the resources provided to built the tourism, they have fertility and beauty. The homestead character for the tourists used Puthai houses for accommodation. The characteristic of food including the clean, being Puthai local food. The safety administration side has arrangement

about local valunteen guards from the villagers for assistance and look after the tourists closely. The management of homestay entrepreneur side, they have administrative committee group. The activities format will have performance group, they have arrangement about cultural tourism within the area and outside. Besides, the community still has a new model development characteristic like the forest-tourism. The environment characteristic side, environment has fertility and biological variety. The souvenir shop side, the community has shop in order to show goods and arrange ability products of community for being a souvenir to the tourists. The promotion for marketing and public relation side, they have brochours, website and an advertisement like a words of mouth by tourists. The suitability of service charge rate side, pricing follows the suitabilities by divided to separated from Thai tourists and foreign tourists.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย.....	4
ขอบเขตของโครงการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพการพึ่งตนเอง.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว.....	12
ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับ โฮมสเตย์.....	15
ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว.....	16
ดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานที่พิกัดสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์).....	20
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	22
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	24
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	38
แหล่งข้อมูลเบื้องต้น.....	38
ประชากร.....	39
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	39
การตรวจสอบข้อมูล.....	41
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
4 ผลการวิจัย.....	43
ปัจจัยส่วนบุคคล.....	42
ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานที่พิกัดสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์).....	47
การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมทางวัฒนธรรมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอบ้านเป่า จังหวัดมุกดาหาร.....	61

5 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย.....	68
สรุปผลการวิจัย.....	69
อภิปรายผล.....	74
ข้อเสนอแนะ.....	90
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก.....	97
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์.....	98
ภาคผนวก ข บริบทชุมชน.....	107
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้นำชุมชนที่ให้สัมภาษณ์.....	117
ภาคผนวก ง กิจกรรมการท่องเที่ยวและแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวของบ้านเป้า.....	119
ภาคผนวก จ รูปภาพประกอบ.....	124

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 ดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานที่พึงสัมพันธ์วัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์).....	21
1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล.....	43
1.2 การจัดคุณภาพมาตรฐานที่พึงสัมพันธ์วัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร.....	48

สารบัญแผนภูมิ

แบบภูมิที่

หน้า

I I กรอบแนวคิด.....

7

สารบัญรูปลภาพ

รูปภาพที่	หน้า
1 บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร.....	125
2 ฝายทางเข้าบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร.....	125
3 ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร.....	126
4 เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำชุมชน.....	126
5 ภาพมุมสูงบ้านเป่ามองจากถ้ำผาขาว.....	127
6 พระพุทธรูปและสลักบนหน้าผา บริเวณวัดถ้ำผาขาว.....	127
7 บ่อน้ำทิพย์ วัดถ้ำผาขาว.....	128
8 กลุ่มนักท่องเที่ยวเข้าชมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....	128
9 นักท่องเที่ยวเป็นเจ้าชมธรรมชาติ.....	129
10 กลุ่มนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์.....	129
11 นักท่องเที่ยวถ่ายรูปร่วมกับชาวบ้านที่บ้านพักโฮมสเตย์.....	130
12 นักท่องเที่ยวต่างประเทศ จากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.....	130
13 นักท่องเที่ยวร่วมแต่งกายด้วยชุดผู้ไทย.....	131
14 นักท่องเที่ยวจากสวีเดน.....	131
15 ความเป็นกันเองของชาวผู้ไทยกับนักท่องเที่ยว.....	132
16 ผลิตภัณฑ์ชุมชนจากกลุ่มผลิตตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ.....	132
17 ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือหลากสี.....	133

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม (บรรณา วรณานิช, 2546: 19) โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย รัฐบาลได้ให้ความสำคัญแก่การท่องเที่ยวอย่างมาก จึงทำให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมสนับสนุนศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาชุมชนของตนเองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อกระจายรายได้ให้แก่ชุมชน ตลอดจนเพิ่มจำนวนแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยว

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มียุ่ดั้งเดิมในสังคมไทย ซึ่งได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ มีส่วนช่วยสนับสนุนมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจหลายด้าน เช่น การผลิตสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน การสืบทอดศิลปวัฒนธรรมประเพณี (ศิริเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2549: 3-4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นทรัพยากรในการจัดการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

แนวความคิดของผู้อาวุโสที่ได้กล่าวไว้ในสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดที่เด่นที่สุดในการพัฒนา เพราะแนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนกำลังเป็นกระแสของการพัฒนาในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนการพัฒนาและการส่งเสริมในด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดในเชิงรุก ครัวพัฒนา บูรณะฟื้นฟูมรดก และทรัพย์สินทางวัฒนธรรม รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งในเขตเมืองและชนบทเมือง เพื่อให้เกิดความหลากหลายของการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ กัน (นิกร จ่านอง, 2543: 15)

ประเทศไทยประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ วิถีชีวิตที่ดำรงอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมที่หลากหลาย เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรมที่แสดงออกในรูปของศิลปะกรรม สถาปัตยกรรม รวมไปถึงการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การแต่งกาย อาหาร ภาษา และการทำเกษตรกรรมที่แสดงถึงความสามารถในเชิงช่างที่งดงาม ซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศไทย และเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างมากของชุมชนที่จะนำไปพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้ต่อไป

ออสเตรีย หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นดินแดนที่มีอารยธรรมเก่าแก่แห่งหนึ่งของโลก ซึ่งวัฒนธรรมประกอบด้วยชนหลายเผ่าที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาตั้งหลักแหล่ง เช่น ไทยอีสาน ข่า กะโซ่ ลัวะ ลีลาเยล ส่วย และผู้ไทย (ไพฑูริย์ มีกุล, 2531: 1) กลุ่มชนเผ่าเหล่านี้มีความแตกต่างกันในวิถีชีวิตและค่านิยมประเพณีและพิธีกรรม ในบรรดาเผ่าต่างๆเหล่านี้ ยกเว้นผู้ไทยที่อพยพเข้ามาแล้วชาวผู้ไทยนับว่ามีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ค่อนข้างดีกว่าเผ่าอื่นๆ (ไพฑูริย์ มีกุล, 2533: 272-273)

จังหวัดมุกดาหารนับว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชื่อเสียงในการด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมุกดาหารเป็นจังหวัดที่มีประวัติอันยาวนาน เป็นศูนย์รวมของชาติพันธุ์หลากหลายชาดพันธุ์ และยังติดกับชายแดนไทยลาว เป็นเส้นทางสู่อินโดจีน ได้ชื่อว่าเป็นพื้นที่ที่กลมกลืนเศรษฐกิจ นอกจากนี้ในด้านวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหารประกอบด้วยวัฒนธรรมไทย 8 ชนเผ่า ประกอบด้วย ข่า แสก กะเลิง ฉ้อ โข้ว ลีลาเยลและผู้ไทย ปัจจุบันจังหวัดมุกดาหารได้ส่งเสริมให้ชุมชนนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นทุนในการพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยการนำเอาวัฒนธรรมผู้ไทยเป็นจุดขาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับมรดกทางวัฒนธรรม โดยการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม คือ การมุ่งศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณี และวัฒนธรรมของคนในชุมชน (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2546: 5)

ด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปแบบใหม่ของจังหวัดมุกดาหาร หน่วยงานการพัฒนาศูนย์รวมประเทศไทยเขต 4 ได้สนับสนุนให้ชุมชนจัดการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมขึ้น โดยคัดเลือกกลุ่มของชาวบ้านกลุ่มผู้ไทยตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เนื่องจากชุมชนผู้ไทยของที่นี่อยู่มากที่สุดในแถบจังหวัดมุกดาหาร และเป็นกลุ่มชุมชนที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวผู้ไทยมาจนถึงปัจจุบัน เช่น ภาษา การแต่งกาย อาหารพื้นบ้าน รวมถึงประเพณี และงานเทศกาลต่างๆ ที่ยังคงมีอยู่ (ดอกจำปา, 2542: 33) ชุมชนแห่งนี้มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นผู้ไทยแท้ๆ และเป็นหมู่บ้านที่มีทัศนียภาพอันสวยงาม เป็นพื้นที่มีภูเขาล้อมรอบหมู่บ้าน ซึ่งเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเขต 4 จึงได้สนับสนุนให้ชุมชนบ้านเป่าร่วมการพัฒนาศูนย์รวมประเทศไทยเขต 4 ในเชิงอนุรักษ์ในหมู่บ้านขึ้น (อนุรักษ์ ณะกลม, 2546: 3)

อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร มีชาวผู้ไทยอาศัยอยู่มากที่สุดถึง ร้อยละ 98 ของประชากร (ไพฑูริย์ มีกุล, 2533: 2) ชาวผู้ไทยที่ตั้งถิ่นฐานในเขตอำเภอหนองสูงมีอยู่ 5 ตำบล คือ หนองสูง หนองข่อย หนองบัวแดง บ้านเป่า ตำบลหนองสูงใต้ และตำบลหนองสูงเหนือ ซึ่งใน 5 ตำบลนี้ มีแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและมีทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงสภาพสมบูรณ์ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการท่องเที่ยวในด้านวัฒนธรรมได้ (สุรจิตต์ จันทรสาขา, 2530: 68)

ศูนย์รวมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีความหมายครอบคลุมถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึง การท่องเที่ยวทางศาสนา รวมถึงองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของแหล่ง

แก่คนที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ข้อมมีเรื่องราวทางวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับ
กันทั้งสิ้น เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากมนุษย์ อันประกอบด้วย ความเชื่อ ความศรัทธา
ที่ก่อกำเนิดขึ้นจากภูมิปัญญา การประดิษฐ์คิดค้น วิถีการดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม
การศึกษาถึงองค์ประกอบดังกล่าว เป็นเรื่องราวที่ควรแก่การศึกษาและเป็นสิ่งที่มีคุณค่าแก่การ
ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อการอนุรักษ์ไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ และเพื่อการท่องเที่ยวที่
ยั่งยืน นอกจากนี้การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรจะเป็นการจัดการ ในลักษณะผสมผสาน
วัฒนธรรมที่แตกต่างเข้าด้วยกัน มีการสร้างมิตรไมตรีที่ดีให้แก่กันและกัน ดังนั้นแนวคิดการท่องเที่ยว
ทางวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องเป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นั่นคือ การท่องเที่ยวที่
ก่อให้เกิดความยั่งยืน การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจึงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม
และช่วยให้เกิดประโยชน์ในการท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่ามากที่สุดและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย
ที่สุด (สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงศ์, 2546: 62-63)

การประกอบการด้านการท่องเที่ยวโดยใช้วัฒนธรรมเป็นปัจจัยในการสนับสนุนเริ่มมีมากขึ้น
แก่การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวดังกล่าวยังไม่ได้เข้าถึงกลุ่มชุมชนเป้าหมายที่
แท้จริง เป็นเพียงส่วนปลีกย่อยและเป็นเพียงบางพื้นที่ที่เป็นความต้องการของนักท่องเที่ยว และ
ทรัพยากรบางอย่างที่นักท่องเที่ยวต้องการก็ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ทั้งนี้เพราะ
ชุมชนกับขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการในการที่จะนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของ
ตนเองมาจัดระบบเพื่อนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว ประกอบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำชุมชนยังไม่ได้ให้
ความสนใจในเรื่องนี้เท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่วัฒนธรรมชุมชนของตนเองนั้นมีทรัพยากรที่สำคัญที่
นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ สิ่งสำคัญที่สุดของวัฒนธรรมชุมชน คือ ชุมชนเป็นเจ้าของ เป็นผู้ปฏิบัติ
เปี่ยมผู้สืบทอดมรดก และเป็นผู้สร้างโดยไม่ต้องลงทุน ไม่ต้องซื้อหาแต่อย่างใด แต่เนื่องจาก
สังคมไทยส่วนใหญ่ยังขาดศักยภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมอันถือได้ว่าสำคัญ
ในการท่องเที่ยว ดังนั้นหากนำวัฒนธรรมชุมชนมาบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุด ก็ถือเป็นการ
บริหารจัดการภายใต้ต้นทุนค่าในการพัฒนาศักยภาพที่ดีให้เกิดแก่การท่องเที่ยวภายในชุมชนท้องถิ่น
โดยศักยภาพที่ดี ก็คือ การนำเอาทรัพยากรวัฒนธรรมมาจัดระบบที่ชัดเจน รวมถึงการนำเอาทรัพยากร
ทางวัฒนธรรมมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าของ
ประเทศ (จวิ้น สิริ, 2549: 5-6)

หากกระแสปัจจุบันการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกำลังเป็นที่สนใจสำหรับนักท่องเที่ยวเป็น
อันมาก เพราะการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ผู้อื่น หรือวัฒนธรรมอื่นที่
แตกต่างจาก วัฒนธรรมของตน สิ่งสำคัญคือการศึกษาถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติ
โดยธรรมชาติในแง่ความเชื่อ ความคิด และวิถีชีวิตของชุมชน ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ
ศึกษาในจุดเริ่มต้นทางวัฒนธรรมของชุมชน คือ การศึกษาประวัติความเป็นมาและศักยภาพของ

โครงการเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อจะได้นำผลการศึกษาค้นคว้าไปเป็นแนวทางในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของภูมิภาค และเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของ
ประเทศไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านสถานที่ท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรม ทางประวัติศาสตร์ และทางวัฒนธรรมของชาวไทยบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอ
หนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
2. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม
หรือผลิตภัณฑ์ชุมชนของชาวไทยบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
3. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านความเชื่อ เทศกาลงาน
ประเพณีของชาวไทยบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. พื้นที่ของการศึกษาวิจัยได้แก่ หมู่บ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัด
มุกดาหาร
2. ประชากรที่ศึกษา คือ ประชากรในหมู่บ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัด
มุกดาหาร

กลุ่มตัวอย่าง เลือกแบบเจาะจง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มท่องเที่ยว
เชิงเกษตร และกลุ่มท่องเที่ยวโฮมสเตย์

3. ประเด็นที่ศึกษา
 1. ประวัติความเป็นมาของชาวไทยบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัด
มุกดาหาร
 2. ศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านสถานที่ท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ
ทางประวัติศาสตร์ และทางวัฒนธรรมของชาวไทยบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัด
มุกดาหาร
 3. ศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม หรือ
ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชาวไทยบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
 4. ศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านความเชื่อ เทศกาลงานประเพณีของ
ชาวไทยบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

๓. เป้าหมายที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ความประวัติกวามเป็นมาของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
๒. ทราบศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านสถานที่ท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ ภูมิประวัติศาสตร์ และทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
๓. ศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม หรือผลิตภัณฑ์ของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
๔. ทราบผลศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านความเชื่อ เทศกาลงานประเพณีของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
๕. แนวทางการพัฒนาการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
๖. เป็นข้อมูลสารสนเทศในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหารและพื้นที่ใกล้เคียง
๗. เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดมุกดาหาร
๘. ได้มีส่วนร่วมในการศึกษาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย

๓.๑ นิยามศัพท์เฉพาะ

๑. ศักยภาพชุมชน หมายถึง ความพร้อมและความสามารถของสมาชิกในชุมชนหรือองค์กรชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีการใช้วัฒนธรรมมาเป็นฐานในการพัฒนา ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ และในการนำวัฒนธรรมมาเป็นเครื่องดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว
๒. ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง ทรัพยากรในชุมชนที่ประกอบด้วย สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่ประกอบด้วยสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม เป็นผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนสามารถผลิตขึ้นเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว และความเชื่อ เทศกาลงานประเพณีที่ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาภายในชุมชน
๓. ศักยภาพของชุมชนด้านสถานที่ท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ และทางวัฒนธรรม หมายถึง ความพร้อม และความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว รวมถึงการรักษาและส่งเสริมศักยภาพทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ และทางวัฒนธรรมชุมชน

4. ศักยภาพของชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมหรือผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง ความพร้อมและความสามารถในการผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจที่จะมาซื้อและมาใช้บริการ

5. ศักยภาพของชุมชนด้านความเชื่อ และเทศกาลงานประเพณี หมายถึง การดำรงอยู่และความสามารถในการสืบสานด้านความเชื่อ และเทศกาลงานประเพณีของชุมชนให้คงอยู่อย่างมีคุณค่าต่อวิถีชีวิตและการท่องเที่ยว

6. การท่องเที่ยว หมายถึง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในรูปแบบ (โฮมสเตย์) เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน โดยชุมชนเป็นผู้จัดการท่องเที่ยวขึ้น มีการนำเสนอเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีภายในชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดเตรียมพร้อมให้กับนักท่องเที่ยว

7. วัฒนธรรมชุมชน หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ วิถีชีวิตดังกล่าวได้รวมถึงทุกอย่างที่คุณในชุมชนได้คิดค้นขึ้น สร้างขึ้นมา และมีการสืบทอดต่อ ๆ กันมา มีทั้งความเชื่อ ประเพณี การปฏิบัติต่าง ๆ การกิน การอยู่ การดำรงชีวิต ภาษา สุนทรียภาพ การรักษา รวมถึงการรักษาโรคของคนในชุมชน

8. ชุมชน หมายถึง ชุมชนผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

9. แนวทางการพัฒนา หมายถึง การนำเสนอรายละเอียดต่าง ๆ รวมถึงวิธีการปฏิบัติ และกิจกรรมที่จะทำให้การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทย บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ดังนี้

แบบ กัด:

ประเภท	ผู้ประกอบการ	นักท่องเที่ยว
ผู้ประกอบการ	เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ลักษณะกลุ่มในการเดินทางมาท่องเที่ยว
นักท่องเที่ยว	ศักยภาพการจัดการของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรูปแบบโฮมสเตย์และความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์	ความคิดเห็นด้านศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรูปแบบโฮมสเตย์

กรอบตัวชี้วัดคุณภาพมาตรฐาน: ศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวไทย บ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร มีดังนี้

1. สถานการณ์ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ ด้านที่ 1-4

2. ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้านที่ 5-8

3. ความเชื่อมโยงและเทศกาลงานประเพณี ด้านที่ 9-10 (รวม 10 มาตรฐาน 50 ตัวชี้วัด)

1. ด้านที่หัก	7 ตัวชี้วัด	6. ด้านสภาพแวดล้อม	4 ตัวชี้วัด
2. ด้านอาหาร	6 ตัวชี้วัด	7. ด้านมูลค่าเพิ่ม	4 ตัวชี้วัด
3. ด้านความปลอดภัย	5 ตัวชี้วัด	8. ด้านการตลาด	3 ตัวชี้วัด
4. ด้านการจัดการ	8 ตัวชี้วัด	9. ด้านความเชื่อ	3 ตัวชี้วัด
5. ด้านกิจกรรม	6 ตัวชี้วัด	10. ด้านงานประเพณี	4 ตัวชี้วัด

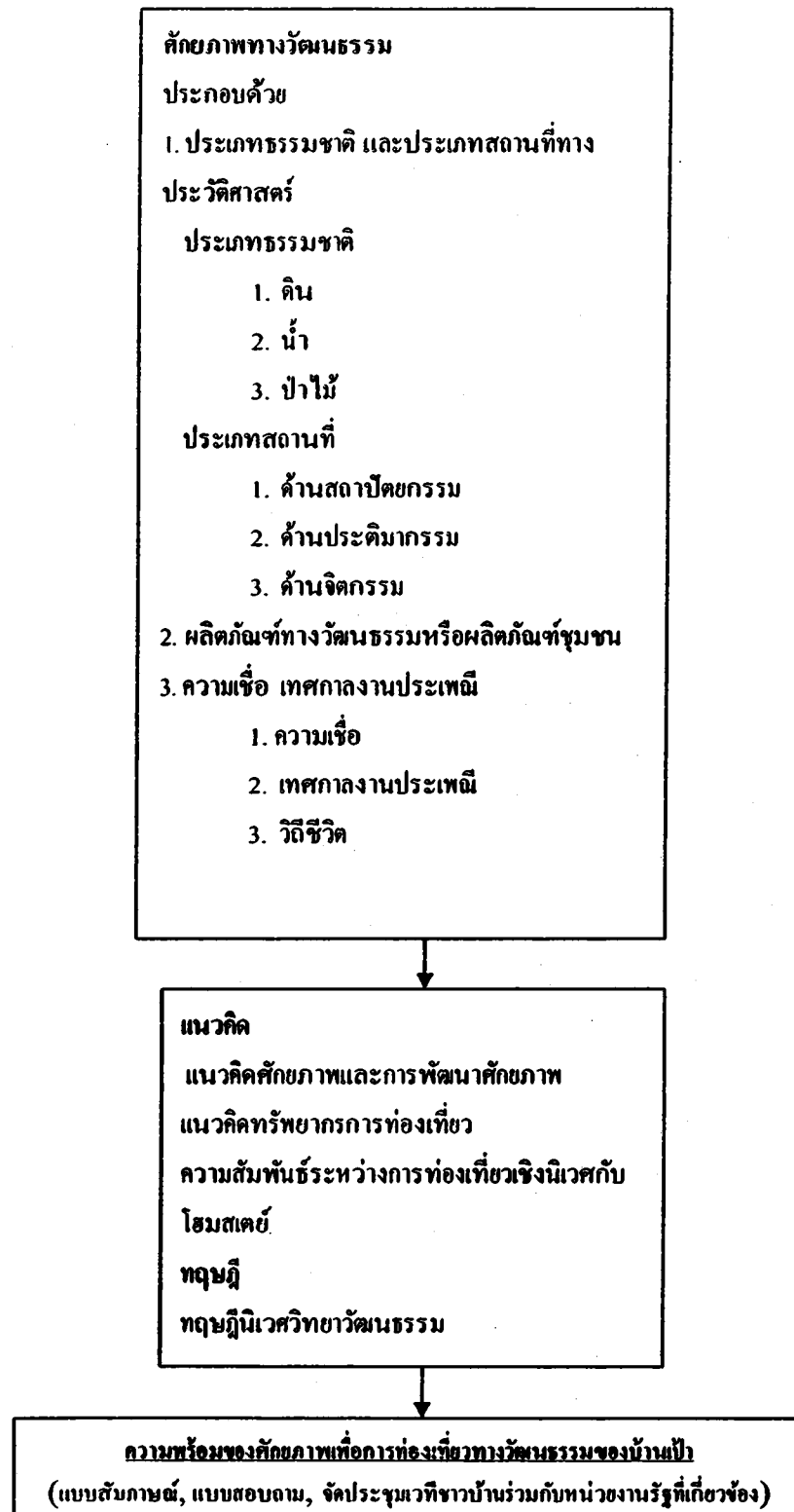
กรอบตัวชี้วัดที่สัมพันธ์กับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวไทย

ทฤษฎีกราวด์ทฤษฎี (Ground Theory)

- 1. กรอบแนวคิด
- 2. กรอบแนวคิดร่วม
- 3. กรอบแนวคิดทางวัฒนธรรม
- 4. กรอบแนวคิดแบบชนบท

แนวทางการพัฒนาด้านศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรูปแบบโฮมสเตย์ชาวไทย บ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร





แผนภูมิที่ 1.1: กรอบแนวคิด

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพการพึ่งตนเอง
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว
- 2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับโฮมสเตย์
- 2.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว
- 2.5 คำนีชีวัดคุณภาพมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์)
- 2.6 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพการพึ่งตนเอง

2.1.1 ความหมายของคำว่าศักยภาพและการพัฒนาศักยภาพการพึ่งตนเอง

2.1.1.1 ความหมายของศักยภาพ

เศียร เสวต (2532: 23-25) ได้ให้คำนิยามคำว่า “ศักยภาพ” ไว้ว่า ศักยภาพ หมายถึง การรู้จักตัวเองว่าทำอะไรอยู่ และสิ่งที่ทำอยู่นั้นถูกต้องหรือไม่ จงคิดดี ทำอะไรอย่างมีเหตุผลและสิ่งที่มีอยู่เหล่านี้มาสร้างให้ตนเองไปสู่ความสำเร็จ”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ 2542 (2546: 1095) ได้ให้ความหมายของศักยภาพไว้ว่า “ศักยภาพ หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจ หรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนา หรือไปปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ เช่น เขามีศักยภาพในการทำงานสูง น้ำตกขนาดใหญ่มีศักยภาพในการให้พลังงานได้มาก”

จริน สิริ (2549: 114) ศักยภาพ หมายถึง การกระทำในสิ่งที่ถูกต้องอย่างมีสติ ก่อให้เกิดความสำเร็จในสิ่งที่สร้างหรือกระทำ หรือหมายถึงคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ ที่อาจทำให้เกิดการพัฒน หรือปรากฏเป็นที่ประจักษ์

สรุปความคำว่า ศักยภาพ หมายถึง อำนาจที่แฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ ที่ผ่านการกระทำอย่างมีสติ สามารถก่อให้เกิดเป็นผลสำเร็จได้เป็นที่ประจักษ์

2.1.1.2 ความหมายของการพัฒนาศักยภาพการพึ่งตนเอง

นภคล เวชสวัสดิ์ (2533: 12-15) ได้ให้นิยามของการพัฒนาศักยภาพไว้ว่า “การพัฒนา ศักยภาพ หมายถึง แรงจูงใจ การตั้งเป้าหมายที่ทำและพัฒนาตนเองให้ไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม และ ลงมือปฏิบัติจนบรรลุถึงจุดหมาย เป็นทั้งความพร้อม และความสามารถในการลงมือปฏิบัติจนบรรลุ ถึงจุดหมาย เป็นการเพิ่มพูนความเชื่อมั่นในตัวเอง และปลุกเสกเส้นทางไปสู่ความสำเร็จในอนาคต”

สมิต อาชนิจกุล (2544: 21-15) ได้ให้ความหมายของคำว่าพัฒนาศักยภาพ ไว้ว่า การพัฒนา ศักยภาพ หมายถึง การเข้าใจในตนเอง รู้ตนเอง ว่าตอนนี้เราทำอะไรอยู่ มีอะไรบกพร่องบ้าง สำนวญ ตัวเองให้ดีขึ้น ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาไปสู่จุดหมาย”

จริน สิริ (2549: 114) การพัฒนาศักยภาพ ไว้ว่า การพัฒนา ศักยภาพ หมายถึง “ความสามารถใน การพัฒนา ศักยภาพตนเองไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติและบรรลุจุดหมาย รวมทั้ง ได้เข้าใจในตนเอง สำนวญตัวเองเพื่อปรับปรุงแก้ไข พัฒนาตนเองให้ไปสู่จุดหมาย”

สรุปความการพัฒนา ศักยภาพ หมายถึง การรู้จักสำรวญตนเองว่า มีทรัพยากรเท่าไร ตอนนีทำอะไร ที่ไหน อย่างไร มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคอย่างไร วางเป้าหมายสู่ อนาคต จากนั้นลงมือปฏิบัติ หลังจากปฏิบัติแล้วสำรวญตนเองอีกครั้งเพื่อปรับปรุงแก้ไข และพัฒนา ตนเองไปสู่จุดหมายสูงสุด

2.1.1.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับศักยภาพ ศักยภาพการพัฒนา

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2542: 32-39) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีศักยภาพในการพัฒนาและการ กระจายไว้ใน ทฤษฎีสังคมวิทยา การสร้าง การประเมินค่าและการใช้ประโยชน์ สรุปได้

ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบในการพัฒนาประกอบด้วย 6 ปัจจัย

- (1) องค์การมนุษย์
- (2) องค์การทางสังคม
- (3) ภาวะผู้นำในชุมชน
- (4) การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านด้วยกัน
- (5) ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับรัฐ
- (6) การฝึกอบรม

คำอธิบายประพจน์ทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาที่เป็นความจริงที่เกิดจากการพัฒนาของ ชุมชนได้กล่าวไว้ 6 ประการ คือ

- 1) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนนั้น
- 2) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ของชุมชนนั้น

- 3) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับผู้นำของชุมชนนั้น
- 4) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับองค์การทางสังคมของชุมชนนั้น
- 5) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับโลกภายนอกของชุมชนนั้น
- 6) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับการศึกษาของชุมชนนั้น

การตั้งสมมุติฐานในการพัฒนาศักยภาพชุมชน จากทฤษฎีสักยภาพการวิจัยก็จะสามารถตั้งสมมุติฐาน (hypothesis) เป็นกรอบคิดในการวิจัยได้ดังนี้

- 1) ชุมชนใดประชาชนแต่ละคนมีกรรมสิทธิ์ที่ดินยิ่งมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้การพัฒนา
มากขั้นเท่านั้น
- 2) ชุมชนใดยังมีอัตราเพิ่มประชากรในวัยทำงานมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้การพัฒนา
มากขั้นเท่านั้น
- 3) ชุมชนใดมีจำนวนและประเภทของหัวหน้า (หรือผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการ)
ยิ่งมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้ชุมชนพื้นที่มีการพัฒนามากขั้นเท่านั้น
- 4) ชุมชนใดประชากรมีส่วนร่วมกับองค์กรของหมู่บ้านมากเพียงใด ก็ทำให้ชุมชน
มีการพัฒนามากขั้นเท่านั้น
- 5) ชุมชนใดมีภาคีต่อสัมพันธ์กับข้าราชการของรัฐมากก็ยิ่งทำให้ชุมชนนั้นมีการ
พัฒนามากขั้นเท่านั้น
- 6) ชุมชนใดประชากรได้รับการฝึกอบรมยิ่งมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้ชุมชนนั้นมีการ
พัฒนามากขั้นเท่านั้น

นอกจากนี้ สิริ ฮามสุโพธิ์ (2546: 12-15) ได้กล่าวถึงศักยภาพการพึ่งตนเองในระดับหมู่บ้านโลกให้ความหมายของศักยภาพการพึ่งตนเอง หมายถึง การสามารถพึ่งตนเองได้ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านในชนบทนั่นเอง การพึ่งตนเอง หมายถึง การที่หมู่บ้านมีความสามารถที่จะดำรงตนให้เป็นที่พึ่งแห่งตนได้ หรือสามารถพึ่งตนเองได้จนเป็นที่พึ่งของคนอื่นได้ โดยยึดหลักธรรมะ 3 ประการ คือ ประการแรก ปริยัติ หมายถึง การเรียนรู้ ประการที่สอง ปฏิบัติ หมายถึง การลงมือปฏิบัติ และประการที่สาม ปฏิเวธ หมายถึง การวิจัยและพัฒนา นอกจากนี้คำว่า พึ่งตนเองได้สามารถจำแนกเป็นการพึ่งตนเองในเชิงสัมพันธ์ หมายถึง ภาพการณ์พึ่งตนเองนั้น ไม่ว่าจะอยู่ในระดับปัจเจกชน หรือระดับหมู่บ้าน ก็สามารถพึ่งพาผู้อื่นได้เช่นกัน แต่เป็นการพึ่งพาที่อยู่ในลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มากกว่าการพึ่งพาที่ตั้งอยู่บนการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก และการพึ่งพาตนเองในเชิงอำนาจการตัดสินใจ เพราะการตัดสินใจด้วยตนเองเกิดจากความสามารถทางความคิดและการตระหนักรู้ในการมองปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระบบ ซึ่งหมายถึงกระบวนการทางภูมิปัญญาที่สามารถ วิเคราะห์สาเหตุ และการวิเคราะห์ปัญหาก่อนการตัดสินใจ เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การแก้ไข ปัญหา หรือการพัฒนาตนเอง ในทำนองเดียวกันกล่าวคือ การพึ่งตนเองของชุมชนก็คือ สถานการณ์ที่

- 3) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับผู้นำของชุมชนนั้น
- 4) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับองค์การทางสังคมของชุมชนนั้น
- 5) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับโลกภายนอกของชุมชนนั้น
- 6) การพัฒนาของชุมชนใดขึ้นอยู่กับการศึกษาของชุมชนนั้น

การตั้งสมมุติฐานในการพัฒนาศักยภาพชุมชน จากทฤษฎีสักยภาพการวิจัยก็จะสามารถตั้งสมมุติฐาน (hypothesis) เป็นกรอบคิดในการวิจัยได้ดังนี้

- 1) ชุมชนใดประชาชนแต่ละคนมีกรรมสิทธิ์ที่ดินยิ่งมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้การพัฒนา
มากขึ้นเท่านั้น
- 2) ชุมชนใดยังมีอัตราเพิ่มประชากรในวัยทำงานมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้พัฒนามาก
ขึ้นเท่านั้น
- 3) ชุมชนใดมีจำนวนและประเภทของหัวหน้า (หรือผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการ)
ยิ่งมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้ชุมชนพื้นที่มีการพัฒนามากขึ้นเท่านั้น
- 4) ชุมชนใดประชากรมีส่วนร่วมกับองค์กรของหมู่บ้านมากเพียงใด ก็ทำให้ชุมชน
นั้นมีการพัฒนามากขึ้นเท่านั้น
- 5) ชุมชนใดมีภาคีความสัมพันธ์กับข้าราชการของรัฐมากก็ยิ่งทำให้ชุมชนนั้นมีการ
พัฒนามากขึ้นเท่านั้น
- 6) ชุมชนใดประชากรได้รับการฝึกอบรมยิ่งมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้ชุมชนนั้นมีการ
พัฒนามากขึ้นเท่านั้น

นอกจากนี้ ศิริ ฮามสุ โพร้ (2546: 12-15) ได้กล่าวถึงศักยภาพการพึ่งตนเองในระดับหมู่บ้าน โดยให้ความหมายของศักยภาพการพึ่งตนเอง หมายถึง การสามารถพึ่งตนเองได้ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านในชนบทนั่นเอง การพึ่งตนเอง หมายถึง การที่หมู่บ้านมีความสามารถที่จะดำรงคนให้เป็นที่พึ่งแห่งตนได้ หรือสามารถพึ่งตนเองได้จนเป็นที่พึ่งของคนอื่นได้ โดยยึดหลักธรรมชาติ 3 ประการ คือ ประการแรก ปรียัตติ หมายถึง การเรียนรู้ ประการที่สอง ปฏิบัติ หมายถึง การลงมือปฏิบัติ และประการที่สาม ปฏิเวธ หมายถึง การวิจัยและพัฒนา นอกจากนี้คำว่า พึ่งตนเองได้สามารถจำแนกเป็นการพึ่งตนเองในเชิงสัมพันธ์ หมายถึง ภาพการณ์พึ่งตนเองนั้น ไม่ว่าจะ เป็นระดับปัจเจกชน หรือระดับหมู่บ้าน ก็สามารถพึ่งพาผู้อื่นได้เช่นกัน แต่เป็นการพึ่งพาที่อยู่ใน ลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มากกว่าการพึ่งพาที่ตั้งอยู่บนการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก และการพึ่งพาตนเองในเชิงอำนาจการตัดสินใจ เพราะการตัดสินใจด้วยตนเองเกิดจากความสามารถทางความคิด และทักษะในการมองปัญหาต่างๆ อย่างเป็นระบบ ซึ่งหมายถึงกระบวนการทางภูมิปัญญาที่สามารถหยั่งรู้ถึงสาเหตุ และการวิเคราะห์ปัญหาก่อนการตัดสินใจ เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การแก้ไข ปัญหา หรือการพัฒนาตนเอง ในทำนองเดียวกันกล่าวคือ การพึ่งตนเองของชุมชนก็คือ สถานการณ์ที่

ชุมชนนั้นมีระบบการผลิต ระบบความคิดความเชื่อ และจิตสำนึก และตลอดจนระบบบริหาร การเมืองและการบริหารชุมชน ที่เป็นของตนเองสามารถพึ่งตนเองได้ (โอวาท สุทธนารักษ์, 2529 อ้างถึงใน สิริ ฮามสุโพธิ์, 2549: 13)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2540) ได้อธิบายถึงทฤษฎีการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนใน ชนบทว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถในการดำรงอยู่ได้อย่างอิสระ มั่นคง สมบูรณ์ การ พึ่งตนเองมีทั้งในระดับปัจเจกชนและชุมชน กล่าวคือ การที่บุคคลสามารถดำรงตนอย่างอิสระได้ เช่น สามารถแยกตัวออกห่างจากพ่อแม่ มีความมั่นคงในชีวิต สามารถเลี้ยงตนเองได้ ส่วนการพึ่งพาใน ระดับชุมชนหมายถึง การที่ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งในทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากร ทางธรรมชาติ จิตใจ และทางสังคม ซึ่งจากแนวความคิดดังกล่าวข้อมหมายถึง ศักยภาพการพึ่งพา ตนเองทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมนั่นเอง

ในขณะเดียวกัน เอลมัน อาร์.เซอร์วิส (Elman R. Service) อ้างใน สนธยา พลศรี (162-164) ในทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน ซึ่งสรุปทฤษฎีว่าด้วยศักยภาพของการหลักการไว้ในข้อสุดท้ายว่า ทฤษฎีว่าด้วยศักยภาพของวิวัฒนาการเชื่อว่า การพัฒนาแต่ละสังคมจะเจริญก้าวหน้าตลอดไป เมื่อ วิวัฒนาการถึงขีดสุดแล้ว จะถึงจุดอ้อมค้อมและมีการเสื่อมถอยลงไปและหล้าหลังจะเจริญก้าวหน้าขึ้นมา แทนที่เสมอ ในการพัฒนาชุมชนไม่จำเป็นที่จะต้องนำตัวของชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการ พัฒนาไปใช้ทั้งหมด แต่ควรแสวงหาตัวแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชนของตนเอง ทั้งใน ปัจจุบันและอนาคตเพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อไป

จากแนวคิดศักยภาพ การพัฒนาศักยภาพ และทฤษฎีเกี่ยวกับศักยภาพ และศักยภาพการ พัฒนาชุมชนที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยได้นำความรู้เหล่านี้มาประมวลเป็นความรู้ใหม่ความเข้าใจ กับนิยามและความหมายที่ปรากฏอยู่ในแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมาทั้งหมดมาเป็นแนวทางในการ สร้างคำนิยามในเรื่องที่คณะผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้งานวิจัยเสร็จสมบูรณ์ในเรื่องของ ความหมายรวมถึงเนื้อหาที่ทำการวิจัยมากยิ่งขึ้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.2.1 ทรัพยากรธรรมชาติ (Resource)

ทรัพยากร หมายถึง ทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้แก่ ดิน ป่าไม้ น้ำ พลังงาน แร่ธาตุ และ สัตว์ ฯลฯ และทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์สาธารณะ ฯลฯ ฯลฯ และคลองส่งน้ำ ฯลฯ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านและนำมาประกอบอาชีพนั้นได้ จากการ ศึกษารายงานการวิจัยหลายชิ้นได้สนับสนุนและชี้ให้เห็นว่าทรัพยากรเป็นปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้าง ไปมีการนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้มากน้อยแตกต่างกันไปตามศักยภาพของประชาชนในแต่ละ หมู่บ้านที่มีอยู่

รายงานการวิจัยของสถาบันวิจัยและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2538) ได้ชี้ให้เห็นว่า การพึ่งตนเองทางธรรมชาติและรวมไปถึงการพึ่งตนเองของทรัพยากรมนุษย์ สมาชิกทุกคนในหมู่บ้านต้องเลือกใช้เพื่อสนองตอบการประกอบอาชีพเท่าที่จำเป็น และเมื่อนำทรัพยากรไปใช้แล้วต้องรู้จักบำรุงรักษา หรือทดแทนให้คงความสมดุลและความหลากหลายไว้ให้มากที่สุด เพราะทรัพยากรเหล่านี้ถือเป็นสินทรัพย์ หรือวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ ถ้าเมื่อใดทรัพยากรเหล่านี้ขาดแคลน หรือหมดไปก็จะส่งผลให้ต้องค้นหานามาด้วยการซื้อซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มภาระรายจ่ายมากขึ้นไปอีก

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2539) ได้อธิบายว่ารากฐานของปัญหาของหมู่บ้านในชนบทที่ค่อนข้างจะรุนแรงจนทำให้หมู่บ้านอ่อนแอ หรือด้อยศักยภาพ ประการหนึ่ง เกิดมาจากการที่หมู่บ้านใช้ทรัพยากรดินที่ทำกิน โดยปราศจากการบำรุงรักษา เมื่อดินเหล่านั้นเสื่อมสภาพลงผลผลิตที่ได้ก็ลดต่ำตามลงมา จนกลายเป็นปัญหาการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติอื่นตามมา เช่น การตัดไม้ทำลายป่า ส่งผลถึงต้นน้ำลำธาร และเกิดผลกระทบต่อระบบเกษตรตลอดจนระบบชุมชนที่เป็นลูกโซ่ไปเรื่อย ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศหลายฉบับที่รายงานถึงแนวทางการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนหรือท้องถิ่นให้มีความยั่งยืน สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน การกระจายอำนาจลงไปยังหมู่บ้านจึงถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าร่วมกัน (ศิริ สามสุโพธิ์, 2549: 50)

Kumar (1996) อ้างถึงใน ศิริ สามสุโพธิ์ (2549: 51) การกระจายอำนาจให้ประชาชนร่วมรับผิดชอบในการบริหารจัดการทรัพยากรพลังงานทดแทนของหมู่บ้านชนบทในประเทศอินเดีย ทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในฐานะเป็นสมาชิกของหมู่บ้าน และชุมชนเป็นอย่างยิ่ง

Ramakrishana (1998) อ้างถึงใน ศิริ สามสุโพธิ์ (2549: 51) กรณีการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในเขตกิ่งแห่งแฉ่งทางตอนใต้ของอินเดียพบว่า ในอดีตแนวทางการพัฒนามักจะเกิดมาจากการสั่งการขององค์กรภาครัฐ ผลการพัฒนาจึงเกิดความล้มเหลวไม่มีความยั่งยืน แต่เมื่อมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การพัฒนาไปเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยประชาชนในชุมชนเอง จึงทำให้มีน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคได้ตลอดปี

จากงานวิจัยดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า ทรัพยากรทางธรรมชาตินั้นถือเป็นทุนและสินทรัพย์ทางสังคมที่คุณค่า ควรแก่การใช้ประโยชน์สูงสุด รวมถึงการรู้จักบำรุงรักษาให้คงประโยชน์ที่ยาวนาน ก็จะเป็นปัจจัยสำคัญในการพึ่งตนเองของหมู่บ้านได้อย่างยั่งยืน

2.2.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource)

ทรัพยากรการท่องเที่ยวหมายถึง สิ่งดึงดูดใจที่ก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวซึ่งนอกจากจะเป็นทั้งวัตถุประสงค์ และเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะขาย อาจกล่าวได้ว่า เป็นสินค้าที่มีลักษณะพิเศษที่สามารถดึงดูดให้ลูกค้า หรือนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาซื้อกันถึงที่ตั้งของสินค้า

ทรัพยากรการท่องเที่ยวสามารถแบ่งย่อยเป็นประเภทต่างๆ ได้หลายรูปแบบตามแต่แนวความคิด และวัตถุประสงค์ซึ่ง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2533 : 90) ได้แบ่งประเภทของการท่องเที่ยว โดยยึดเป้าหมายการไปชมของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติหมายถึง สภาพทางกายภาพของธรรมชาติที่มีความสวยงาม หรือน่าสนใจ เช่น ภูเขา น้ำตก ลำธาร ทะเลสาบ ทะเลทราย ทะเลเกาะ แก่ง ต่างๆ ภูมิทัศน์ และสภาพภูมิศาสตร์อื่น ๆ นอกจากนี้ยังรวมถึง บริเวณซึ่งมนุษย์ได้เข้าไปปรับปรุง ตกแต่งเพิ่มเติมในบางส่วนให้ความงามของธรรมชาติเด่นชัดยิ่งขึ้น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน และสถานที่ตากอากาศ

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยว ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน และศาสนา หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะเป็นวัตถุ พื้นที่ หรือ สิ่งก่อสร้าง แต่มีผลดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น อนุสรณ์สถาน เมืองโบราณ ศาสนสถาน พระราชวัง โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีกิจกรรม หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม และการประพฤติปฏิบัติที่เชื่อถือสืบทอดต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น สภาพชีวิตริมแม่น้ำลำคลอง เรือนแพ หมู่บ้านชาวเขา ศูนย์วัฒนธรรม สวนสนุก งานเทศกาลประเพณีต่างๆ การแข่งขันเรือยาว การฟ้อนรำ ศิลปะการแสดง ฯ เป็นต้น

2.2.3 ประเภทของการท่องเที่ยว (Type of Tourism)

ประเภทของการท่องเที่ยวเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง กล่าวคือ ในแง่ของสังคมวิทยาจะช่วยให้ผู้ศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง เข้าใจถึงมิติความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่ปรากฏในแต่สังคมที่แตกต่างกัน จะก่อให้เกิดนักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ ที่จะเข้าไปท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลิน ดังนั้นประเภทของการท่องเที่ยว จึงหมายถึง ประสบการณ์ในการท่องเที่ยว ที่จำแนกที่หมายปลายทางของการท่องเที่ยว โดยแหล่งท่องเที่ยว (ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543: 64-66) จึงสามารถจำแนกประเภทของการท่องเที่ยวออกเป็น 7 ประเภทดังต่อไปนี้

1. การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) การท่องเที่ยวประเภทนี้ประสงค์ที่จะสังเกต การแสดงออกทางวัฒนธรรม และแบบแผนการใช้ชีวิตของประชากรต่างเผ่าพันธุ์ ซึ่งจะรวมไปถึง การไปเยือนบ้านเกิดเมืองนอน การเข้าร่วมพิธีกรรมรำฟ้อน การเข้าร่วมพิธีทางศาสนาต่าง ๆ

2. การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Tourism) การท่องเที่ยวประเภทนี้คล้าย คลึงกับการท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ กล่าวคือ เป็นการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมาจากแดนไกลให้เข้ามา ท่องเที่ยว และจะเน้นสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ที่เป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าชาติพันธุ์ มนุษย์ การกลับคืนสู่ธรรมชาติและการชื่นชมต่อความสัมพันธ์ของผู้คนกับพื้นพิภพที่อยู่ในกลุ่มนี้ ซึ่งจะรวมการเดินทางไกล การปีนเขา การร่อนเรือเล็ก และการตั้งแคมป์ เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการเดินทางเพื่อสัมผัสและการเข้า ร่วมใช้ชีวิตเก่า ๆ ที่กำลังจะสูญหายไปใบบางท้องถิ่น เพื่อให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงประวัติความเป็นมา การดำรงชีวิตที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของคน เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และ งานเทศกาล เป็นต้น

4. การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ สถานและโบราณวัตถุเก่า ๆ ที่เน้นความรุ่งเรืองในอดีต อาจเป็นการไปชมอนุสาวรีย์ โบสถ์วิหาร วังต่าง ๆ และการแสดงแสงเสียงเหตุการณ์เด่น ๆ ในอดีตกาล เป็นต้น

5. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business Tourism) มีลักษณะเด่น คือ การประชุม หรือการ พบปะกัน หรือการสัมมนา ซึ่งมักรวมเอาการท่องเที่ยวประเภทอื่นเข้ามาไว้ด้วยเมื่อมีการท่องเที่ยว เพื่อธุรกิจเกิดขึ้น แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งจะมีการท่องเที่ยวได้หลายประเภท บางแห่งเป็นทั้ง แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม แล้วแต่นักท่องเที่ยวต้องการอย่างไร

6. การท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (Recreational Tourism) เป็นการเข้าร่วมในการแข่งขัน กีฬา น้ำพุแร่รักษาโรค การอาบแดด การแข่งขันกอล์ฟในสนามกอล์ฟชั้นเยี่ยม และการแข่งขัน เทนนิส เป็นต้น การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว ในกลุ่มนี้จะดึงดูดนักท่องเที่ยว ที่ต้องการพักผ่อน หย่อนใจ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Incentive Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่จัดขึ้น เพื่อเป็นรางวัลแก่พนักงาน เพื่อเป็นสวัสดิการของหน่วยงาน และบริษัทห้างร้านต่าง ๆ เพื่อการดูงาน ประชุม ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และเพื่อนันทนาการ โดยหน่วยงาน และบริษัทห้างร้านจะเป็น ผู้รับผิดชอบในค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้ทั้งหมด

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับโฮมสเตย์

มธุรส ปราบไพร (2545) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวคิดหนึ่ง que เชื่อว่า สามารถ ทำให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรทางธรรมชาติและชุมชน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ และต่างสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จากความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและโฮมสเตย์

ข้างต้น สามารถแสดงถึงความสัมพันธ์และความสอดคล้องว่า การจัดการโฮมสเตย์อยู่ได้พื้นฐานของ การคิดที่จะเข้าใจในระบบนิเวศ ความเข้าใจในลักษณะของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ก่อนเป็น อันดับแรก การไม่คิดที่จะทำลายสมดุลทางธรรมชาติ ด้วยการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ ของพื้นที่และชุมชนเอง การรู้จักใช้ทรัพยากรด้วยความระมัดระวังและรอบคอบ โดยใช้แนวคิดการ บริหารจัดการด้วยความยั่งยืน และสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ คือ ความยั่งยืนของทรัพยากร การสร้างอาชีพ และการกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง ในขณะที่เดียวกันการพักอาศัยอยู่ในชุมชน ได้เปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของชุมชน ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ เกิดการเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ทำให้ชุมชนสามารถหาทางออกในการ จัดการเชิงรับและเชิงรุกเกี่ยวกับโฮมสเตย์ เพื่อปกป้องทรัพยากรทางธรรมชาติและสามารถหา ผลประโยชน์เข้าสู่ชุมชนโดยรวมได้

การบริหารจัดการโฮมสเตย์กำลังเป็นเรื่องต้นตัวของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลายแห่ง แต่การศึกษาถึงความพร้อมของทรัพยากรเบื้องต้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ เพราะใน แต่ละพื้นที่นั้นมีศักยภาพที่แตกต่างกันไป การคำนึงใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นพื้นฐานนั้น จะนำมาซึ่งจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ความใส่ใจในคุณค่าของทรัพยากรในพื้นที่ ถือเป็นปัจจัยสำคัญ เพื่อแสวงหาแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมของชุมชน

2.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

เมื่อพิจารณาถึงประโยชน์จากการท่องเที่ยวแล้ว อาจสรุปได้ว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวจะให้ ประโยชน์แก่สังคม 2 ทาง คือ ทางตรง และทางอ้อม ดังจะเห็นได้จากปัจจุบันการท่องเที่ยวได้ กลายเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอยู่ในระบบเศรษฐกิจของโลก และในหลายประเทศ การ ท่องเที่ยวได้กลายเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอยู่ในลำดับที่ 1-3 ของ 10 ลำดับอุตสาหกรรมที่ สำคัญของประเทศ สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวก็เป็นอุตสาหกรรมหนึ่ง ที่มีความเจริญอย่าง รวดเร็ว นับว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อประโยชน์แก่ประเทศชาติได้มากมาย ทั้งในด้านที่มาของเงินตรา คงประเทศ การจ้างงาน การกระจายโอกาสและรายได้ การกระตุ้นการผลิต และความสามารถใน การช่วยปรับดุลชำระเงินของประเทศ (อนุรักษ์ ณะกลม, 2546: 18-22)

จากแนวความคิดดังกล่าวแล้วนั้น จะตรงกับแนวความคิดของ วิชัย เทียนน้อย (2528: 8) ได้ กล่าวถึงประโยชน์ที่พึงได้รับจากการท่องเที่ยวซึ่งครอบคลุมไปถึงประชากรในท้องถิ่นมากมายหลาย สาขาอาชีพ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

2.4.1 ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวทางตรง

1. งานอาชีพเกี่ยวกับธุรกิจ โรงแรม ในย่านเมืองอันเป็นแหล่งการท่องเที่ยวสำคัญทุกแห่ง

จะต้องจัดสถานที่พักอาศัยขึ้นมา เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่ผ่านมาเข้าพักอาศัยหลับนอนเป็นการชั่วคราว ที่พักที่จัดขึ้นบริเวณนักท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ โรงแรม บังกะโล และโฮเต็ล เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในกิจการท่องเที่ยว ผู้ที่ทำหน้าที่ให้บริการแขกที่เข้ามาพักจะประกอบด้วยบุคคลหลายระดับ โดยเริ่มตั้งแต่ ผู้จัดการ พนักงานต้อนรับ พนักงานด้านบริการ กักตาดคาร และพนักงานฝ่ายแม่บ้าน เป็นต้น ผู้ปฏิบัติงานเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่อาศัยในท้องถิ่นนั้น ๆ เมื่อกิจการท่องเที่ยวได้รับการส่งเสริม และมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางเข้าไปใช้บริการมากเท่าใด ก็จะมีผลทำให้ประชากรในบริเวณนั้นมีรายได้เพิ่มขึ้น

2. งานอาชีพเกี่ยวกับกักตาดคาร การบริการทางด้านอาหาร นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่นักท่องเที่ยวทุกคนต้องใช้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปสู่แหล่งท่องเที่ยวแห่งใด จึงต้องใช้เงินจำนวนไม่น้อยเพื่อซื้อหาอาหารรับประทาน ด้วยเหตุนี้เองตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ จึงมีการคัดสถานที่ เพื่อบริการทางด้านอาหารอย่างพอเพียง และน่าจะแก่นไปตามรสนิยมของนักท่องเที่ยวกลุ่มนั้น ด้วยความต้องการเรื่องอาหารการกิน ไม่ว่าจะเป็นจำพวกเนื้อ หรือพืช และผลไม้ สิ่งเหล่านี้ประเทศไทยมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ และเป็นอาหารที่สามารถจัดหาได้จากท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงและราคาไม่สูงมากนัก นอกจากนี้ผู้ที่ทำหน้าที่ปรุงอาหาร พนักงานบริการ และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จะเป็นแรงงานที่ได้มาจากคนในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ จากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้น ๆ จะทำให้ผู้ที่ประกอบอาชีพการจำหน่ายอาหาร กักตาดคาร ตลอดจนผู้ที่ทำการซื้อขาย สินค้ากับนักท่องเที่ยว โดยตรง ที่ปรากฏอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยว นั้น เช่น การขายผลไม้ เครื่องดื่ม ของที่ระลึก และของใช้เบ็ดเตล็ดต่าง ๆ มีรายได้เพิ่มขึ้น

3. งานหรืออาชีพเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ งานเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ นับว่าเป็นอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่ง เกี่ยวกับการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ หรือผู้จัดการท่องเที่ยวจะเป็นผู้ที่ให้ข่าวสาร หรือข้อมูลทุกรูปแบบแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่พัก กักตาดคาร ร้านอาหาร สถานที่และรายละเอียดต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้น ๆ เป็นต้น ดังนั้น ผู้ที่เป็นมัคคุเทศก์จึงควรมีความรู้และความสามารถให้ข่าวสารที่ถูกต้อง และคนในท้องถิ่นนั้นก็สามารเป็นหรือประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ได้ เพียงแต่ได้รับการฝึกฝนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น นักท่องเที่ยวขอมต้องการที่จะออกไปเที่ยวชมสิ่งที่น่าสนใจตามที่ตนเองต้องการ เช่น ออกไปเที่ยวชมทิวทัศน์ที่สวยงามตามธรรมชาติ ชมการละเล่นพื้นเมือง ชมวิถีของคนในท้องถิ่น โบราณ เป็นต้น การออกจากที่พักของนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ จำต้องอาศัยมัคคุเทศก์ หรือผู้นำเที่ยว และจ่ายเงินให้มัคคุเทศก์เป็นการตอบแทน

4. งานหรืออาชีพเกี่ยวกับการขนส่ง งานหรืออาชีพที่ทำรายได้ให้กับประชาชนที่เกิดขึ้นเนื่องจากการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ กิจการขนส่งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างประเทศ ส่วนใหญ่จะเดินทางโดยเครื่องบิน และมาใช้

บริการทางด้านรถยนต์ รถไฟ หรือเรือยนต์ ไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่คนปรารถนา ดังนั้นจึงนับว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดรายได้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจการขนส่ง

5. งานเกี่ยวกับการจำหน่ายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวยังบริเวณใด มักจะซื้อของที่ระลึกเก็บไว้ฝากญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง และนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปจะมีความสุขกับการซื้อของที่ระลึกและของพื้นเมืองเหล่านั้น บางคนอาจจะชอบเครื่องประดับที่ทำจากวัสดุในท้องถิ่น เช่น เปลือกหอย เม็ดกระดิน เครื่องปั้นดินเผาต่างเกวียน และพวงกุญแจรูปผีตาโขน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเครื่องจักสาน เครื่องเงิน สิ่งของแกะสลัก ซึ่งสิ่งของเหล่านี้จะประดิษฐ์ขึ้นมาจากฝีมือของชาวพื้นเมืองในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ๆ การที่นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าดังกล่าวจะทำให้ประชากรมีงานทำ และเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวมากขึ้น

2.4.2 ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวทางอ้อม ได้แก่

1. การผลิตสินค้าพื้นเมืองของที่ระลึก แรงงานที่นำเข้ามาผลิตของที่ระลึกท้องถิ่นต่าง ๆ มีจำนวนไม่น้อยเพราะสินค้าพื้นเมืองของที่ระลึกเหล่านี้จะเป็นที่ความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น ถ้าหากสินค้าจำพวกนี้ขายได้ปริมาณมาก จะทำให้ผู้ประกอบการจ้างแรงงานมาดำเนินงานมากขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้รายได้เกิดจากการท่องเที่ยวกระจายออกไปสู่ชนบทอีกด้วย

2. การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ประเภทที่จะนำมาใช้ประกอบอาหารสำหรับเลี้ยงนักท่องเที่ยว เช่น โค กระบือ สุกร เป็ด ไก่ และกุ้ง นับวันจะขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพราะอาหารจำพวกเนื้อทุกแห่งในโลกขาดแคลนมาก การที่บริเวณต่างๆ ของประเทศมีการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวออกไปอย่างกว้างขวาง และมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก ร้านอาหารและภัตตาคารต่าง ๆ จึงต้องสั่งสินค้าประเภทเนื้อสัตว์มากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกษตรกรขายสินค้าได้ราคาดี และมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นซึ่งรายได้ของประชากรที่เพิ่มขึ้นในกรณีดังกล่าวจะสืบเนื่องมาจากการท่องเที่ยว แม้ว่าจะปรากฏให้เห็นไม่เด่นชัดนัก แต่คนส่วนมากก็ยอมรับ และเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

3. การผลิตพืชผักผลไม้ ตามปกติแล้วประชากรของประเทศไทยส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม พืชผักที่ปลูกได้มักจะส่งออกจำหน่ายยังตลาดที่ย่านชุมชนในเมือง แต่หากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในบริเวณใกล้เคียง จะทำให้พืชผักผลไม้ได้ราคาดีขึ้น เพราะภัตตาคารและร้านอาหารต่างๆ ต้องการพืชผักผลไม้ของเกษตรกรยอมขายได้เพิ่มมากขึ้นและราคาดีมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน

4. อาชีพการก่อสร้างและการบริการอื่น ๆ เมื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวขยายตัวออกไปในบริเวณใดก็ตาม ปัจจัยที่จะสนับสนุนกิจการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ภัตตาคาร สถานบริการเรีงมย์

การขยายการอุปโภค ไม่ว่าจะเป็นถนนหนทาง สนามบิน หรือท่าเรือ จะได้จัดให้มีการก่อสร้างขึ้น
 ในบริเวณที่จะต้องใช้แรงงาน ไม่ว่าจะเป็น ช่างไม้ ช่างปูน ช่างสี และช่างอื่น เพิ่มมากขึ้น ซึ่งทำให้
 บริเวณรอบนอกท้องถิ่นมีงานทำและมีรายได้เพิ่มมากขึ้นซึ่งสิ่งดังกล่าวจะมีผลกระทบอันเกิดจากการ
 การขยายตัวขึ้น

1.2.3 ประโยชน์ของการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ปัจจุบันการท่องเที่ยวนับว่ามีส่วนสำคัญอย่างมากต่อวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยชุมชนได้นำ
 วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ตามมา ซึ่ง
 ในบทความ (เรื่องข้อ, 2545: 30) ได้กล่าวเกี่ยวกับประโยชน์ของการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมพื้นบ้าน
 ดังนี้

1. สามารถสร้างผลทางเศรษฐกิจต่อวัฒนธรรมพื้นบ้าน จากการใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีอยู่
 เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว จะสามารถสร้างรายได้ ซึ่งจะนำมาใช้อนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม
 พื้นบ้านได้ อาทิ การขายบริการอาหารและเครื่องดื่ม การจัดการแสดงและการละเล่นพื้นบ้านต้อนรับ
 นักท่องเที่ยว การผลิตสินค้าหัตถกรรมจำหน่าย เช่น เครื่องจักรสาน เครื่องปั้นดินเผา ผ้าฝ้าย ผ้าไหม
 และการพัฒนาการเกษตร การจัดการบริการ ที่จอดรถ และห้องสุขา เป็นต้น

2. เสริมสร้างความเป็นไมตรีระหว่างผู้คน การเดินทางท่องเที่ยวเป็น โอกาสที่จะ ได้พบเห็นวิถี
 วัฒนธรรมและท้องถิ่นแตกต่างกัน ได้ไปมาหาสู่หรือคบค้าสมาคม ได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่
 ต่างกันจน จึงส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี เกิดความเข้าใจในแต่ละสังคม และเกิดความเข้าใจอันดี
 ระหว่างผู้คนต่างภูมิภาค หรือต่างท้องถิ่น เป็นการลดช่องว่างระหว่างชาวกับชนบท นอกจากนี้ใน
 การเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็จะเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างผู้คนต่างภาษา
 วัฒนธรรม ศาสนา วัฒนธรรม

3. เกิดการสืบต่อวัฒนธรรมพื้นบ้าน การพัฒนาไว้เพื่อการท่องเที่ยว ในแนวทางที่เหมาะสม
 จะสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม งานศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมบางอย่างก็ต้องถูกปล่อยให้
 ล่มสลาย หายสหายของประโยชน์ใช้สอยน้อย ความไม่จำเป็นหรือความไม่สะดวกต่อวิถีชีวิตสมัยใหม่
 การส่งเสริมพัฒนาผลของความเจริญก้าวหน้า หรือความเป็นเมือง (Urbanization) แต่เมื่อมีการส่งเสริม
 การท่องเที่ยวมาสู่ท้องถิ่นนั้น ก็จะกระตุ้นให้เกิดการฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นมาเป็นสิ่งดึงดูดใจ
 นักท่องเที่ยว จึงก่อประโยชน์ขึ้น 2 ทาง คือ การอนุรักษ์หรือสืบต่อวัฒนธรรมพื้นบ้านและการ
 พัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว

4. เกิดความรักความหวงแหน และความภาคภูมิใจในมรดก ศิลปวัฒนธรรม เมื่อเราได้
 เห็นมรดกศิลปวัฒนธรรมมาท่องเที่ยวชื่นชมกับมรดกศิลปวัฒนธรรมในประเทศของตน หรือเมื่อได้เห็น
 มรดกศิลปวัฒนธรรมต่างชาติดูดีค่าเดินทางมาชื่นชมกับแหล่งท่องเที่ยวและมรดกศิลปวัฒนธรรมของเรา
 ก็จะเกิดความรักความหวงแหนในคุณค่าของมรดกศิลปวัฒนธรรม ซึ่งแม้จะเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านก็ตาม

เกิดความรักและความหวงแหนในสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น และสิ่งที่ตามมาก็คือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ อันจะยังผลดีทางความมั่นคงของประเทศชาติอีกด้วย

5. เกิดความร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ไว้ซึ่งมรดกวัฒนธรรมพื้นบ้าน การเดินทางการท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดความสนใจในความสวยงามของภูมิทัศน์ ศิลปกรรม วัฒนธรรมประเพณี และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อคุณภาพชีวิต ทำให้นักท่องเที่ยวและเจ้าของท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยวเองหันมาให้ความสนใจที่จะรักษาวัฒนธรรมประเพณี และปรับปรุงสภาพแวดล้อมของตนเองทั้งทางธรรมชาติและศิลปกรรมให้ดีขึ้น และหากเกิดปัญหาภาวะต่าง ๆ ก็จะช่วยกันแก้ไขและป้องกันด้วยความร่วมมือร่วมใจอย่างพร้อมเพรียง

ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม นับแต่การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าสู่หมู่บ้าน ส่งผลให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนไปในทางสร้างสรรค์ เช่น การตื่นตัวต่อการรับรู้ข่าวสาร ความสนใจในการศึกษา การพัฒนาอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาหมู่บ้านในดีขึ้น แต่บางอย่างก็ให้ผลทางขาดดุลยภาพ เช่น การยึดมั่นในตนเองจนเกินไปของผู้นำ การบริโภคสินค้าที่ฟุ่มเฟือยมากกว่าเดิมในขณะที่มีรายได้น้อย

2.5 ดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์)

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2548) การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท หรือโฮมสเตย์ (Home Stay) ในประเทศไทย กำลังแพร่หลายในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และที่ผ่านมาผู้ประกอบการโฮมสเตย์ยังขาดแนวทางในการดำเนินการที่ได้มาตรฐานคุณภาพเพื่อรักษาไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของโฮมสเตย์

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ และผลกระทบต่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จึงริเริ่มที่จะสร้างดัชนีชี้วัดคุณภาพของโฮมสเตย์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโฮมสเตย์ในประเทศไทย ให้เป็นในทางที่เหมาะสมและถูกต้อง โดยดำเนินงานร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดล ศึกษาและสร้างตัวดัชนีชี้วัดดังกล่าว

กรอบของมาตรฐานคุณภาพและตัวชี้วัดที่น่าเสนอ ในเอกสารนี้ได้ผ่านกระบวนการอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอน ประกอบด้วย 8 มาตรฐาน และ 43 ตัวชี้วัด นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดและแนวปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการโฮมสเตย์ นักท่องเที่ยว และผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน และท้ายสุดจะส่งผลดีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบของที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบทของประเทศไทย

สำหรับตัวชี้วัดในด้านคุณภาพมาตรฐาน ได้พัฒนาจากตัวชี้วัดในด้านคุณภาพมาตรฐานที่พักหมู่บ้านวัฒนธรรมโฮมสเตย์ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาเรื่องคุณภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอ

หนองสูง จังหวัดมุกดาหาร นั้น ได้พัฒนาจากมาตรฐานตัวชี้วัดคุณภาพมาตรฐานที่พักโฮมสเตย์ของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2548 ที่กำหนดไว้ทั้งหมด 8 มาตรฐาน 43 ตัวชี้วัด (กิตติชัย เจริญชัย, 2548: 27-29) งานวิจัยครั้งนี้ ได้พัฒนาเพิ่มเติม ตัวชี้วัดด้านความเชื่อและเทศกาลงานประเพณี 2 มาตรฐาน 7 ตัวชี้วัด รวมเป็นตัวชี้วัดมาตรฐานทั้งหมด 10 มาตรฐาน 50 ตัวชี้วัด ดังนี้

ตารางที่ 2.1: ดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์)

มาตรฐาน	รายละเอียดตัวชี้วัด
1.ด้านที่พัก จำนวน 7 ตัวชี้วัด	โครงสร้างบ้านพักมีความมั่นคง บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวกและแสงสว่างเข้าถึง ไม่มีกลิ่นอับและมีหลังคาที่สามารถกันน้ำฝน ได้ มีที่นอนที่สบายตามสภาพชุมชนและเครื่องนอนที่สะอาด มีห้องน้ำห้องส้วมที่สะอาด มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอนและอุปกรณ์สำหรับการนอนทุกครั้งเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอ โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และมีการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน
2.ด้านอาหารและเครื่อง โภชนาการ จำนวน 6 ตัวชี้วัด	มีอาหารปรุงมาอย่างดี ภาชนะที่ใช้สะอาดและปลอดภัย คราวเรือนอยู่ในสภาพที่สะอาด ไม่มีกลิ่น อุปกรณ์ที่ใช้ในครัวสะอาดถูกสุขลักษณะ มีน้ำดื่มและน้ำใช้สะอาด และมีร้านอาหารในชุมชน
3.ด้านความปลอดภัย จำนวน 5 ตัวชี้วัด	มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย มีเครื่องมือและวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้าย หรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วยมีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น มีการตักเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สิน และเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับยา และมีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ ในที่พักเพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ
4.ด้านการจัดการ จำนวน 8 ตัวชี้วัด	มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านจัดการในรูปของชุมชน หรือสหกรณ์ มีคณะกรรมการบริหาร โครงการ มีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อของชุมชน มีระบบการจองล่วงหน้าและลงทะเบียนเพื่อสร้างข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและบริการต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบชัดเจนมีข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างละเอียด ให้นักท่องเที่ยวได้เลือก ชุมชนไม่หวังจะสร้างรายได้จากโฮมสเตย์อย่างเดียวและต้องไม่มีผลกระทบต่ออาชีพดั้งเดิม และมีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ที่เป็นคนท้องถิ่นและความพร้อมในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้

ตารางที่ 2.1: ดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานที่หักล้างวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) (ต่อ)

มาตรฐาน	รายละเอียดตัวชี้วัด
1 ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว จำนวน 6 ตัวชี้วัด	มีกิจกรรมท่องเที่ยว ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคน ในชุมชน มีกิจกรรมฝึกหัด ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน มีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณีท้องถิ่น มีกิจกรรมบันเทิง และการแสดงพื้นบ้าน มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และมีกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้านและการถ่ายทอดตำนาน หรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
2 ด้านสภาพแวดล้อม จำนวน 4 ตัวชี้วัด	มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือหลายประเภท มีการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนอยู่เสมอ มีสถานพยาบาล ไพรศณีย์ ธาราอยู่ไม่ไกลเกินไป และพื้นที่หลักยังคงสภาพเดิมของชุมชน และ ยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของตน
3 ด้านมูลค่าเพิ่ม จำนวน 4 ตัวชี้วัด	มีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน มีผลิตภัณฑ์ชาวบ้าน ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นผลิต มี โอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน และมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ในชุมชนในด้านการให้บริการที่ประทับใจ
4 ด้านส่งเสริมการตลาด จำนวน 3 ตัวชี้วัด	มีคู่มือ หรือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยวเป็นของตนเอง และมีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วน มีการเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์ และมีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยว โฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
5 ด้านความเชื่อ จำนวน 3 ตัวชี้วัด	มีความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองรักษาทรัพยากรของชุมชน มีความเชื่อว่า ถ้า ใครทำผิดต่อทรัพยากรในหมู่บ้านจะลงโทษจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และมีการถ่ายทอด ด้านความเชื่อสู่เยาวชนในหมู่บ้าน
6 ด้านงานประเพณี จำนวน 4 ตัวชี้วัด	มีการสืบทอดงานประเพณีดั้งเดิม การให้ความสำคัญกับงานประเพณีในชุมชน การมีส่วนร่วมของในงานประเพณีของชุมชน และการเผยแพร่งานประเพณีของ ชุมชน

จากมาตรฐานคุณภาพของการจัดการโฮมสเตย์นั้น จะทำให้ทราบถึงศักยภาพของทรัพยากร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวไทยบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัด มุกดาหาร และสามารถนำไปเป็นข้อเสนอแนะด้านการวางแผนการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ได้ต่อไป

2.6 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ เป็นแนวคิดของบราวน์ (A.R. Radcliffe-Brown)

มีข้อสมมุติฐานว่า สังคมเป็นระบบที่ซับซ้อนระบบหนึ่ง ที่มีองค์ประกอบต่าง ๆ หลายส่วน ประกอบกันจนเกิดเสถียรภาพ (Stability) มีองค์ประกอบของทฤษฎี 2 ส่วน คือ

1) โครงสร้างสังคม (Social Structure) ซึ่งเป็นแบบอันถาวรที่เกิดจากความสัมพันธ์
แก่งพฤติกรรมทางสังคม มีความเกี่ยวพันระหว่างกันทั่วทั้งสังคม

2) หน้าที่สังคม (Social Functions) เป็นส่วนที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงโครงสร้างทาง
สังคมแต่ละส่วนเข้าหากัน ทำให้สังคมทั้งระบบเกิดการประสานงานและทำงานร่วมกัน เคอร์ไลม์
นักสังคมวิทยาในกลุ่มโครงสร้าง-หน้าที่ ชาวฝรั่งเศส มองว่า ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม
เกิดจากความเป็ยระเบียบของสังคม และความผาสุกของประชาชน (สุรัชย์ ชนะบุรณ์, 2550: 6)

2.6.2 ทฤษฎีความกลมกลืนทางวัฒนธรรม

แนวความคิดนี้มีความเกี่ยวข้องข้องเกี่ยวกับความกลมกลืนทางวัฒนธรรม ที่มีความสัมพันธ์
เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในลักษณะของการติดต่อกันระหว่างวัฒนธรรมของ
กลุ่มชนสองกลุ่มซึ่งอาจจะมีชนกลุ่มน้อย หรือชนกลุ่มใหญ่ ที่มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
และวัฒนธรรมของกลุ่มหนึ่งและได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของอีกกลุ่มหนึ่ง อันจะนำไปสู่การ
ยอมรับทางวัฒนธรรมนั้นร่วมกัน ดังเช่น การจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนผู้ไทยบ้านเป่า
จังหวัดมุกดาหาร ก็เพื่อการเรียนรู้โดยอาศัยกระบวนการกลมกลืนทางวัฒนธรรมนั่นเอง สอดคล้อง
กับแนวคิดของ Milton (1998: 16) แนวความคิดเกี่ยวกับความกลมกลืนทางวัฒนธรรมนั้น นักสังคม
วิทยาจากมหาวิทยาลัยชิคาโก คือ โรเบิร์ต อี พาร์ค (Robert E. Park) และเออร์เนส เบอร์กส์
(Ernest W. Burgess) คือ “กระบวนการแทรกแซงระหว่างกัน และการเชื่อมประสานเข้าหากันของ
วัฒนธรรมหนึ่งและอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ซึ่งทำให้นุคคล หรือกลุ่มชนมีความต้องการ มีความจดจำ มี
ความเข้าใจและมีทัศนคติระหว่างบุคคลและกลุ่มชนอื่นด้วยการมีส่วนร่วมถ่ายทอดผ่านประสบการณ์
และประวัติศาสตร์อันเดียวกัน เพื่อที่จะนำบุคคลและกลุ่มชนเหล่านั้นได้เข้าไปสู่การเรียนรู้วิถีชีวิตทาง
วัฒนธรรมร่วมกัน

2.6.3 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม แนวคิดของสมิท (elliot Smith, 1906: 94)

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาทรัพยากรด้านผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม หรือผลิตภัณฑ์ชุมชนใช้
ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม แนวคิดของสมิท (elliot Smith, 1906: 94) แห่งสำนักคิดอังกฤษ
เชื่อว่าวัฒนธรรมแพร่กระจายจากจุดกำเนิด ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของวัฒนธรรมแล้วแพร่กระจาย
ออกไปในอาณาบริเวณ โดยรอบเป็นวงกลม จนกระทั่งถึงทั่วโลกจุดศูนย์กลางของอารยธรรม (หรือว่า
วัฒนธรรมที่เจริญสูงสุด) อยู่ที่ Egypt ลักษณะของการแพร่กระจายตามแนวคิด Smith เป็นวงกลม
คือกระจายรัศมีออกไปเป็นละลอกประจวงกลมซ้อน ๆ กัน จุดศูนย์กลางที่กำเนิดของวัฒนธรรมจะ
เป็นส่วนที่เข้มข้นที่สุด (หรือเจริญที่สุด) ของวัฒนธรรม วงกลมถัดไปออกมาจะค่อย ๆ จางลง ๆ ตาม
ระยะห่างของจุดศูนย์กลาง จนกระทั่งจางหายไปในที่สุดตามวงกลมรอบนอกสุดที่จางหายไป ใช้หลัก
ของประวัติศาสตร์สืบย้อนการขุดค้นทางโบราณคดี คู่วิวัฒนาการของวัฒนธรรมบ้านเชียงเขียน
องค์การรวมของความคิดที่ติดมากับบุคคล ถ้าบุคคลไปถึงที่ใดวัฒนธรรมก็จะไปถึงที่นั่นซึ่งวัฒนธรรม

จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีกลุ่มคนหรือสังคมอาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมควรจะร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นเครือข่ายเพื่อส่งระบบได้สะดวกรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจชาวบ้านเชียงเหียนจะเอาผลผลิตของตนออกจำหน่ายสู่ตลาด โดยการคมนาคมการขนส่งจะต้องมีสภาพที่ดี การเดินทางต้องสะดวกสบาย รถโดยสารมีวิ่งตลอดเวลา การโดยสารและการเดินทางต้องใช้ระยะเวลาอันสั้น (สุรัช ชนะบุรณ์, 2550: 5)

2.6.4 ทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาทรัพยากรด้านความเชื่อและเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ ใช้ทฤษฎีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมในการวิเคราะห์

นักคิดส่วนใหญ่อยู่ในยุคภูมิธรรม และนักทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรมในช่วงยุคปลาย ค.ศ. 19 มักจะศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลของชนเผ่าดั้งเดิม ได้สรุปหลักทางทฤษฎีวิวัฒนาการไว้ว่า

1) วัฒนธรรมที่ยังเหลืออยู่ พบว่า คนบางกลุ่มในสังคมสมัยใหม่ยังมีความเชื่อคล้ายคลึงกับความเชื่อของคนในสังคมดั้งเดิม แนวความคิดนี้เกิดจากสมมติฐานที่ว่า จุดกำเนิดความเชื่อของมนุษย์ในสังคมตะวันตกได้ผ่านขั้นตอนวิวัฒนาการมานาน แต่ความเชื่อในบางสังคมยังหลงเหลืออยู่ แสดงว่าความเชื่อมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคมสมัยนั้น

2) มีการศึกษาเปรียบเทียบ และได้ตั้งข้อสมมติฐานเกี่ยวกับหลักเอกภาพทางจิตของมนุษย์ อธิบายว่ามนุษย์ทุกสังคมในโลกมีกระบวนการทางจิตคล้ายคลึงกัน มนุษย์อาจมีสภาพจิตแตกต่างกันบ้าง เป็นเพียงความแตกต่างทางด้านอัตรา หรือระดับจิตใจ ไม่ใช่ความแตกต่างในประเภทจิตใจ กล่าวโดยสรุป คือ มนุษย์มีชีวิตอยู่ในขั้นวิวัฒนาการในระดับเดียวกัน จะมีความเชื่อแบบเดียวกัน ข้อเท็จจริงจึงสามารถสรุปได้ว่า วัฒนธรรมและวิวัฒนาการมีวิถีทางที่คล้ายคลึงกัน

3) นักทฤษฎีวิวัฒนาการมีความเห็นว่า วิวัฒนาการมีจุดกำเนิดที่เป็นกระบวนการชัดเจนมีลักษณะที่เด่นชัด ประกอบด้วย เหตุผล มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพในระบบความคิด และพฤติกรรม เมื่อกาลเวลาผ่านไป ความคิด เหตุผล และพฤติกรรมจะมีความก้าวหน้าเพิ่มมากขึ้น หลักการนี้จึงนำไปสู่ความหมายของวิวัฒนาการแบบก้าวหน้า (ลัคคาวัลย์ พงศรี, 2550: 65)

2.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2533: 22) ได้สรุปผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมว่า การพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ทันสมัยได้มาตรฐาน สถานที่บางแห่งจึงอาจถูกสงวนไว้สำหรับนักท่องเที่ยว หรือแขกของสถานที่นั้น ๆ ปัญหาที่จำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้คนในท้องถิ่นได้ทราบถึงประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการปรับสภาพแหล่งท่องเที่ยว สาธารณูปโภค สาธารณูปการต่าง ๆ ด้านการฝึกอบรมวิชาชีพ ด้านการจัดการ

6
156.5

.28
ภ. 451

นี้เพียงจะช่วยให้กระจายรายได้ให้กับท้องถิ่น และทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสที่จะพบปะกับชาวบ้าน และการจัดการการท่องเที่ยวยังเกี่ยวข้องข้องกับการให้ความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวด้วย

ชัชชา บุญสวัสดิ์ และสุวิทย์ ธีรศาสตร์ (2533: 114-117) อ้างถึงใน (อนุรักษ์ ณะกลม 2546: 41) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สักยภาพของชุมชนอีสาน: กรณีบ้านคอนแคน ตำบลทุ่งกุลา อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จากการศึกษาวิจัยพบว่า สักยภาพทางเศรษฐกิจ ชาวบ้านได้พยายามหาทางแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจหลายอย่าง เพื่อพุงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ที่สำคัญ คือ การอพยพไปขายแรงงานเพื่อหารายได้เข้าสู่ครอบครัว และการทำกิจกรรมใหม่ ๆ เช่น การจัดตั้งร้านค้าประจำหมู่บ้าน ธนาคารข้าว กลุ่มทอผ้า กลุ่มค้าข้าว และกลุ่มค้าวัว เป็นต้น ทั้งนี้พยายามจะลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ นอกจากนั้นชาวบ้านยังกำลังแสวงหาทางเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของสักยภาพทางสังคม ปัจจัยที่สำคัญของสักยภาพทางสังคม คือ ผู้นำและกลุ่ม การที่องค์กรใดจะเจริญก้าวหน้าเพียงใด ปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง คือ การมีผู้นำที่ดี การมีประสิทธิภาพการพัฒนาหมู่บ้านก็ต้องดูผู้นำว่ามีความพร้อมเพียงใด ซึ่งผู้นำในที่นี้ ได้แก่ ผู้นำของชุมชน และผู้นำที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานพัฒนาเอกชน ส่วนกลุ่มนั้นก็มีความสำคัญเพราะการพัฒนาชุมชน หากทำโดยกระบวนการกลุ่มมักจะได้ผลและมีประสิทธิภาพมากกว่าซึ่งกลุ่มจะมีประสิทธิภาพเพียงใดก็ต้องดูการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชน และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นว่ามีการกระจายอำนาจสู่สมาชิกอย่างทั่วถึงและยุติธรรมเพียงใด

* อรัญญา สุวรรณดี (2538) ได้ศึกษา ผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคม จากการท่องเที่ยวแก่ลูกค้าบ้านน้อย ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบด้านเศรษฐกิจด้านการประกอบอาชีพ ชาวบ้านมีอาชีพหลักเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แทนการทำนาทำไร่ ซึ่งเป็นอาชีพเดิม ด้านรายได้ ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น ภาระหนี้สินลดน้อยลง ด้านรายจ่าย ชาวบ้านมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อใช้จ่ายในการเงินทุนประกอบอาชีพ และซื้อเครื่องอำนวยความสะดวก ด้านการลงทุน ชาวบ้านต้องใช้จ่ายเงินทุนหมุนเวียนสูงในการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ด้านการตลาด ชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสารจากวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ทำให้มีความรู้เรื่องข่าวสารตลาด และการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ผลกระทบด้านสังคม ด้านการมีงานทำ ชาวบ้านมีงานทำทุกฤดูกาล ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ชาวบ้านตระหนักถึงการรักษาสภาพแวดล้อม และเห็นว่าทุกคนต้องช่วยกันรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาท้องถิ่น ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการพัฒนา โดยการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรประชาชนขึ้นในหมู่บ้าน และมีหน่วยงานราชการให้การสนับสนุน โดยภาพรวมในทางสังคมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อชาวบ้านในทางที่ดีขึ้นและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาหมู่บ้าน

อรสุดา เจริญรัต (2543: 116-117) ศึกษาการเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ผลการศึกษา พบว่า การเกิดขึ้นและการดำรง

อยู่ภายใต้โครงสร้างสังคมประเพณีมีเงื่อนไขหลัก 2 ประการ เงื่อนไขประการแรก คือ การมีวิถีชีวิตแบบยังชีพที่มีความเชื่อมโยงสมมูลระหว่างการผลิตและการบริโภค และเงื่อนไขประการที่สอง คือ สักยภาพชุมชนที่ยังคงสามารถดำรงรักษาอำนาจในการดูแลจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ของตนเองไว้ นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าการดำรงอยู่ของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนยังมีเงื่อนไขสนับสนุนอีก 4 ประการ คือ การปลอดจากการแทรกแซงของอิทธิพลภายนอกและระบบการค้าแบบเงินตรา สภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่า เทคโนโลยีที่เหมาะสม และจำนวนประชากรที่พอเหมาะ จากเงื่อนไขเหล่านี้ทำให้ชุมชนสามารถสร้างระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพผ่านการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมตั้งแต่การสร้างโลกทัศน์ ระบบคุณค่าตลอดจนถึงบรรทัดฐานที่ปรากฏอยู่ในจารีตประเพณี และพิธีกรรมที่เอื้อต่อการผลิตและการบริโภค ยิ่งไปกว่านั้นลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมที่สอดคล้องกับธรรมชาติรวมทั้งพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกันและกัน

* กนกวรรณ มะโนรัมย์ (2544: 133-140) ศึกษาเรื่องวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มลุ่มน้ำที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนปากมูล พบว่า กลไกที่สำคัญในการช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศและเศรษฐกิจชุมชน คือ วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะในสถานะที่มีความขัดแย้งกันสูงระหว่างกลุ่มทางสังคมในระดับต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการใช้และการจัดการทรัพยากร ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นไม่เพียงแต่มุ่งบอกคุณค่าอันดีงานเพื่อช่วยเหลือร่วมมือกัน แต่รวมถึงวัฒนธรรมที่สะท้อนคุณค่าเรื่องอำนาจการเข้าถึงทรัพยากรและอำนาจในการสร้างวาทกรรมความรู้ กระบวนการต่อรองในรูปแบบต่าง ๆ การสร้างอัตลักษณ์ สิทธิ จารีต และวิถีธรรมเนียมปฏิบัติในการใช้และจัดการทรัพยากรส่วนรวมที่สังสรรค์ร่วมกันของชุมชนเป็นบรรทัดฐาน

* รัฐติศา หิรัญหาค (2544: 13-15) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ได้กล่าวถึง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบ้าน หนองขาว สรุปได้ว่า วัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวได้แก่ โบราณวัตถุสถาน สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา งานเทศกาลประเพณี สำหรับแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะเป็นรูปแบบการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถาน ศาสนสถาน รวมถึงการเดินทางเพื่อชื่นชมวิถีชีวิต เทศกาลงานประเพณี และศิลปวัฒนธรรมชุมชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งนี้การท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อคนในชุมชนนั้น ๆ โดยให้เกิดน้อยที่สุดหรือไม่ให้เกิดขึ้นเลยหากเป็นไปได้ ทางด้านเจ้าบ้านหรือชุมชนท้องถิ่นจะต้องรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านดั้งเดิมให้คงไว้ไม่ให้เปลี่ยนแปลง หรือดัดแปลงวัฒนธรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่หากมีความจำเป็นที่จะต้องทำการเปลี่ยนแปลงจะต้องคงไว้ซึ่งรูปแบบดั้งเดิมหรือหัวใจสำคัญของวัฒนธรรมนั้น ๆ ซึ่งหากไม่รักษาไว้จะเกิดการสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมในที่สุด

☆ สหคราญ หิริญพฤกษ์ (2544: 4-7) ได้เสนอผลงานวิจัย เรื่องวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: ยุคเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาที่ใช้ในการสุ่มตัวอย่างกลุ่มต่าง ๆ ของหมู่บ้านไคร้รุ่น หมู่ที่ 10 ตำบล อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มชาวนา กลุ่มปลูกผักและค้าขาย ผลการศึกษาและวิเคราะห์จัดลำดับความต้องการชุมชนว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญหรือสิ่งสำคัญที่ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชนดีขึ้น ผลการวิเคราะห์ระบบการบริหารจัดการของชุมชน ศึกษาลักษณะโครงสร้างทางสังคมของหมู่บ้าน โดยใช้แผนภูมิความสัมพันธ์ แสดงภาพให้เห็นกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่เข้ามาจัดการ คัดสินใจแก้ปัญหา รวมทั้งประสานงานกับกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ซึ่งพบว่า การรวมกลุ่มยังไม่สมบูรณ์ ขาดการบริหารจัดการ การกระจายเงินทุนยังขาดประสิทธิภาพ เงินทุนที่ได้รับไม่ก่อให้เกิดรายได้ที่แท้จริง ขาดทักษะด้านการตลาดและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ดังนั้นในความสามารถของชุมชนในการพัฒนา และเมื่อทุกฝ่ายจึงขาดการกระจายอำนาจ หรือการมีส่วนร่วมระหว่างหมู่บ้านในโครงการเดียวกัน ในการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำไปวิเคราะห์ประเด็นปัญหาตามความต้องการที่มีความสัมพันธ์กับข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อนำเสนอความคิดเห็นที่สำคัญของการกำหนดแนวทางในการพัฒนาชุมชนบ้านไคร้รุ่น เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ สามารถดำรงชีพอย่างอยู่ดีกินดีและยั่งยืนจึงควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมการรวมกลุ่มที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ เพื่อก่อให้เกิดอำนาจในการต่อรอง การใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดรายได้ การให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการแก่กลุ่ม รวมทั้งการให้ความสำคัญกับกลุ่มที่พึ่งพิงป่าเป็นอันดับแรก

นอกจากนี้การพัฒนาความสามารถของชุมชน และการร่วมมือกับทุกฝ่ายจึงจำเป็นต้องให้ผู้นำมีจิตสำนึกในการเสียสละเพื่อชุมชน มีโครงการฝึกอบรมเพื่อการบริหารจัดการระดับคัดเลือกตัวแทนชาวบ้านอย่างแท้จริง เพื่อเป็นองค์กรในการพัฒนาโครงการ การสร้างความเข้าใจประโยชน์ของการรวมกลุ่ม และให้ชาวบ้านเปลี่ยนทัศนคติมาพึ่งตนเองไม่พึ่งพิงหน่วยงานราชการอื่นใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้องและคุ้มค่า

สรุปการศึกษา การร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งรัฐ องค์กรท้องถิ่นและองค์กรชุมชนแบบองค์กรร่วม เพื่อเกิดการบรรลุผลในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างเบ็ดเสร็จ และยั่งยืนข้อจำกัดต่าง ๆ มากมายในการดำเนินงาน ทั้งในด้านการจัดสรรงบประมาณ การกำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน กิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของหมู่บ้านไคร้รุ่น ต้องกระตุ้นให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งภาครัฐองค์กรท้องถิ่น และองค์กรเอกชน รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ที่ร่วมมือกำหนดเป้าหมายจุดประสงค์ และกิจกรรมในทางปฏิบัติที่เอื้อให้เกิดการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาในประเด็นร่วมกันแบบเสร็จ มีความต่อเนื่อง สมบูรณ์อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาประเด็นต่าง ๆ ควรเร่งดำเนินการสร้างความแข็งแกร่งแก่ชุมชน โดย

1) ส่งเสริมปรับปรุงและพัฒนา ทังงานในอาชีพหลักของประชาชน คือ งานด้านการเกษตร และงานอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้ประชาชน โดยรวมมีความกินอยู่ที่ดีในระดับมาตรฐานที่สอดคล้องกับการกำหนดมาตรฐานความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) อันจะเอื้อต่อการแก้ปัญหา ย้ายถิ่นของแรงงาน

2) ส่งเสริมให้มีการผลิตปัจจัยการผลิตแบบครบวงจร เช่น ฝ้าย ไหม เพื่อจะไม่ ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอก เพื่อลดต้นทุนการผลิตทำให้สินค้ามีราคาถูกลงตามมาสามารถแข่งกับตลาดอื่น ๆ ได้ รวมทั้งการปรับปรุงรูปแบบประเภทของผลิตภัณฑ์เพื่อขยายผลการตลาด

3) ความเท่าเทียมกัน โอกาสและสวัสดิการของประชาชนระดับต่าง ๆ ชุมชนควรตระหนักถึงช่องว่างระหว่างอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งผู้สูงอายุ และเด็ก

4) การมีส่วนร่วมของชุมชน สมาชิกของชุมชนส่วนใหญ่ ยังมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น เพื่อพัฒนาชุมชน ผู้นำกลุ่มในชุมชนต่าง ๆ ควรส่งเสริมให้เกิดการส่งออกของสมาชิกเพื่อเพิ่มประโยชน์ของชุมชนเอง

จึงสรุปได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เทคนิค แต่เป็นเส้นทางที่เป็นไปได้ที่จะสานชีวิตวิถีธุรกิจไปสู่ธุรกิจชุมชน โดยอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้จริง ดังนั้นเราจึงเล็งเห็นความสำคัญของการเชื่อมโยงกับการสร้างการตลาดทางเลือกกับการเกิดธุรกิจขนาดย่อมของชุมชน (SMEs) ที่สอดคล้องกับมิติวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคเศรษฐกิจพอเพียง

สยามล ชัยรัตนอุดมกุล (2544) ได้วิจัยเรื่องความรู้และความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวที่มุ่งเสนอลักษณะทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น และเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม

สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2544: 184) ได้นำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้วัฒนธรรมเป็นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ว่า กรณีที่ใช้วัฒนธรรมเป็นจุดขายเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวไม่ควรเน้นการใช้ดอกผลทางวัฒนธรรมที่เป็นมรดกดั้งเดิม แต่ควรสร้างแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ โดยดัดลักษณะใหม่ ๆ เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์ และเกิดความภาคภูมิใจ และควรตั้งอยู่ในแหล่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวเดิมเรียงรายเป็นหลักอยู่แล้ว เพื่อเสริมจุดแวะพักไม่ต้องใช้เวลาเดินทางของแต่ละจุดนานเกินกว่า 15-25 นาที เพื่อสะดวกต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเป็นรอบวงจร ดำเนินการต้องลงทุนด้วยภาครัฐเป็นการให้เปล่า หรือให้ชาวบ้านในชุมชนร่วมกันลงทุนส่วนเป็นการทุ่มทุนก้อนใหญ่เพื่อให้ส่งผลกระทบยาวแทนการใช้งบประมาณจัดงานสัมพันธที่ได้ผลในระยะสั้น ๆ แล้วจะละลายหายไป การประกอบการ การดูแล และประโยชน์ควรให้ตกเป็นของชุมชนให้มากที่สุด

* เฉลิมชัย ปัญญาดี และเทพ พงษ์พานิช (2545: 1-95) ได้ทำการวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การวิจัยครั้งนี้ได้คำนึงถึงปฏิบัตินการเกี่ยวกับศักยภาพชุมชน หรือองค์กรในชุมชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน ทั้งด้านการจัดการ ทรัพยากร การท่องเที่ยว การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ โดยเฉพาะด้านรายได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน และงานวิจัยดังกล่าวมีการประเมินผลปรากฏดังนี้

1. โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มขึ้น มีขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนทั้งในด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในชุมชน การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวในชุมชน โดยเฉพาะด้านการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนประเพณี วัฒนธรรมของคนในชุมชนแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้น้อย ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดในการใช้ภาษาสำหรับศักยภาพด้านการกระจายรายได้ การท่องเที่ยวในชุมชน พบว่า โดยภาพรวมชุมชนมีศักยภาพในการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนมีศักยภาพน้อยในการผลิตสินค้าพื้นบ้านจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว และบางส่วนยังเห็นว่าชุมชนยังมีศักยภาพน้อยในการต่อรองเกี่ยวกับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในชุมชนชนกับการประกอบการจากภายนอกชุมชน

2. ผลการประเมินการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนพบว่าภายหลังการพัฒนา ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะประเด็นการมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบการท่องเที่ยวในชุมชน การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การดูแลรักษาสภาพแหล่งท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อม การพัฒนาทักษะการท่องเที่ยวในชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวในชุมชน ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มขึ้น

3. ผลการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจ และสังคมสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวในชุมชน พบว่า สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่รับรู้ว่าการมีส่วนร่วมในชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นอย่างเด่นชัด สามารถมีอาชีพเสริมสร้างรายได้จนเพียงพอครอบครัวได้ ในด้านสังคมสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนสามารถกำหนดกฎเกณฑ์และจัดระเบียบการท่องเที่ยวในชุมชน ส่งผลให้แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชนมีเจตคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้สมาชิกในครัวเรือนไม่จำเป็นต้องย้ายถิ่นไปทำงานในช่วงหลังฤดูการเก็บเกี่ยว

ศิริพันธ์ ไพโรจน์รัตน์ (2543) อ้างถึงใน สินธ์ สโลบง, 2546 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความพร้อมของผู้นำองค์การบริหาร ส่วนตำบล ในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อการ

ห้องที่วชิวงนิเวศ ในจังหวัดเชียงราย พบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับหลายด้าน ได้แก่

1. ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม จากการที่นักท่องเที่ยวบางส่วนนิยมพักตามบ้านของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งสร้างความพึงพอใจของทั้งสองฝ่าย แต่เมื่อนักท่องเที่ยวกลับไปงานชักล้างจึงเป็นการละทิ้งของสตรีเป็นเจ้าของบ้าน ทำให้ต้องอยู่แต่ในบ้าน ไม่มีเวลาพบปะผู้อื่น ไม่มีความเป็นส่วนตัว

2. ผลกระทบทางด้านสภาพแวดล้อม จากการทำธุรกิจท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และผจญภัยขาดการหลีกเลี่ยงพื้นที่เปราะบาง ทำให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงมิได้

3. เกิดการย้ายถิ่นฐานของคนภายนอกเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ทำให้เกิดสิ่งปลูกสร้างใหม่ๆ และทำให้เกิดผลกระทบอื่นๆตามมา

4. เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม และการไหลรั่วของรายได้ออกจากแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน

วิสมัญญา ทูชโชสงค์ (2544: 77) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนเพื่อสร้างทุนชุมชนศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มสังฆะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการส่งเสริมองค์กรชุมชนด้วยการปลูกจิตสำนึก ในการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม 3 ชั้นคือ ชั้นแนะนำเตรียมการ ชั้นก่อตั้งกลุ่ม ชั้นดำเนินการกิจกรรมกลุ่ม ชั้นแนะนำเตรียมการมุ่งหมายให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของกลุ่ม ชั้นก่อตั้งกลุ่มมุ่งหมายให้เกิดการปฏิบัติจริงและซื่อสัตย์ต่อกันด้วยสังฆะวาจา และชั้นการดำเนินการกลุ่ม คือ การมุ่งหมายให้เกิดความเข้มแข็งโดยการได้รับคำปรึกษาจากพระสงฆ์ การตั้งองค์กรชุมชนสังฆะสะสมทรัพย์นี้เป็นการจัดตั้งกลุ่มเพื่อสร้างทุนชุมชน และมีสวัสดิการให้แก่สมาชิก อันเกิดจากการระดมทุนด้วยตนเองจนเกิดการพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง ดังนั้นการส่งเสริมองค์กรชุมชนควรให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงและส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่คนในชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ (2545: 140-141) การวิจัยเรื่องการศึกษาแบบและปัจจัยที่ชุมชนประสบความสำเร็จในการใช้วัฒนธรรมเสริมสร้างความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษา พบว่า ตัวชี้วัดความสำเร็จของชุมชน คือ สมาชิกมีลักษณะเกื้อกูลกันและกัน เอื้ออาทรช่วยเหลือกัน ประชาชนมีความพออยู่พอกิน พยายามพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด รายได้มาจากการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริม มีการใช้ทรัพยากรในการผลิตอย่างคุ้มค่า สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และมีเครือข่ายความร่วมมือกับบุคคลภายนอกชุมชน ตลอดทั้งมีความสามารถในการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจ สภาพสังคมมีความสงบร่มเย็น สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของชุมชนมีความสวยงามและอุดมสมบูรณ์ รูปแบบร่วมของชุมชนที่ประสบผลสำเร็จสิ่งสำคัญ พบว่า มีโครงสร้างของชุมชนที่เป็นลักษณะเครือข่าย ทั้งเครือข่ายที่แท้จริงและเครือข่ายที่สร้างขึ้นใหม่ ซึ่งเป็นลักษณะของความผูกพัน

รักใคร่ เอื้ออาทร ห่วงใย พร้อมทั้งจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชุมชนขนาดใหญ่จะมีประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่ยาวนาน มีลักษณะเป็นเครือข่ายทั้งภายนอกและภายในชุมชน มีรูปแบบการบริหาร องค์กรที่กำหนดโครงสร้างบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน และมีระบบตรวจสอบเพื่อ รักษาคุณภาพสินค้าโดยบุคคลในชุมชน เพื่อนำมาซึ่งความเชื่อถือ การยอมรับ และความไว้วางใจใน ผลผลิตของชุมชน นอกจากนี้ยังมีการประสบความสำเร็จของชุมชนยังขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ ของชุมชนที่เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อรูปแบบการใช้วัฒนธรรมในการเสริมสร้างความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ โดยลักษณะภูมิศาสตร์ที่สำคัญ คือ เรื่องของทำเลที่ตั้งที่มีการคมนาคมที่สะดวก และการมี ทรัพยากรน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีความสามารถทำการเกษตรได้ตลอดปี ปัจจัยภายในประการต่อมาเป็น เรื่องของกระบวนการจัดกลาทางสังคม การสืบทอดความคิดจากบรรพบุรุษสู่ชนรุ่นหลัง ส่วนปัจจัย ภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินงานตามรูปแบบ คือ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เนื่องจากการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องของภาครัฐและการรับฟังความคิดเห็นจากชาวบ้าน เป็นการ ดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้านอย่างแท้จริง

อนุรักษ์ ณะกลม (2546: 121-124) การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมในหมู่บ้านที่จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการศึกษาถึงผลกระทบที่เป็นผลจากการศึกษา ท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนบ้านเป่าหมูที่ 3 และหมู 5 ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัด มุกดาหาร จากการศึกษา พบว่า หลังจากที่มีชุมชนบ้านเป่ามีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นผล ให้วัฒนธรรมของชุมชนได้รับผลกระทบในด้านต่าง ๆ จากการศึกษา คือ ด้านวิถีชีวิตในชุมชนมีการ ปรับเปลี่ยนจากการพึ่งพาธรรมชาติ จากการใช้วิถีชีวิตที่เรียบง่ายมาเป็นการพึ่งพาการท่องเที่ยว และ การพึ่งพาคนที่มาจากภายนอกมากขึ้น เป็นผลให้ชุมชนมีความอ่อนแอลง ด้านประเพณีและวัฒนธรรม คนในชุมชนมีการปฏิบัติตามประเพณีน้อยลง วัฒนธรรมพิธีกรรมต่าง ๆ ถูกนำมาจัดฉากเพื่อการ แสดง จึงเป็นผลทำให้วัฒนธรรมมีความศักดิ์สิทธิ์น้อยลง ด้านค่านิยมชาวบ้านได้รับค่านิยมใหม่จาก นักท่องเที่ยวที่นำกระแสของทุนนิยมเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้เกิดค่าการซื้อขายทดแทนการ แลกเปลี่ยน และด้านความสัมพันธ์ของคนในชุมชน พบว่า การท่องเที่ยวทำให้ความสัมพันธ์ใน ชุมชนมีมากขึ้น แต่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวมีน้อยลง จึงเป็นผลทำให้เกิดความห่างเหิน กันในครอบครัวมากยิ่งขึ้น ผลกระทบที่ได้จากการท่องเที่ยว พบว่า ผลกระทบด้านสังคมและ วัฒนธรรม ทำให้วัฒนธรรมของชุมชนได้รับการปรับเปลี่ยนเพื่อการท่องเที่ยว พิธีความเชื่อถูกลด ข้นคอนให้สั้นลงเป็นผลทำให้ความเชื่อและความศรัทธาในวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในชุมชนมี น้อยลง ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ พบว่า ทำให้ชุมชนได้ขายสินค้าพื้นบ้าน มีอาชีพเสริม และมี รายได้เสริมจากการท่องเที่ยว แต่ก็ส่งผลทำให้คนในชุมชนเกิดการแข่งขันในการขายสินค้า ประกอบ อาชีพ จนทำให้รายได้กระจุกตัวเป็นบางกลุ่ม ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ทำให้ชุมชนเกิด

การพัฒนาอย่างรวดเร็ว ชาวบ้านร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ทำให้ป่าและหินที่มีอยู่ตามธรรมชาติถูกทำลาย จึงนับว่าเกิดผลเสียต่อชุมชนเป็นอย่างมาก

ดังนั้นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและผลกระทบที่เกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า หากชุมชนไม่ตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและยึดถือปฏิบัติมา และนำวัฒนธรรมมาปรับใช้ในการท่องเที่ยวแล้ว ก็จะส่งผลให้วัฒนธรรมที่แท้จริงของชุมชนค่อย ๆ สูญหายไปกับชุมชน กลายเป็นสิ่งที่คนเราเห็นว่า วัฒนธรรมเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีค่าสำหรับการแสดงให้กับนักท่องเที่ยวได้ดู และต่อไปวัฒนธรรมของชุมชนก็คงต้องศึกษาจากเอกสารคำร่าเท่านั้น

ศิริบุญ จงวุฒิเวศน์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2547) ได้ทำการวิจัย เรื่อง โครงการสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น: การเรียนรู้กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในพื้นที่ อำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษาพบว่า ด้านการดำรงชีวิตของชาวไทยมีวิถีชีวิตที่เป็นรูปแบบเฉพาะตัว ชอบอาศัยอยู่กับธรรมชาติ ดำเนินชีวิตร่วมกับธรรมชาติ นิยมอาหารที่มีรสจัด มีการใช้ภาษาและการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว บ้านเรือนมีหลังใหญ่ ยกพื้นสูง มีพิธีเหย้าในการดูแลรักษาผู้ป่วย และนิยมใช้ยาสมุนไพร ชาวไทยมีความเชื่อเรื่องผี มีการถือผี รักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม

/ กิดดิษฐ์ เจริญชัย (2548: 112-115) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ด้านการตลาด และศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านชะจอม ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี จากงานวิจัย ข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 59.1 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 44.0 สถานภาพโสด ร้อยละ 52.8 ระบุญาติ ร้อยละ 90.1 อาชีพรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 74.2 ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทางมาท่องเที่ยว ร้อยละ 83.5 มีสมาชิกร่วมเดินทาง 6-10 คน คิดเป็น ร้อยละ 46.43 ลักษณะของกลุ่มเดินทางท่องเที่ยวเป็นกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 55.6 มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้ ร้อยละ 40.1

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า จากการประเมิน ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นผลการประเมินจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีการประเมินด้านมาตรฐานความเหมาะสมและคุณภาพในระดับมากของศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) ประกอบด้วยมาตรฐานด้านที่พัก ด้านการจัดการ และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และมาตรฐานที่มีการประเมินความเหมาะสมและคุณภาพในระดับปานกลาง ประกอบด้วยมาตรฐานด้านที่พัก ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านความปลอดภัย ด้านสภาพแวดล้อม ด้านมูลค่าเพิ่ม และด้านการส่งเสริมการตลาด

การพัฒนาอย่างรวดเร็ว ชาวบ้านร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ทำให้ป่าและหินที่มีอยู่ตามธรรมชาติถูกทำลาย จึงนับว่าเกิดผลเสียต่อชุมชนเป็นอย่างมาก

ดังนั้นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและผลกระทบที่เกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า หากชุมชนไม่ตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและยึดถือปฏิบัติมา และนำวัฒนธรรมมาใช้ในการท่องเที่ยวแล้ว ก็จะส่งผลให้วัฒนธรรมที่แท้จริงของชุมชนค่อย ๆ สูญหายไปกับชุมชน กลายเป็นสิ่งที่คนเราเห็นว่า วัฒนธรรมเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีค่าสำหรับการแสดงให้กับนักท่องเที่ยวได้ดู และต่อไปวัฒนธรรมของชุมชนก็คงต้องศึกษาจากเอกสารตำราเท่านั้น

ศิริบุญ จงวุฒิเวศน์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2547) ได้ทำการวิจัย เรื่อง โครงการสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น: การเรียนรู้กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในพื้นที่ อำเภอห้วยน้ำใหญ่ และอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษา พบว่า ด้านการดำรงชีวิตของชาวไทยมีวิถีชีวิตที่เป็นรูปแบบเฉพาะตัว ชอบอาศัยอยู่กับธรรมชาติ ดำเนินชีวิตร่วมกับธรรมชาติ นิยมอาหารที่มีรสจัด มีการใช้ภาษาและการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว บ้านเรือนมีหลังใหญ่ ยกพื้นสูง มีพิธีเหย้าในการดูแลรักษาผู้ป่วย และนิยมใช้ยาสมุนไพร ชาวไทยมีความเชื่อเรื่องผี มีการถือผี รักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม

/ กิตติชัย เจริญชัย (2548: 112-115) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ด้านการตลาด และศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านชะงอม ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี จากงานวิจัย ข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 59.1 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 44.0 สถานภาพโสด ร้อยละ 52.8 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 90.1 อาชีพรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 74.2 ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทางมาท่องเที่ยว ร้อยละ 83.5 มีสมาชิกร่วมเดินทาง 6-10 คน คิดเป็น ร้อยละ 46.43 ลักษณะของกลุ่มเดินทางท่องเที่ยวเป็นกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 55.6 มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้ ร้อยละ 40.1

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า จากการประเมิน ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นผลการประเมินจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีการประเมินด้านมาตรฐานความเหมาะสมและคุณภาพในระดับมากของศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) ประกอบด้วยมาตรฐานด้านที่พัก ด้านการจัดการ และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และมาตรฐานที่มีการประเมินความเหมาะสมและคุณภาพในระดับปานกลาง ประกอบด้วยมาตรฐานด้านที่พัก ด้านอาหารและโภชนาการ ด้านความปลอดภัย ด้านสภาพแวดล้อม ด้านมูลค่าเพิ่ม และด้านการส่งเสริมการตลาด

แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ในด้านการตลาดของการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) ของชุมชน บ้านชะชอม ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี พบศักยภาพด้าน

1. ด้านผลิตภัณฑ์และบริการมีความเหมาะสมและคุณภาพอยู่ในระดับมาก ซึ่งจุดแข็งของบ้านชะชอมอยู่ที่มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมในการฝึกหัดถนอมพื้นบ้าน และมีกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น

2. ด้านราคา มีความเหมาะสมและมีคุณภาพมาก ซึ่งผู้ประกอบการมีความละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและค่าบริการต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวได้ทราบอย่างชัดเจน

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีความเหมาะสมและอยู่ในระดับมาก พบว่าผู้ประกอบการมีระบบการจองล่วงหน้าและลงทะเบียนเพื่อรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว และมีการจัดบ้านพักที่มีความเป็นส่วนตัวและมีความมั่นคง

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด มีความเหมาะสม และอยู่ในระดับมาก ซึ่งบ้านชะชอมมีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยผู้ประกอบการได้จัดทำคู่มือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยว มีรายละเอียดของกิจกรรมที่ครบถ้วน และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูล

5. ด้านบุคลากร มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมาก ซึ่งผู้ประกอบการมีคณะกรรมการบริหารโครงการ โดยการรวมกลุ่มของชาวบ้านในการจัดรูปแบบของชมรม หรือ สหกรณ์ และมีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์เป็นคนในท้องถิ่น พร้อมในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว

6. ด้านกระบวนการ มีความเหมาะสมและคุณภาพอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้ประกอบการมีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรมจารีต ประเพณี ความเชื่อของชุมชน และมีการคัดเตือนนักท่องเที่ยวในการรักษาทรัพย์สินและเกี่ยวกับยาในกรณีที่นักท่องเที่ยวมีโรคประจำตัว

7. ด้านลักษณะทางกายภาพ มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับปานกลาง ซึ่งชุมชนไม่หวังรายได้จากโฮมสเตย์อย่างเดียว และต้องไม่มีผลกระทบต่ออาชีพเดิม มีการดูแลสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนเสมอ ลักษณะบ้านพักมีที่นอนที่สบายตามสภาพของชุมชน และมีเครื่องนอนที่สะอาด บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวกและมีแสงสว่างส่องถึง ไม่มีกลิ่นอับ มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอนและอุปกรณ์สำหรับการนอนทุกครั้งที่มีนักท่องเที่ยวเข้าพัก ภาชนะที่ใช้อาหารมีความสะอาดและปลอดภัย มีอาหารปรุงมาอย่างดี มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

จริน สิริ (2549: 301-306) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยว โดยใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา: กรณีชุมชนเมืองกืด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย พบว่า 1. วัฒนธรรมชุมชนเมืองกึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานในการพัฒนาศักยภาพชุมชนได้ 2 ประเภท คือ

1.1 วัฒนธรรมที่สามารถใช้เป็นหลักฐานในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน และ

1.2 วัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาให้เป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในชุมชน

2. จากการค้นพบวัฒนธรรมชุมชนเมืองกึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพชุมชน ทั้ง 2 ประเภท และนำวัฒนธรรมชุมชนที่ค้นพบมาเป็นฐานในการดำเนินการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวทั้ง 2 ด้าน กล่าวคือ วัฒนธรรมที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม หรือองค์กรในชุมชน พบว่า มีวัฒนธรรมในชุมชนเมืองกึ่ง 2 กลุ่ม คือ (1) วัฒนธรรมด้านความเชื่ออันประกอบด้วย ความเชื่อเกี่ยวกับนรกสวรรค์ ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเกี่ยวกับกรรมดี กรรมชั่ว ความเชื่อเกี่ยวกับคำสาบาน และความเชื่อเกี่ยวกับชาติภพกับวัฒนธรรมทางบรรพบุรุษ ซึ่งประกอบด้วย วิถีประชา จารีตประเพณี กฎหมายบ้านเมือง การค้นพบวัฒนธรรมทั้ง 2 ประเภท ได้นำมาใช้ในการออกระเบียบกฎเกณฑ์ข้อบังคับของชมรมพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองกึ่งเพื่อใช้ในการบริหารจัดการในองค์กร โดยใช้วัฒนธรรมเหล่านี้เป็นฐานในการกำหนดกฎ ข้อห้าม การลงโทษผู้กระทำความผิด และการควบคุมพฤติกรรมสมาชิก (2) วัฒนธรรมที่นำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาให้เป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในชุมชน พบว่า มีวัฒนธรรมในชุมชนเมืองกึ่ง 4 กลุ่ม ที่สามารถนำมาใช้เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวและมาใช้บริการ คือ วัฒนธรรมเกี่ยวกับอาชีพ โดยนำอาชีพการทำนา การทำสวนกาแฟ และการทำสวนลิ้นจี่มาเป็นจุดขาย วัฒนธรรมเกี่ยวกับการรักษาโรคแผนไทย ได้นำการนวดแผนไทยมาฝึกอบรมและให้บริการนักท่องเที่ยว วัฒนธรรมเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมจักให้มีการฝึกอบรมการจักสานที่สามารถขายให้นักท่องเที่ยวได้ และวัฒนธรรมทางด้านประเพณี ได้นำประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง และประเพณีตานสลากให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมประเพณีตามเทศกาลนั้น ๆ

3. ผลการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลและผลกระทบต่อชุมชนและสมาชิกในชุมชนทั้ง โดยตรงและ โดยอ้อม ซึ่งผลที่สำคัญประกอบด้วย

3.1 ผลที่เกิดจากการบริหารจัดการกลุ่มองค์กรชุมชน โดยการใช้วัฒนธรรมชุมชนในการบริหารจัดการทำให้ชาวบ้านในชุมชนเมืองกึ่ง มีเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ชาวบ้านมีความรู้สึกว่าการท่องเที่ยวที่ใช้วัฒนธรรมเป็นฐานในการพัฒนาเกิดประโยชน์กับชาวบ้านในชุมชน ทำให้รู้สึกว่าการท่องเที่ยวเป็นของมีค่าจึงทำให้ความรู้สึกต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวในเชิงบวก ส่งผลให้ชาวบ้านมีความรักสามัคคี ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้

3.2 ผลที่เกิดจากการใช้วัฒนธรรมชุมชนให้เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในชุมชน ทำให้ชาวบ้านในชุมชนเมืองก็คสามารถใช้อาชีพและประเพณีในชุมชนเป็นฐานทำมาหากินได้ สามารถขายของที่ปลูกและผลิตได้มากขึ้น ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีการผลิตสินค้าและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว จนเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว สังเกตได้จากชาวบ้านในชุมชนขายสินค้าได้มากขึ้น มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนเพิ่มขึ้นสูงสุดท้ายที่ส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนเมืองก็คได้ร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนให้มีคุณภาพดีขึ้น คือ การกระจายรายได้ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวไปสู่สมาชิกชุมชนได้อย่างทั่วถึง

ยศ สันตสมบัติ (2549: 1) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า ความสมบูรณ์หลากหลายทางชีวภาพและการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้นการศึกษาวิจัยเพื่อฟื้นฟูธรรมชาติแวดล้อมและนำเสนอ นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาความหลากหลายชีวภาพจึงไม่อาจมองข้ามความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ระบบนิเวศเกษตรพื้นบ้านกับการจัดการทรัพยากร ความเป็นธรรมทางสังคมและความเป็นธรรมของระบบนิเวศ ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เขวภา เจริญรัตน์ (2549: 161-162) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหมู่บ้านช้างบ้านดากลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ชาวภูมบ้านดากลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ เป็นชาวกูยที่ยังคงเลี้ยงช้าง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ การเลี้ยงช้างจะเลี้ยงไว้เพื่อใช้งานและฝึกแสดงโชว์ในงานต่างๆ ชาวกูยบ้านดากลางมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับช้างอย่างเหนียวแน่น แทบทุกครัวเรือนจะเลี้ยงช้างและเป็นควาญช้าง นอกจากนั้นยังมีการสืบทอดวัฒนธรรมการคล้องช้าง ประเพณีเกี่ยวกับช้าง เพราะชาวกูยเกรงว่าวัฒนธรรมเหล่านี้จะสูญหายไป ชาวกูยบ้านดากลางปฏิบัติต่อช้างตามความเชื่อเรื่องผีปะกำ ศาลปู่ตาวังทะลุ และพิธีเปิดป่า การประกอบพิธีกรรมเหล่านี้ เป็นการเคารพศรัทธาบรรพบุรุษ ผีป่าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้ชาวกูยได้รับความสุขและ โชคลาภ การศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการรวมกลุ่มคนในชุมชนโดยใช้ประเพณีวัฒนธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนให้มีความรักความสามัคคีเหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการศึกษาประวัติศาสตร์การดำรงเผ่าพันธุ์ของชุมชนชาวกูย อีกทั้งการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนชาวกูยให้ดำรงอยู่ต่อไป

ธีรگانต์ ฤทธิเจริญวัตถุ (2550: 81-82) ได้ศึกษา การวางแผนวิจัยประยุกต์การผลิตน้ำดื่มธรรมชาติของชุมชนผู้ไทย ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร จากการศึกษา พบว่า พระอาจารย์สวัสดิ์ สุวรรณโคจร เป็นพระนักพัฒนารูปหนึ่งที่ตั้งใจเห็นความสำคัญในการจัดการน้ำวัดถ้ำผาขาว จากนั้นเริ่มมีการวางแผนที่จะนำน้ำจากธรรมชาติมาผลิตเป็นธุรกิจชุมชน เพราะเห็นว่าน้ำมีคุณภาพดีไหลทิ้งไปไม่เกิดประโยชน์ น่าจะนำน้ำนี้มาสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน

ส่งผลให้ชาวบ้านที่ศรัทธาได้ใช้ในการบริโภค นอกจากนี้ยังสามารถนำไปบริจาควัดใกล้เคียง ในฤดูแล้ง ทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำธรรมชาติ มีรายได้พอใช้จ่ายหลังจากหมด ฤดูกาลทำนา เพราะในขณะนี้เศรษฐกิจมีผลทำให้การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ชบเซาลง และการจัดการ น้ำดื่มจากธรรมชาติยังมีส่วนทำให้ชาวบ้านเกิดความสามัคคีภายในชุมชน ชาวบ้านมีความผูกพัน รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น

สุรัช ชนะบุรณ์ (2550: 231-240) ได้ศึกษาศักยภาพและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บ้านเชียงเหียน ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า ศักยภาพด้านการ ท่องเที่ยวของบ้านเชียงเหียนมีทั้งด้านมรดกทางวัฒนธรรม คือ ดำเนินและโบราณวัตถุ นอกจากนี้ยัง ได้พบวิถีชีวิตชาวบ้านเชียงเหียนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ ซึ่งจะเห็นได้จาก บุญบั้งไฟ ประเพณีการเลี้ยงปู่ตา และแม่ย่านาง ปัจจุบันชาวบ้านเชียงเหียนมีวิถีชีวิตเกี่ยวกับศาสนา พุทธ โดยรวมกลุ่มกันสวดมนต์ภาวนาที่วัดโพธิ์ศรีเป็นประจำและชาวบ้านเชียงเหียนกลุ่มหนึ่ง มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพเสริม คือ เป็นหมอยาสมุนไพร ศักยภาพเหล่านี้นับว่าเป็น หลักในการดำเนินชีวิตที่ชาวบ้านที่ควรแก่การอนุรักษ์ ส่งเสริมและถ่ายทอดไปสู่รุ่นลูกหลานต่อไป

อารีย์ นัยพินิจ และฐิรชญา มณีเนตร (2551: 54-56) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วม ของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว หมู่บ้านบุไทร โฮมสเตย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จากการวิจัย พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวหมู่บ้านบุไทรโฮมสเตย์ อำเภอ วังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นอยู่ ในระดับมากที่สุด ชุมชนมีมติหรือลงความเห็นที่จะช่วยกันในการจัดการการท่องเที่ยวทุกครั้งที่มีการ ประชุมในหมู่บ้าน และการเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนและการรับผลประโยชน์ตอบแทน ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ในแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการวางแผนอยู่ในระดับมาก ชุมชนมีการประชุมวางแผนจัด สถานที่บริเวณหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก ชุมชนมีการเข้าร่วมตัดสินใจในกิจกรรมรณรงค์รักษาความสะอาด สวยงาม และความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับ มาก และการได้รับข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อภายนอก นอกจากนี้ประชาชนในท้องถิ่นยังมีความเห็นว่า ทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติที่นำมาจัดการ เป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงมีสิทธิและหน้าที่ในการดูแลรักษา โดยประชาชนในท้องถิ่นไม่ควรคัดค้าน ได้แย้งการจัดการท่องเที่ยว และไม่ควรปล่อยให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดการแต่เพียงฝ่ายเดียว

แฮร์รอน (Harron, 1993: 1543) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขา โดย การเดินป่าในภาคเหนือของประเทศไทย: การวิเคราะห์การท่องเที่ยวแนวใหม่ พบว่า การท่องเที่ยว แนวใหม่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ขอความสมบุกสมบันชอบบุกป่าตามภูเขา และหมู่บ้านชาวเขา

ผลการวิจัยเสนอให้เห็นการท่องเที่ยวแนวพิเศษในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจำแนกออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ เชื้อชาติ ระยะเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยว และรายจ่ายในแต่ละวัน การได้ชมหมู่บ้านชาวเขา และได้เห็นว่าสภาพแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม เป็นแรงจูงใจที่สำคัญของการเดินทาง อย่างไรก็ดีตามจุดเด่นของการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้จะเป็นเรื่องของการพักผ่อนและการสังคมนา

แมนสเปอร์เกอร์ (Mansperger, 1993: 990) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อย พบว่า ผลกระทบของการท่องเที่ยวมีอย่างกว้างขวาง เกี่ยวข้องกับทุนและกำไรของชุมชน แหล่งท่องเที่ยวนั้นผลที่ได้จะตกอยู่กับชนกลุ่มน้อยในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การมีงานทำมากขึ้น และการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การศึกษาด้านวัฒนธรรมและสังคมนี้น่าจะมากขึ้น กลุ่มจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนจะต้องมีการจัดการเป็นขั้น ๆ มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว รักษาแบบแผนเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมของสังคมไว้ ควบคุมการถือครองของนักท่องเที่ยว และจัดตั้งองค์กรท้องถิ่นเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ และทางวัฒนธรรม ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมหรือผลิตภัณฑ์ชุมชน ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านความเชื่อ เทศกาลงานประเพณี ของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

3.1 แหล่งข้อมูลเบื้องต้น

3.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ จากการศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์ และการใช้แบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่กำหนดไว้ในขอบเขตการศึกษา ซึ่งมีข้อมูลที่ประกอบด้วย

1. ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ตำแหน่งการเป็นผู้นำในชุมชน

2. ข้อมูลด้านศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ได้พัฒนาจากมาตรฐานตัวชี้วัดคุณภาพมาตรฐานที่ทักโฮมสเตย์ของ สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2548 ที่กำหนดไว้ทั้งหมด 8 มาตรฐาน 43 ตัวชี้วัด (กิตติชัย เจริญชัย, 2548: 27-29) งานวิจัยครั้งนี้ได้พัฒนาเพิ่มเติมตัวชี้วัดด้านความเชื่อและเทศกาลงานประเพณี 2 มาตรฐาน 7 ตัวชี้วัด รวมเป็นตัวชี้วัดมาตรฐานทั้งหมด 10 มาตรฐาน 50 ตัวชี้วัด

3. ข้อมูลในด้านกิจกรรม และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย เทศกาลงานประเพณีที่สำคัญ กิจกรรมต่าง ๆ ในรูปแบบโฮมสเตย์ของชาวผู้ไทยบ้านเป่า และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน

3.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาจากเอกสาร วารสาร จุลสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ ได้แก่ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล สำนักบริหารการทะเบียนที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน สำนักงานบริการข้อมูลนักท่องเที่ยวตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.2 ประชากร ประชากรที่ศึกษา คือ ประชากรในบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

กลุ่มตัวอย่าง เลือกแบบเจาะจง จำนวน 310 คน ประกอบด้วย

กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ คือ

1. ผู้อำนวยการโรงเรียนพลังราษฎร์	จำนวน	1	คน
2. ปราชญ์ชุมชน	จำนวน	9	คน
กลุ่มท่องเที่ยวโฮมสเตย์	จำนวน	100	คน
กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตร	จำนวน	100	คน
กลุ่มบุคคลทั่วไป	จำนวน	100	คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นถึงศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยค้ำต่าง ๆ 10 ค้ำ ในบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง และการจัดประชุมเวทีชาวบ้านร่วมกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร ทางคณะผู้วิจัยได้ออกแบบและตรวจสอบความถูกต้องเพื่อใช้ในการวิจัยในภาคสนาม ดังนี้

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลปฐมภูมินั้น เป็นการสัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยคำถามที่จัดสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยประกอบด้วย ลักษณะของคำถามที่เป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) โดยมีการกำหนดเกณฑ์เลือกตอบจำนวน 5 ระดับ ตามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ และตำแหน่งการเป็นผู้นำในชุมชน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ได้พัฒนาจากมาตรฐานตัวชี้วัดคุณภาพมาตรฐานที่พักโฮมสเตย์ของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2548 ที่กำหนดไว้ทั้งหมด 8 มาตรฐาน 43 ตัวชี้วัด (กิตติชัย เจริญชัย, 2548: 27-29) งานวิจัยครั้งนี้ได้พัฒนาเพิ่มเติมตัวชี้วัดด้านความเชื่อและเทศกาลงานประเพณี 2 มาตรฐาน 7 ตัวชี้วัด รวมเป็นตัวชี้วัดมาตรฐานทั้งหมด 10 มาตรฐาน 50 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. ตัวชี้วัดในด้านที่พัก
2. ตัวชี้วัดในด้านอาหาร
3. ตัวชี้วัดในด้านความปลอดภัย
4. ตัวชี้วัดในด้านการจัดการ
5. ตัวชี้วัดในด้านกิจกรรม
6. ตัวชี้วัดในด้านสภาพแวดล้อม
7. ตัวชี้วัดในด้านมูลค่าเพิ่ม
8. ตัวชี้วัดในด้านการตลาด
9. ตัวชี้วัดในด้านความเชื่อ
10. ตัวชี้วัดในด้านงานประเพณี

โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีการกำหนดเกณฑ์การเลือกคำตอบจำนวน 5 ระดับ ตามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) คือ ระดับศักยภาพมากที่สุด ระดับศักยภาพมาก ระดับศักยภาพปานกลาง ระดับศักยภาพน้อย และระดับศักยภาพน้อยที่สุด

- | | | |
|---|---------|------------------------|
| 5 | หมายถึง | ระดับศักยภาพมากที่สุด |
| 4 | หมายถึง | ระดับศักยภาพมาก |
| 3 | หมายถึง | ระดับศักยภาพปานกลาง |
| 2 | หมายถึง | ระดับศักยภาพน้อย |
| 1 | หมายถึง | ระดับศักยภาพน้อยที่สุด |

ส่วนที่ 3 ด้านกิจกรรมและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับเทศบาลงานประเพณีที่สำคัญ กิจกรรมต่าง ๆ ในรูปแบบไฮสโคปของชาวผู้ไทยบ้านเป่า และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน

การตรวจสอบความแน่นอนของแบบสัมภาษณ์ โดยการ Pre-test 5 ชุด กับชาวบ้านศิลา ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ตามวิธีของ Cronbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.9375 จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขก่อนจะนำแบบสัมภาษณ์ออกไปใช้จริง เพื่อให้มีความเหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำหนังสือราชการเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ประชากรในท้องถิ่นค่อนายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร และดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน

10 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนพลังราษฎร์ จำนวน 1 คน และปราชญ์ชุมชน จำนวน 9 คน ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จำนวน 300 คน ประกอบด้วย กลุ่มท่องเที่ยวโฮมสเตย์ จำนวน 100 คน กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 100 คน กลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 100 คน

3.4 การตรวจสอบข้อมูล

ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในภาคสนาม ใช้วิธี Investigator Triangulation โดยการนำข้อมูลกลับไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงความเป็นจริง (สุภางค์ จันทวานิชย์, 2549: 129-130) โดยตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มาเพียงพอหรือยัง ข้อมูลนั้นตอบปัญหาของการวิจัยหรือไม่ ถ้าได้ข้อมูลไม่ตรงกันผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบอีกครั้งว่าข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การตรวจสอบว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นนั้นถูกต้องหรือไม่ ได้แก่ 1) แหล่งเวลา โดยตรวจสอบว่าถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ 2) แหล่งสถานที่ โดยตรวจสอบว่าถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ 3) แหล่งบุคคล โดยตรวจสอบว่า ถ้าบุคคลให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิจัย (Investigator Triangulation) คือ การตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันอย่างไร

3. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือ การตรวจสอบว่า ถ้าผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

4. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วยสำหรับวิธีการตรวจสอบในข้อนี้อาจจะนำไปใช้ได้เป็นบางกรณี

สรุปได้ว่าข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดจะนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ในแต่ละชุด จากนั้นจะทำการถ่ายรหัสลงแบบสอบถาม (Decoding) ลงกระดาษกรอกรหัส (Coding Sheet) และถ่ายข้อมูลลงเครื่องคอมพิวเตอร์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยมีการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือ การตรวจสอบข้อมูลในด้าน

แหล่งที่มาของข้อมูล แหล่งเวลาของข้อมูล และแหล่งบุคคล จากนั้นจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ในการศึกษาครั้งนี้ได้อาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for The Social Sciences: SPSS) ช่วยในการคำนวณประมวลผลข้อมูลโดยการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

3.5.1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ และตำแหน่งการเป็นผู้นำในชุมชน โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เป็นคำถามแบบปลายปิด (Close-ended Question) และกำหนดเกณฑ์สำหรับการตอบในการเลือกตอบตามความเป็นจริง

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) การกระจายร้อยละ (Percentage Distribution)

3.5.2 ข้อมูลศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่ได้พัฒนาจากมาตรฐานตัวชี้วัดคุณภาพมาตรฐานที่พักโฮมสเตย์ของ สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2548 ที่กำหนดไว้ทั้งหมด 8 มาตรฐาน 43 ตัวชี้วัด (กิตติชัย เจริญชัย, 2548: 27-29) งานวิจัยครั้งนี้ได้พัฒนาเพิ่มเติมตัวชี้วัดด้านความเชื่อและเทศกาลงานประเพณี 2 มาตรฐาน 7 ตัวชี้วัด รวมเป็นตัวชี้วัดมาตรฐานทั้งหมด 10 มาตรฐาน 50 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. ตัวชี้วัดในด้านที่พัก
2. ตัวชี้วัดในด้านอาหาร
3. ตัวชี้วัดในด้านความปลอดภัย
4. ตัวชี้วัดในด้านการจัดการ
5. ตัวชี้วัดในด้านกิจกรรม
6. ตัวชี้วัดในด้านสภาพแวดล้อม
7. ตัวชี้วัดในด้านมูลค่าเพิ่ม
8. ตัวชี้วัดในด้านการตลาด
9. ตัวชี้วัดในด้านความเชื่อ
10. ตัวชี้วัดในด้านงานประเพณี

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.5.3 เป็นแบบสัมภาษณ์และการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมทางวัฒนธรรม และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร มีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสถิติทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for The Social Sciences หรือ SPSS) คณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์)

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ยานพาหนะที่เดินทางมา จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทาง ลักษณะกลุ่มในการเดินทาง วัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1: ปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	186	62
หญิง	114	38
รวม	300	100.0
2. อายุ		
20 - 39 ปี	23	7.7
30 - 39 ปี	110	36.7
40 - 49 ปี	87	29.0
50 - 59 ปี	54	18.0
มากกว่า 60 ปี	26	8.7
รวม	300	100.0

ตารางที่ 4.1: ปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
3. สถานภาพสมรส		
โสด	148	49.3
สมรส	152	50.7
อย่าร้าง	-	-
อื่นๆ	-	-
รวม	300	100.0
4. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	3	1.0
ประถมศึกษา	5	1.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	9	3.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	70	23.3
อนุปริญญา / ปวส.	45	15.0
ปริญญาตรี	141	47.0
สูงกว่าปริญญาตรี	27	9.0
อื่นๆ	-	-
รวม	300	100.0
5. อาชีพ		
เกษตรกรรวม	39	13.0
รับจ้าง	37	12.3
ค้าขาย	33	11.0
ข้าราชการ / พนักงานรัฐ	139	46.3
บริษัทเอกชน	52	17.3
อื่นๆ	-	-
รวม	300	100.0

ตารางที่ 4.1: ปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
6. ยานพาหนะ		
รถยนต์	122	40.7
รถจักรยานยนต์	36	12.0
รถโดยสารประจำทาง	10	3.3
รถยนต์ของบริษัททัวร์	132	44.0
อื่นๆ	-	-
รวม	300	100.0
7. จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทาง		
จำนวน 1-5 คน	21	7.0
จำนวน 6-10 คน	50	16.7
จำนวน 11-15 คน	133	44.3
จำนวน 16 คนขึ้นไป	96	32.0
รวม	300	100.0
8. ลักษณะกลุ่มในการเดินทาง		
เดินทางโดยลำพัง	-	-
ครอบครัว	111	37.0
กลุ่มเพื่อน	179	59.7
มาพร้อมกับหน่วยงาน/สถาบัน	10	3.3
บริษัททัวร์	-	-
อื่นๆ	-	-
รวม	300	100.0

ตารางที่ 4.1: ปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
9. วัตถุประสงค์ในการเดินทาง		
ศึกษาหาความรู้	63	21.0
พักผ่อน	142	47.3
สัมผัสธรรมชาติ	52	17.3
ออกกำลังกาย	12	4.0
ผจญภัย	23	7.7
แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดประสบการณ์	8	2.7
รวม	300	100.0

จากตารางที่ 4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ยานพาหนะที่เดินทางมา จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทาง ลักษณะกลุ่มในการเดินทาง วัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. เพศ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 62 ที่เหลือจำนวน 114 คน เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 38

2. อายุ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมามีอายุระหว่าง 40 – 49 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 29 อายุ 50 – 59 ปี จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 18 อายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7 และน้อยที่สุด มีอายุระหว่าง 20 – 29 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 7.7

3. สถานภาพสมรส ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เกือบทั้งหมด จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 50.7 เป็นผู้ที่มีสมรสแล้ว และประชาชนที่เหลือ 148 คน คิดเป็นร้อยละ 49.3 เป็นโสด และสถานภาพหย่าร้างไม่มี

4. ระดับการศึกษา ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 47 รองลงมามีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 การศึกษาในระดับอนุปริญญา/ ปวส. จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 15 สูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 9 มัธยมศึกษาตอนต้น

จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3 ประถมศึกษา จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7 และน้อยที่สุดมีระดับการศึกษาในระดับต่ำกว่าระดับประถมศึกษา จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1

5. อาชีพ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐ จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 46.3 รองลงมาอาชีพบริษัทเอกชน จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 อาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 13 อาชีพรับจ้าง จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3 และน้อยที่สุดอาชีพค้าขาย จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 11

6. ยานพาหนะ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีเดินทางมาท่องเที่ยว โดยรถยนต์ของบริษัททัวร์ จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมาคือ เดินทางโดยรถยนต์ จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 40.7 เดินทางโดยรถจักรยานยนต์ จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 12 และน้อยที่สุดเดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

7. จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทาง ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีสมาชิกในการเดินทาง 11-15 คน จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 44.3 รองลงมา 60 คนขึ้นไป จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 32 สมาชิกที่ร่วมเดินทาง 6 - 10 คน จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 และน้อยที่สุดสมาชิกในการเดินทาง 1 - 5 คน จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 7

8. ลักษณะกลุ่มในการเดินทาง ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวแบบกลุ่มเพื่อน จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 59.7 รองลงมา คือ เดินทางมาเป็นครอบครัว จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 37 และน้อยที่สุดคือเดินทางมากับหน่วยงาน/สถาบัน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3

9. วัตถุประสงค์ในการเดินทาง ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 47.3 รองลงมาคือเพื่อศึกษาหาความรู้ จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 21 เดินทางเพื่อสัมผัสธรรมชาติ จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 เดินทางเพื่อการผจญภัย จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 7.7 เดินทางเพื่อออกกำลังกาย จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4 และน้อยที่สุดเดินทางเพื่อแลกเปลี่ยนแนวถ่ายทอดประสบการณ์ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

ตารางที่ 4.2: การจัดคุณภาพมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น							
	ร้อยละ					\bar{x}	S.D.	แปลผล
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด			
1. ด้านที่พัก	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
1. โครงสร้างบ้านพักมีความมั่นคง								
2. บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และแสงสว่างเข้าถึง ไม่มีกลิ่นอับ และมีหลังคาที่สามารถกันน้ำฝนได้	65.0	35.0	-	-	-	4.65	0.47	มากที่สุด
3. มีที่นอนที่สบายตามสภาพชุมชน และเครื่องนอนที่สะอาด	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
4. มีห้องน้ำห้องส้วมที่สะอาด	40.0	6.7	53.3	-	-	3.86	0.86	มาก
5. มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอน และอุปกรณ์สำหรับการนอนทุกครั้งเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก	40.0	25.0	35.0	-	-	4.05	0.86	มาก
6. มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอ โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
7. มีการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณ	65.0	35.0	-	-	-	4.65	0.47	มากที่สุด
เป็น								
รวม						4.34	0.59	มากที่สุด

ตารางที่ 4.2: การจัดคุณภาพมาตรฐานที่พึงสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					\bar{x}	S.D.	แปลผล
	ร้อยละ							
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด			
2. ด้านอาหารและเครื่องโภชนาการ								
1. มีอาหารปรุงมาอย่างดี	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
2. ภาชนะที่ใช้สะอาด และปลอดภัย	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
3. คราวเรือนอยู่ในสภาพที่สะอาด ไม่มีกลิ่น	40.0	56.7	3.3	-	-	4.36	0.54	มากที่สุด
4. อุปกรณ์ที่ใช้ในครัวสะอาด ถูกสุขลักษณะ	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
5. มีน้ำดื่มและน้ำใช้สะอาด	40.0	56.7	3.3	-	-	4.33	0.65	มากที่สุด
6. มีร้านอาหารในชุมชน	40.0	6.7	53.3	-	-	3.86	0.95	มากที่สุด
รวม						4.29	0.60	มากที่สุด

ตารางที่ 4.2: การจัดคุณภาพมาตรฐานที่หักสัมพัทธ์วัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านป่า
ตำบลบ้านป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น							
	ร้อยละ					\bar{x}	S.D.	แปลผล
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด			
3. ด้านความปลอดภัย								
1. มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
2. มีเครื่องมือ และวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
3. มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
4. มีการคัดเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สินและเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับยา	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
5. มีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ ในที่พัก เพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ	51.7	48.3	-	-	-	4.51	0.50	มากที่สุด
รวม						4.42	0.49	มากที่สุด

ตารางที่ 4.2: การจัดคุณภาพมาตรฐานที่พึงสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านแป๋
ตำบลบ้านแป๋ อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					\bar{x}	S.D.	แปลผล
	ร้อยละ							
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด			
4. ด้านการจัดการ	65.0	35.0	-	-	-	4.65	0.47	มากที่สุด
1. มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านจัดการในรูปแบบของชุมชน หรือ สหกรณ์								
2. มีคณะกรรมการบริหารโครงการ	65.0	35.0	-	-	-	4.65	0.47	มากที่สุด
3. มีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรมจารีต ประเพณี ความเชื่อของชุมชน	53.3	46.7	-	-	-	4.53	0.49	มากที่สุด
4. มีระบบการจองล่วงหน้า และลงทะเบียน เพื่อสร้างข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
5. มีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและบริการต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบชัดเจน	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
6. มีข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างละเอียดให้นักท่องเที่ยวได้เลือก	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด

ตารางที่ 4.2: การจัดการคุณภาพมาตรฐานที่หักสัมพันธ์วัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น						\bar{x}	S.D.	แปลผล
	ร้อยละ								
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด				
4. ด้านการจัดการ (ต่อ) 7. ชุมชนไม่หวังจะสร้างรายได้จากโฮมสเตย์อย่างเดียว และต้องไม่มีผลกระทบต่ออาชีพดั้งเดิมของชุมชน	46.7	20.0	33.3	-	-	4.13	0.88	มาก	
8. มีผู้นำเที่ยว หรือมัคคุเทศก์ที่เป็นคนท้องถิ่น และมีความพร้อมในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว	40.0	25.0	35.0	-	-	4.05	0.86	มาก	
รวม						4.40	0.58	มากที่สุด	

ตารางที่ 4.2: การจัดคุณภาพมาตรฐานที่หักสัมพัทธ์วัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น							
	ร้อยละ					\bar{x}	S.D.	แปลผล
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด			
5. ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว								
1. มีกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน	51.7	48.3	-	-	-	4.51	0.50	มากที่สุด
2. มีกิจกรรมฝึกหัดศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น การทอผ้า การจักสาน ฯลฯ	65.0	35.0	-	-	-	4.65	0.47	มากที่สุด
3. มีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณีท้องถิ่น เช่น การบายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ	65.0	35.0	-	-	-	4.65	0.47	มากที่สุด
4. มีกิจกรรมบันเทิง และการแสดงพื้นบ้าน	65.0	35.0	-	-	-	4.65	0.47	มากที่สุด
5. มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	65.0	35.0	-	-	-	4.65	0.47	มากที่สุด
6. มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน และการถ่ายทอดตำนาน หรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	65.0	35.0	-	-	-	4.65	0.47	มากที่สุด
รวม						4.63	0.48	มากที่สุด

ตารางที่ 4.2: การจัดคุณภาพมาตรฐานที่หักสัมพันธ์วัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น							
	ร้อยละ					\bar{x}	S.D.	แปลผล
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด			
6. ด้านสภาพแวดล้อม								
1. มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือหลายประเภท	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
2. มีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และชุมชนอยู่เสมอ	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
3. มีสถานพยาบาล ไปรษณีย์ และธนาคารอยู่ไม่ไกลเกินไป	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
4. มีพื้นที่หลักยังคงสภาพเดิมของชุมชน และยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของคน	65.0	35.0	-	-	-	4.65	0.47	มากที่สุด
รวม						4.46	0.49	มากที่สุด

ตารางที่ 4.2: การจัดคุณภาพมาตรฐานที่หักสัมพันธ์วัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น							
	ร้อยละ					\bar{x}	S.D.	แปลผล
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด			
7. ด้านมูลค่าเพิ่ม	43.3	10.0	46.7	-	-	3.96	0.94	มาก
1. มีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน								
2. มีผลิตภัณฑ์ชาวบ้านใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นผลิต	40.0	35.0	25.0	-	-	4.15	0.79	มาก
3. มีโอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
4. มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนในด้านการให้บริการที่ประทับใจ	40.0	35.0	25.0	-	-	4.15	0.79	มาก
รวม						4.17	0.375	มาก

ตารางที่ 4.2: การจัดคุณภาพมาตรฐานที่พึงสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านป่า
ตำบลบ้านป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น						\bar{x}	S.D.	แปล ผล
	ร้อยละ								
	เห็น ด้วย มาก ที่สุด	เห็น ด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	เห็นด้วย น้อย ที่สุด				
8. ด้านการส่งเสริมการตลาด									
1. มีคู่มือหรือเอกสารเผยแพร่ การท่องเที่ยวเป็นของตนเอง และมีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วน	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มาก ที่สุด	
2. มีการเผยแพร่ข้อมูล ประชาสัมพันธ์	40.0	56.7	3.3	-	-	4.40	0.49	มาก ที่สุด	
3. มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการ ท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	40.0	21.7	38.3	-	-	4.01	0.88	มาก	
	รวม					4.27	0.62	มาก ที่สุด	

ตารางที่ 4.2: การจัดคุณภาพมาตรฐานที่หักห้ามส้ววัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านแป๋
ตำบลบ้านแป๋ อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					\bar{x}	S.D.	แปลผล
	ร้อยละ							
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด			
9. ด้านความเชื่อ								
1. มีความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองรักษาทรัพยากรของชุมชน	40.0	56.7	3.3	-	-	4.36	0.54	มากที่สุด
2. มีความเชื่อว่ามีใครทำผิดต่อทรัพยากรในหมู่บ้านจะลงโทษจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์	40.0	31.7	28.3	-	-	4.11	0.81	มาก
3. มีการถ่ายทอดด้านความเชื่อสู่เยาวชนในหมู่บ้าน	40.0	56.7	3.3	-	-	4.36	0.54	มากที่สุด
รวม						4.28	0.63	มากที่สุด

ตารางที่ 4.2: การจัดคุณภาพมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านเป่า
ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					\bar{x}	S.D.	แปลผล
	ร้อยละ							
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด			
10. ด้านงานประเพณี	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
1. มีการสืบทอดงานประเพณีดั้งเดิม	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
2. มีการให้ความสำคัญกับงานประเพณีในชุมชน	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
3. มีส่วนร่วมในงานประเพณีของชุมชน	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
4. มีการเผยแพร่งานประเพณีของชุมชน	40.0	60.0	-	-	-	4.40	0.49	มากที่สุด
รวม						4.40	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.2 ในการศึกษาการจัดคุณภาพมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร สามารถอธิบายได้ดังนี้

4.2.1 ด้านที่พัก จากการศึกษา พบว่า ด้านที่พักโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนด้านที่พักมากที่สุด คือ บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวกและแสงสว่างเข้าถึง ไม่มีกลิ่นอับและมีหลังคาที่สามารถกันน้ำฝนได้ ($\bar{x} = 4.65$) และการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน ($\bar{x} = 4.65$) รองลงมาได้แก่ โครงสร้างบ้านพักมีความมั่นคง ($\bar{x} = 4.40$) มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ($\bar{x} = 4.40$) มีการ

เปลี่ยนผ้าปูที่นอนและอุปกรณ์สำหรับการนอนทุกครั้งเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก ($\bar{x} = 4.05$) และ
 ข้อที่มีค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ มีห้องน้ำห้องส้วมที่สะอาด ($\bar{x} = 3.86$)

4.2.2 ด้านอาหารและเครื่องโภชนาการ จากการศึกษา พบว่า ด้านอาหารและเครื่อง
 โภชนาการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่า
 คะแนนด้านอาหารและเครื่องโภชนาการ มากที่สุด คือ มีอาหารปรุงมาอย่างดี ($\bar{x} = 4.40$)
 ภาชนะที่ใช้สะอาดและปลอดภัย ($\bar{x} = 4.40$) อุปกรณ์ที่ใช้ในครัวสะอาดถูกสุขลักษณะ ($\bar{x} = 4.40$)
 รองลงมาได้แก่ ครัวเรือนอยู่ในสภาพที่สะอาดไม่มีกลิ่น ($\bar{x} = 4.36$) มีน้ำดื่มและน้ำใช้สะอาด ($\bar{x} =$
 4.33) และข้อที่มีค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ มีร้านอาหารในชุมชน ($\bar{x} = 3.86$)

4.2.3 ด้านความปลอดภัย จากการศึกษา พบว่า ด้านความปลอดภัยโดยรวมอยู่ในระดับ
 มากที่สุด ($\bar{x} = 4.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนด้านความปลอดภัยมากที่สุด
 คือ มีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งต่างๆในที่พักเพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ ($\bar{x} = 4.51$) รองลงมาได้แก่
 มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย ($\bar{x} = 4.40$) มีเครื่องมือและวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิด
 เหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย ($\bar{x} = 4.40$) มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาล
 เบื้องต้น ($\bar{x} = 4.40$) มีการคัดเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สินและเตรียมความพร้อม
 เกี่ยวกับยา ($\bar{x} = 4.40$)

4.2.4 ด้านการจัดการ จากการศึกษา พบว่า ด้านการจัดการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
 ($\bar{x} = 4.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนด้านการจัดการมากที่สุด คือ มีการ
 รวมกลุ่มของชาวบ้านจัดการในรูปของชุมชน หรือสหกรณ์ ($\bar{x} = 4.65$) มีคณะกรรมการบริหาร
 โครงการ ($\bar{x} = 4.65$) รองลงมาได้แก่ มีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อมิให้เกิดปัญหา
 ที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อของชุมชน ($\bar{x} = 4.53$) มีระบบการจองล่วงหน้าและ
 ลงทะเบียนเพื่อสร้างข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.40$) มีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและ
 บริการต่างๆให้นักท่องเที่ยวทราบชัดเจน ($\bar{x} = 4.40$) มีข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างละเอียดให้
 นักท่องเที่ยวได้เลือก ($\bar{x} = 4.40$) ชุมชนไม่หวังจะสร้างรายได้จากโฮมสเตย์อย่างเดียวและต้องไม่มี
 ผลกระทบต่ออาชีพดั้งเดิมของชุมชน ($\bar{x} = 4.13$) และข้อที่มีค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ มีผู้นำเที่ยวหรือ
 มัคคุเทศก์ที่เป็นคนท้องถิ่นและมีความพร้อมในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.05$)

4.2.5 ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว จากการศึกษา พบว่า ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ใน
 ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนด้านกิจกรรมท่องเที่ยว
 มากที่สุด คือ มีกิจกรรมฝึกหัดศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น ทอผ้า การจักสาน ($\bar{x} = 4.65$) มี
 กิจกรรมต้อนรับตามประเพณีท้องถิ่น เช่น การบายศรีสู่ขวัญ ($\bar{x} = 4.65$) มีกิจกรรมบันเทิงและการ
 แสดงพื้นบ้าน ($\bar{x} = 4.65$) มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 4.65$) มีกิจกรรม

แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้านและการถ่ายทอดตำนานหรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.65$) และข้อที่มีค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ มีกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน ($\bar{x} = 4.51$)

4.2.6 ด้านสภาพแวดล้อม จากการศึกษา พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนด้านสภาพแวดล้อมมากที่สุด คือ มีพื้นที่หลักยังคงสภาพเดิมของชุมชนและยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของคน ($\bar{x} = 4.65$) รองลงมาได้แก่ มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลายประเภท ($\bar{x} = 4.40$) มีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนอยู่เสมอ ($\bar{x} = 4.40$) เสมอ มีสถานพยาบาลไปรษณีย์ และธนาคารอยู่ไม่ไกลเกินไป ($\bar{x} = 4.40$)

4.2.7 ด้านมูลค่าเพิ่ม จากการศึกษา พบว่า ด้านมูลค่าเพิ่มโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนด้านมูลค่าเพิ่มมากที่สุด คือ มีโอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน ($\bar{x} = 4.40$) รองลงมาได้แก่ มีผลิตภัณฑ์ชาวบ้านใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นผลิต ($\bar{x} = 4.15$) มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนในด้านการให้บริการที่ประทับใจ ($\bar{x} = 4.15$) และข้อที่มีค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ มีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน ($\bar{x} = 3.96$)

4.2.8 ด้านการส่งเสริมการตลาด จากการศึกษา พบว่า ด้านการส่งเสริมการตลาดโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนด้านการส่งเสริมการตลาดมากที่สุด คือ มีคู่มือหรือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยวเป็นของตนเอง และมีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วน ($\bar{x} = 4.40$) มีการเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.40$) และข้อที่มีค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวไฮมสเคย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ($\bar{x} = 4.01$)

4.2.9 ด้านความเชื่อ จากการศึกษา พบว่า ด้านความเชื่อโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.28$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนด้านความเชื่อมากที่สุด คือ มีความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองรักษาทรัพยากรของชุมชน ($\bar{x} = 4.36$) มีการถ่ายทอดความเชื่อสู่เยาวชนในหมู่บ้าน ($\bar{x} = 4.36$) และข้อที่มีค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ มีความเชื่อว่ถ้าใครทำผิดต่อทรัพยากรในหมู่บ้านจะลงโทษจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ($\bar{x} = 4.11$)

4.2.10 ด้านงานประเพณี จากการศึกษา พบว่า ด้านงานประเพณีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าคะแนนด้านงานประเพณีมากที่สุดทุกข้อได้แก่ มีการสืบทอดงานประเพณีดั้งเดิม ($\bar{x} = 4.40$) มีการให้ความสำคัญกับงานประเพณีใน ($\bar{x} = 4.40$) นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมและเรียนรู้งานประเพณีของชุมชน ($\bar{x} = 4.40$) มีการเผยแพร่งานประเพณีของชุมชน ($\bar{x} = 4.40$)

4.3 การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมทางวัฒนธรรมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอบ้านเป่า จังหวัดมุกดาหาร

4.3.1 วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน

1. การแต่งกายในชุดผู้ไทยบ้านเป่า ผู้ชายนุ่งโสร่ง หรือกางเกงขาวยาว ใส่เสื้อเย็บมือ สีนํ้าเงิน ผู้หญิงนุ่งซิ่นหมี่ โหม, ผ้าย ลายขวางคำสลับแดง ใส่เสื้อดำ กระคุมผ้าหน้า คอก้านแดง แขนก้านแดง ผ้าแพรวาสีแดงพาดบ่า ใส่เครื่องประดับเงิน
2. ภาษาผู้ไทย ใช้ภาษาผู้ไทยซึ่งเป็นภาษาเฉพาะของชาติพันธุ์ ภาษาผู้ไทยเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน ซึ่งภาษาผู้ไทยจะมีสำเนียงแตกต่างจากภาษาไทยกลาง เพราะลักษณะของภาษาผู้ไทยนั้นจะพูดแปร่งจากภาษาไทยภาคกลาง แต่ฟังแล้วไพเราะ เพราะมีเสียงสระและพยัญชนะบางตัวที่ชาวผู้ไทยออกเสียงด้วยการแปร่งเสียงไปจากภาษาไทยกลาง และสำเนียงอีสาน
3. อาหารพื้นบ้านชาวผู้ไทย จะเน้นอาหารที่ได้มาจากระบบเกษตรธรรมชาติ ปลอดภัย ปลอดสารพิษ มีการเก็บผักสวนครัวรั้วกินได้มาปรุงอาหาร ผู้หญิงเป็นแม่ศรีเรือน พิถีพิถันในการเข้าครัว มีความสะอาด นิยมรสชาติจัด เค็มจัด เปรี้ยวจัด อาหารที่รับแขก คือ แกงไก่ใส่หน่อไม้ แกงหาวย แจ่ว ผักลวก และกล้วย
4. ที่อยู่อาศัยของชาวผู้ไทย สภาพบ้านเรือนหลังใหญ่ มีความมั่นคง ใต้ถุนสูง เมื่อยกพื้นสูงแล้วจะปูกระดานด้วยไม้กู่แคน มีเขื่อนเห้าและเขื่อนซุง ซึ่งจะเป็นบ้านของลูกเขย
5. ยารักษาโรค จะมีพิธีเหยาในการรักษาโรค มีการวิเคราะห์โรคจากหมอเหยา และจะใช้สมุนไพรในการรักษา
6. การแต่งงานชาวผู้ไทยถือว่าการแต่งงานเป็นการเริ่มต้นชีวิตครอบครัว ผู้ที่จะมีครอบครัวได้ คือ ชายและหญิงที่มีวัยอันสมควรที่จะเป็นสามีภรรยากันได้โดยชอบด้วยขนบธรรมเนียมประเพณี และด้วยตัวบทกฎหมายทางสังคม การแต่งงานของชาวผู้ไทยที่แตกต่างจากชาวอีสานถิ่นอื่น ๆ อย่างเด่นชัด คือ การแต่งงานของชาวผู้ไทยจะมีพ่อล่อม พ่อล่อม คือ ผู้ที่เจ้าบ่าวให้ความเคารพนับถือ แต่ส่วนมากผู้ที่ทำหน้าที่พ่อล่อมจะเป็นฝ่ายของเจ้าบ่าว พ่อล่อมเปรียบเสมือนพ่อของคู่บ่าวสาวหลังแต่งงาน จะเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย เมื่อสามีภรรยาหลังจากแต่งงานแล้วมีการทะเลาะเบาะแว้งกัน พ่อล่อมหนึ่งคนสามารถมีลูกล่อมได้หลายคน

4.3.2 ความเชื่อและภูมิปัญญา

บ้านเป่านั้นยังคงสืบสานประเพณีฮีต 12 และกลอง 14 ไว้อย่างเข้มแข็ง ประเพณีสำคัญ คือ บุญหะเวด และบุญสงกรานต์ นอกจากนี้ชาวผู้ไทยบ้านเป่า จะมีความเชื่อในเรื่องของการไหว้ศาลปู่ตาและการเลี้ยงผี นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาโดยสามารถศึกษา และได้รับการถ่ายทอดจากปราชญ์ชาวบ้าน

- | | |
|-----------------------------|---------------------------|
| 1. นายลอย อัจฉริยะ | ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน |
| 2. นายสอน ไตรยวงศ์ | ด้านภูมิปัญญาพื้นบ้าน |
| 3. นายโจมแก้ว กล่าวประพันธ์ | ด้านหมอเป่าแก้วควายเจ็บตา |
| 4. นายไมล์ ไชยอุป | ด้านหมอเป่าแก้ว |
| 5. นายทาม ไตรยวงศ์ | ด้านสมุนไพรไทย |
| 6. นางทองใส อัจฉริยะ | ด้านพิธีเหยา ผญา |
| 7. นางแก่นสวรรค์ คนหาญ | ด้านสมุนไพร ผญา |

4.3.3 ทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว

ทรัพยากรธรรมชาติในบ้านเป่า ไม่ว่าจะเป็น ป่าไม้ ดิน และแหล่งน้ำจับธรรมชาติ น้ำตก หน้าผา มีความอุดมสมบูรณ์และมีความสวยงาม เนื่องจากบ้านเป่านี้ตั้งติดกับพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ จึงทำให้ชาวผู้ไทยบ้านเป่าเป็นส่วนร่วมสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และชาวบ้านเป่า ต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในการท่องเที่ยว จึงเข้าทำนองที่ว่า คนพึ่งป่า และป่าพึ่งคน

4.3.4 ลักษณะที่พึงอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยว

เป็นลักษณะแบบโฮมสเตย์ ใช้บ้านผู้ไทยในการรับรองแขก เนื่องจากบ้านผู้ไทยเป็นบ้านเรือนที่มีวัฒนธรรม คือ มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ มีความมั่นคงแข็งแรง หลังใหญ่เป็นไม้ทั้งหลัง มีความสวยงาม และที่สำคัญผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกจะรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ

4.3.5 ลักษณะของอาหาร รวมถึงความสะอาดของอาหารและภาชนะ

เป็นอาหารพื้นบ้านของชาวผู้ไทย มีกรรมวิธีการปรุงแบบชาวผู้ไทย ที่อาหารจะมีรสชาติจัดเผ็ดร้อน มีการใช้ผักสวนครัวรั้วกินได้ในปรุงอาหาร และเป็นผักปลอดสารพิษ

4.3.6 การจัดการด้านความปลอดภัย

1. มีศูนย์อพยพรักษาความเรียบร้อยในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งเวรยามของชาวบ้าน ในการช่วยเหลือ และคอยดูแลแขก ตลอดเวลาที่พักผ่อนภายในโฮมสเตย์

4.3.7 รูปแบบการบริหารจัดการของผู้ประกอบการโฮมสเตย์

1. ด้านบุคลากร จะมีการรวมกลุ่มบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการ
2. ด้านการเงิน มีการระดมทุนจากสมาชิกในการบริหารจัดการ และมีเงินทุนจาก องค์การบริหารส่วนตำบลในการสนับสนุน
3. ด้านที่พัก และเรื่องอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ที่พักในการรับแขกจะใช้บ้านผู้ไทย ที่มีเครื่องอำนวยความสะดวกพร้อมให้สำหรับแขกที่เข้าพักอาศัย

4. ด้านการบริหารจัดการจะบริหารจัดการในเชิงพุทธ เนื่องจากชาวบ้านเป่า นั้นนับถือ พระพุทธศาสนา จึงมีการนำหลักพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม มีการบริหารด้วย หลักการสากลร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

4.3.8 รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยว

ชุดการแสดงมีทั้งหมด 5 ชุด

1. บายศรีสู่ขวัญ
2. แสดงรำภูไท และฟ้อนภูไท
3. รำคังหวาย
4. รำแพรวา
5. รำวงพื้นบ้าน

จุดท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ตำบลบ้านเป่า

1. ถ้ำส้วม
2. ภูจ้อก้อบ้านแวง
3. บ้านภู ชมผ้าไหมลายแก้วมุกดา
4. บ้านเป่า-ไร่บัณฑิต, ไร่มาศ (สวนผลไม้อินทรี)
5. เดินป่าภูผาขาว ระยะทาง 10 กิโลเมตร
 - นมัสการพระพุทธรูปแกะสลักหินหน้าผาขาว
 - ศึกษาผาแก้วผัด มหัศจรรย์ของธรรมชาติ หรือ อธิปไตยทาร์นีย์
 - ชมวิว ผานางคอย ผานางแอน
6. เดินป่าภูผาแดง ระยะทาง 15 กิโลเมตร

จุดท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ใกล้เคียง

1. น้ำตกตาดโตน จังหวัดกาฬสินธุ์
2. พระมหาเจดีย์ชัยมงคล จังหวัดร้อยเอ็ด
3. ตลาดอิน โดจีน จังหวัดมุกดาหาร

จุดชมการแสดงสาธิตการประกอบอาชีพตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเป่า

1. มีกลุ่มทอผ้าไหม
2. มีกลุ่มทอผ้าฝ้าย
3. มีกลุ่มผลิตตุ๊กตาผ้าเช็ดมือจากผ้าฝ้าย
4. มีกลุ่มเครื่องจักสาน
5. มีกลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีด

6. ผลไม้จากการทำเกษตร

4.3.9 ลักษณะสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน

มีภูเขา ท่งนา ป่าไม้ล้อมรอบ และความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องจากบ้านเป่าตั้งอยู่บนพื้นที่ราบระหว่างภูเขา มีภูเขาล้อมรอบอยู่ทางด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของหมู่บ้าน บ้านเป่ามีทั้งหมด 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ฤดูร้อนจะร้อนจัด ฤดูหนาวมีอากาศหนาวเย็น และมีฤดูฝนประมาณ 3-4 เดือน

4.3.10 ร้านของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

บ้านเป่านี้เป็นหมู่บ้านที่เศรษฐกิจค่อนข้างดี เพราะชาวบ้านมีความเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เนื่องจากเจริญรอยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ มีการช่วยเหลือตนเอง ดังกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ขึ้น เพื่อผลิตสินค้าของที่ระลึกที่เป็นผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ไม่มีการซื้อสินค้าจากแหล่งอื่น สินค้าทุกอย่างชาวบ้านสามารถผลิตขึ้นมาใช้เอง เมื่อเหลือจะนำมาจำหน่ายภายในกลุ่ม ดังกลุ่มต่อไปนี้

1. มีกลุ่มทอผ้าไหม
2. มีกลุ่มทอผ้าฝ้าย
3. มีกลุ่มผลิตตุ๊กตาผ้าเช็ดมือจากผ้าฝ้าย
4. มีกลุ่มเครื่องจักสาน
5. มีกลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีด
6. ผลไม้จากการทำเกษตร

สำหรับของที่ระลึกที่มีชื่อเสียงที่สุดของบ้านเป่า คือ เสื้อผ้าไทยเย็บมือ ที่ชาวบ้านได้นำผ้าฝ้ายทอมือ นำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าไทย จากนั้นนำมาเย็บลายด้วยมือ เป็นเสื้อผ้าไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้านเป่า เสื้อผ้าไทยเย็บมือยังไม่ได้จัดตั้งเป็นกลุ่ม เพราะส่วนใหญ่ชาวบ้านจะแยกกันเย็บจุดประสงค์จะเย็บไว้ใส่เอง และเป็นของฝากให้แก่คนสำคัญ แต่ด้านนักท่องเที่ยวจะต้องสั่งซื้อในราคา 350 บาทขึ้นไป ราคาตั้งตามฝีมือการเย็บ

4.3.11 รูปแบบการส่งเสริมทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร

ในการก่อตั้งกลุ่มมีหน่วยงานราชการต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร ได้ให้ทุนสนับสนุนในการจัดทำแผ่นพับ และเว็บไซต์ ต่อมาเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามา นักท่องเที่ยวจะมีการแนะนำแบบปากต่อปาก เนื่องจากบ้านเป่านี้เป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ที่เงียบสงบ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามทางธรรมชาติ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบที่สำคัญคือมีวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น และมีความสามารถในการต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และ

ต่างประเทศ นอกจากนี้ทางกลุ่มยังได้รับการฝึกอบรมในด้านภาษา และการท่องเที่ยวในรูปแบบ โฮมสเตย์อย่างต่อเนื่อง

4.3.12 ความเหมาะสมของอัตราค่าบริการต่าง ๆ

มีการตั้งราคาตามความเหมาะสมตามสภาพของการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ และกำหนดราคาตามสภาพของกลุ่มผู้มาเที่ยวชม โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

1. กิจกรรมและอัตราค่าบริการของนักท่องเที่ยวชาวไทย

1.1 ค่าบริการ

1.1.1 ค่าอาหารเช้า 60 บาท/คน (กาแฟ ข้าวต้ม ไข่ต้ม)

1.1.2 ค่าอาหารเที่ยง 100 บาท/คน (อาหาร 3 อย่าง และผลไม้ตามฤดูกาล)

1.1.3 ค่าอาหารเย็น (พาแลง) 120 บาท/คน (อาหาร 4 อย่าง ผักลวก, แจ่วก๊วย, แกงหวาย ใส้ไก่, คัมจืด)

1.1.4 ค่าอาหารว่าง 20 บาท/คน (กาแฟ ขนม)

1.1.5 ค่าที่พัก 100 บาท/คน (พักโฮมสเตย์) รวมค่าที่พักและอาหาร คนละ 400 บาท/วัน

1.2 ค่าการแสดง ชุดละ 2,000 บาท ชมวิถีชีวิตผู้ไทย และการแสดงดังนี้

1.2.1 บายศรีสู่ขวัญ ผูกแขน

1.2.2 แสดงรำภูไท และฟ้อนผู้ไทย

1.2.3 รำคังหวาย

1.2.4 รำเพรวา

1.2.5 รำวงพื้นบ้าน

1.3 จุดท่องเที่ยวและค่าบริการ

1.3.1 บ้านเป้า – ถ้ำโสม ค่ารถ 1,000 บาท/คัน ๆ ละ 10 คน

1.3.2 บ้านเป้า – ภูจ้อก้อบ้านแวง ค่ารถ 400 บาท/คัน

1.3.3 บ้านเป้า – บ้านภู ค่ารถ 100 บาท/คัน

1.3.4 บ้านเป้า – ไร่บัณฑิต, ไร่มาศ (สวนผลไม้อินทรี) ค่ารถ 400 บาท/คัน

1.3.5 บ้านเป้า – เจดีย์ชัยมงคล ค่ารถ 1,000 บาท/คัน

1.3.6 บ้านเป้า – ตลาดอินโดจีน ค่ารถ 1,000 บาท/คัน

1.3.7 เดินป่าภูผาแดง ระยะทาง 15 กิโลเมตร

1.3.8 เดินป่าภูผาขาว ระยะทาง 10 กิโลเมตร

- นมัสการพระพุทธรูปแกะสลักหินหน้าผาขาว

- ศึกษาผาแก้วผัด มหัศจรรย์ของธรรมชาติ หรืออภินิหารีย์
- ชมวิว ผานางคอย ผานางแอ่น
- คำน่าเที่ยว 200 บาท (ผู้นำเที่ยว 2 คน)

1.4 จุดศึกษาดูงาน

- 1.4.1 การผลิตตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ สาธิตการผลิตทุกขั้นตอน
- 1.4.2 การเลี้ยงจิ้งหรีด
- 1.4.3 การบริหารงานโรงสีข้าวชุมชน
- 1.4.4 การผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ
- 1.4.5 ไร่นาสวนผสม
- 1.4.6 การผลิตขนมทองม้วน

2. กิจกรรม และอัตราค่าบริการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

2.1 ค่าอาหาร

2.1.1 อาหารเช้า 100 บาท/คน (ให้ท่านเลือกได้แค่ 1 ชุด)

1. ข้าวต้ม - กาแฟ - ไข่ต้ม
2. ข้าวผัด - กาแฟ - ไข่ดาว
3. ขนมปัง - กาแฟ - ปาท่องโก๋
4. กาแฟ - ไข่ดาว - สอดคอกทอด

2.1.2 อาหารกลางวัน 150 บาท/คน (ให้ท่านเลือกได้แค่ 1 ชุด)

1. ข้าวสวย+ต้มยำไก่+ไข่เจียว+อาหารพื้นบ้าน+ผลไม้ตามฤดูกาล
2. ข้าวสวย+ข้าวเหนียว+ทอดปลา+ต้มจืด+ผลไม้ตามฤดูกาล
3. ส้มตำไทย+ทอดน่องไก่+ผัดผักรวมมิตร

2.1.3 อาหารเย็น 150/คน (ให้ท่านเลือกได้แค่ 1 ชุด)

1. ข้าวสวย+น้ำพริกปลา+นึ่งผัก+ไข่เจียว+ต้มยำไก่+ผลไม้ตามฤดูกาล
2. แกงหอยใส่ไก่+ต้มจืดหมู+ผัดวุ้นเส้นรวมมิตร+ข้าวสวย+ผลไม้ตามฤดูกาล
3. ข้าวสวย+ต้มยำรวมมิตร+ไข่ดาว+ปล่าหมู+ผลไม้ตามฤดูกาล

2.1.4 เบรคอาหารว่าง 50 บาท/คน (ให้ท่านเลือกได้แค่ 1 ชุด)

1. กาแฟ+โอวัลติน+ทองม้วน
2. กาแฟ+โอวัลติน+กะหรี่ปั๊บ

3. น้ำผลไม้+ข้าวต้มมัด+ขนมต้ม

4. กาแฟ+โอวัลติน+ผลไม้ (ตามฤดูกาล)

2.2 ค่าที่พัก 150 บาท/ คน/ คืน (บ้านพักโฮมสเตย์) เรือรับรอง 150 บาท/คน/ คืน

2.3 ค่าการแสดง ชุดละ 4,000 บาท ชมวิถีชีวิตผู้ไทย และการแสดงดังนี้

2.3.1 บายศรีสู่ขวัญ ผูกแขน

2.3.2 แสดงรำภูไท และฟ้อนผู้ไทย

2.3.3 รำดั่งหวาย

2.3.4 รำแพรวา

2.3.5 รำวงพื้นบ้าน

2.4 จุดท่องเที่ยวและค่าบริการ

2.4.1 บ้านเป่า – ถ้ำส้วม ค่ารถ 1,000 บาท/คัน ๆ ละ 10 คน

2.4.2 บ้านเป่า – ภูจ้อก้อ บ้านแวง ค่ารถ 400 บาท/คัน

2.4.3 บ้านเป่า – บ้านภู ค่ารถ 100 บาท/คัน

2.4.4 บ้านเป่า – ไร่บัณฑิต, ไร่มาศ (สวนผลไม้อินทรี) น้ำตกตาดโตน
ค่ารถ 400 บาท/คัน

2.4.5 บ้านเป่า – เจดีย์ชัยมงคล ค่ารถ 1,000 บาท/คัน

2.4.6 บ้านเป่า – ตลาดอินโดจีน ค่ารถ 1,000 บาท/คัน

2.4.7 เดินป่าภูผาแดง ระยะทาง 15 กิโลเมตร ค่ารถ 100 บาท/คัน

2.4.8 เดินป่าภูผาขาว ระยะทาง 10 กิโลเมตร ค่ารถ 100 บาท/คัน

- นมัสการพระพุทธรูปและสลักหินหน้าผาขาว

- ศึกษาผาแก้วผัด มหัศจรรย์ของธรรมชาติ หรืออทธิปาฏิหาริย์

- ชมวิว ผานางคอย ผานางแอ่น

- คำน่าเที่ยว 200 บาท (ผู้นำเที่ยว 2 คน)/วัน

- คำน่าเที่ยว 1 คน: 100 บาท (5 คน: 1 คน)

- ค่าขนส่งภาระ 100 บาท /คน/วัน

- เวรยาม คีนสะ 200 บาท /2 คน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ และทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร 2) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม หรือผลิตภัณฑ์ชุมชนของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร 3) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวด้านความเชื่อ เทศกาลงานประเพณีของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

พื้นที่ของการศึกษาวิจัย ได้แก่ ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

ประชากรที่ศึกษา คือ ประชากรในบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

กลุ่มตัวอย่าง เลือกแบบเจาะจง จำนวน 310 คน ประกอบด้วย

กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ คือ

1. ผู้อำนวยการโรงเรียนพลังราษฎร์	จำนวน	1	คน
2. ปราชญ์ชุมชน	จำนวน	9	คน
กลุ่มท่องเที่ยวโฮมสเตย์	จำนวน	100	คน
กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตร	จำนวน	100	คน
กลุ่มบุคคลทั่วไป	จำนวน	100	คน

ประชากรที่ศึกษา กลุ่มนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จำนวน 300 คน ประกอบด้วย กลุ่มท่องเที่ยวโฮมสเตย์ จำนวน 100 คน กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 100 คน กลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 100 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสถิติทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for The Social Sciences หรือ SPSS) ส่วนกลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนพลังราษฎร์ จำนวน 1 คน ปราชญ์ชุมชน จำนวน 9 คน ใช้การสัมภาษณ์และการเขียนพรรณนาวิเคราะห์ โดยคณะผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางของนักท่องเที่ยว จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยว ลักษณะกลุ่มในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว

1. เพศ ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 62
2. อายุ ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.7
3. ระดับการศึกษา ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 47.0
4. สถานภาพสมรส ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 50.7
5. อาชีพ ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ 300 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐ คิดเป็นร้อยละ 46.3
6. ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ของบริษัททัวร์ในการเดินทางมายัง (โฮมสเตย์) คิดเป็นร้อยละ 44.0
7. จำนวนสมาชิกที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นกลุ่มสมาชิก 11 – 15 คน คิดเป็นร้อยละ 44.3
8. ลักษณะกลุ่มในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนมากมีลักษณะในการเดินทางมาท่องเที่ยวแบบกลุ่มเพื่อน จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 59.7
9. วัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนมากมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 47.3

5.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์)

การศึกษาศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร จากความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้าไปพักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) สามารถอธิบายได้ดังนี้

5.1.2.1 มาตรฐานด้านที่พัก จากการศึกษาพบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านที่พักมีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมาก คือ มีห้องน้ำห้องส้วมที่สะอาด และกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านที่พักมีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบกับมีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอน และอุปกรณ์สำหรับการนอนทุกครั้งเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก โครงสร้างบ้านพักมีความมั่นคง มีที่นอนที่สบายตามสภาพชุมชนและเครื่องนอนที่สะอาด มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอโดยใช้

ภูมิปัญญาชาวบ้าน บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวกและแสงสว่างเข้าถึงไม่มีกลิ่นอับ และมีหลังคาที่สามารถกันน้ำฝนได้ มีการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน

5.1.2.2 มาตรฐานด้านอาหารและเครื่องโภชนาการ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านอาหารและเครื่องโภชนาการมีความเหมาะสม และคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมาก คือ มีร้านอาหารในชุมชน และกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านอาหารและเครื่องโภชนาการมีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วยมีน้ำดื่มและน้ำใช้สะอาด ซึ่งเป็นน้ำดื่มธรรมชาติจากภูเขา คริวเรือนอยู่ในสภาพสะอาดไม่มีกลิ่น มีอาหารปรุงมาอย่างดี ภาชนะที่ใช้สะอาดและปลอดภัย อุปกรณ์ที่ใช้ในครัวสะอาดถูกสุขลักษณะ

5.1.2.3 มาตรฐานด้านความปลอดภัย จากการศึกษา พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านความปลอดภัย มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วยมีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย มีเครื่องมือและวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้าย หรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น มีการคัดเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สินและเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับยา มีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ ในที่พักเพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ

5.1.2.4 มาตรฐานด้านการจัดการ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านการจัดการ มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมาก ประกอบด้วยมีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ที่เป็นคนท้องถิ่นและมีความพร้อมในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ชุมชนไม่หวังจะสร้างรายได้จากโฮมสเตย์อย่างเดียว เพราะมีการส่งเสริมอาชีพภายในชุมชนควบคู่ไปด้วย และอาชีพเสริมนั้นไม่มีผลกระทบต่ออาชีพดั้งเดิมของชุมชน และกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านการจัดการ มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วยมีระบบการจองล่วงหน้าและลงทะเบียน เพื่อสร้างข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียม และมีรายการบริการต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบชัดเจน มีข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างละเอียดให้นักท่องเที่ยวได้เลือก มีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อของชุมชน มีคณะกรรมการบริหารโครงการ มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านจัดการในรูปของชุมชน หรือสหกรณ์

5.1.2.5 มาตรฐานด้านกิจกรรมท่องเที่ยว จากการศึกษา พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านกิจกรรมท่องเที่ยว มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วยมีกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน มีกิจกรรมฝึกหัดศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น ทอผ้า การจักสาน ฯลฯ มีกิจกรรม

ต้อนรับตามประเพณีท้องถิ่น เช่น การบายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ มีกิจกรรมบันเทิงและการแสดงพื้นบ้าน มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้านและการถ่ายทอดตำนาน หรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

5.1.2.6 มาตรฐานด้านสภาพแวดล้อม จากการศึกษา พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านสภาพแวดล้อม มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมาก คือ มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือหลายประเภทให้นักท่องเที่ยวได้เลือก และกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วยมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และชุมชนอยู่เสมอ มีสถานพยาบาล ปรียณีย์ และธนาคารอยู่ไม่ไกลเกินไป มีพื้นที่หลักยังคงสภาพเดิมของชุมชนและยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของคน

5.1.2.7 มาตรฐานด้านมูลค่าเพิ่ม จากการศึกษา พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านมูลค่าเพิ่ม มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมาก ประกอบด้วยมีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนในด้านการให้บริการที่ประทับใจ มีผลิตภัณฑ์ชาวบ้านใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นผลิต และกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านมูลค่าเพิ่ม มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด คือ มีโอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน

5.1.2.8 มาตรฐานด้านการส่งเสริมการตลาด จากการศึกษา พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านการส่งเสริมการตลาด มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมาก คือ มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวไฮมาสเตอร์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านการส่งเสริมการตลาดมีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วยมีการเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์ มีคู่มือ หรือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยวเป็นของตนเอง และมีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วน

5.1.2.9 มาตรฐานด้านความเชื่อ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านความเชื่อ มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมาก คือ มีความเชื่อว่าถ้าใครทำผิดต่อทรัพยากรในหมู่บ้านจะลงโทษจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านความเชื่อ มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วยมีความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองรักษาทรัพยากรของชุมชน มีการถ่ายทอดด้านความเชื่อสู่เยาวชนในหมู่บ้าน

5.1.2.10 มาตรฐานด้านงานประเพณี จากการศึกษา พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านงานประเพณี มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสม

และคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วยมีการสืบทอดงานประเพณีดั้งเดิม มีการให้ความสำคัญกับงานประเพณีในชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมและเรียนรู้งานประเพณีของชุมชน มีการเผยแพร่งานประเพณีของชุมชน

5.1.3 การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมทางวัฒนธรรมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอบ้านเป่า จังหวัดมุกดาหาร

5.3.1.1 วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน จากการศึกษา พบว่า การแต่งกายในชุดผู้ไทยบ้านเป่า ผู้ชายนุ่งโจงหรือกางเกงขาขาว ใส่เสื้อเย็บมือสีน้ำเงิน ผู้หญิงนุ่งซิ่นหมี่ โหม, ฝ้าย ลายขวางคำสลับแดง ใส่เสื้อดำกระดุมผ่าหน้า คอถักแดง แขนถักแดง ผ้าแพรวาสีแดงพาดบ่า ใส่เครื่องประดับเงิน ภาษาผู้ไทย ใช้ภาษาผู้ไทยซึ่งเป็นภาษาเฉพาะของชาติพันธุ์ อาหารพื้นบ้านชาวผู้ไทย จะเน้นอาหารที่ได้มาจากระบบเกษตรธรรมชาติ ปลอดภัย มีการเก็บผักสวนครัวไว้กินได้มาปรุง ที่อยู่อาศัยของชาวผู้ไทย สภาพบ้านเรือนหลังใหญ่ มีความมั่นคง ใต้ถุนสูง เมื่อยกพื้นสูงแล้วจะปูกระดานด้วยไม้กุ่มแคน มีเสียนเห้าและเสียนซู่ ซึ่งจะเป็นบ้านของลูกเขย ยารักษาโรค จะมีพิธีเหยาในการรักษาโรค มีการวิเคราะห์โรคจากหมอเหยา และจะใช้สมุนไพรในการรักษา การแต่งงานชาวผู้ไทยถือว่าการแต่งงานเป็นการเริ่มต้นชีวิตครอบครัว ผู้ที่จะมีครอบครัวได้ คือ ชายและหญิงที่มีวัยอันสมควรที่จะเป็นสามีภรรยากันได้โดยชอบด้วยขนบธรรมเนียมประเพณี และด้วยตัวบทกฎหมายทางสังคม

5.1.3.2 ความเชื่อและภูมิปัญญา จากการศึกษา พบว่า บ้านเป่านั้นยังคงสืบสานประเพณีฮีต 12 และคลอง 14 ไว้อย่างเข้มแข็ง ประเพณีสำคัญ คือ บุญชะเวด และบุญสงกรานต์ นอกจากนี้ชาวผู้ไทยบ้านเป่า จะมีความเชื่อในเรื่องของการไหว้ศาลปู่ตา และการเลี้ยงผี มีการสืบสานด้านภูมิปัญญา โดยสามารถศึกษาและได้รับการถ่ายทอดจากปราชญ์ชาวบ้าน

5.1.3.3 ทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว จากการศึกษา พบว่า ทรัพยากรธรรมชาติในบ้านเป่า ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ดิน และแหล่งน้ำ น้ำซับธรรมชาติ น้ำตก หน้าผา มีความอุดมสมบูรณ์และมีความสวยงาม เนื่องจากบ้านเป่านั้นติดกับพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งถือเป็นพื้นที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ

5.1.3.4 ลักษณะที่พักอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยว จากการศึกษา พบว่า เป็นลักษณะบ้านพักโฮมสเตย์ ใช้บ้านผู้ไทยในการรับรองแขก เนื่องจากบ้านผู้ไทยเป็นบ้านเรือนที่มีวัฒนธรรม คือ มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ มีความมั่นคงแข็งแรง หลังใหญ่เป็นไม้ทั้งหลัง มีความสวยงาม และที่สำคัญผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกจะรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ

5.1.3.5 ลักษณะของอาหารรวมถึงความสะอาดของอาหารและภาชนะ จากการศึกษาพบว่า เป็นอาหารพื้นบ้านของชาวผู้ไทย มีกรรมวิธีการปรุงแบบชาวผู้ไทย ที่อาหารจะมีรสชาติจัดเผ็ดร้อน มีการใช้ผักสวนครัวรั้วกินได้ในการปรุงอาหาร และเป็นผักปลอดสารพิษ

5.1.3.6 การจัดการด้านความปลอดภัย จากการศึกษาพบว่า มีศูนย์ อปพร. รักษาความเรียบร้อยในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งเวรยามของชาวบ้านในการช่วยเหลือ และคอยดูแลนักท่องเที่ยวตลอดเวลาที่พักผ่อนภายในโฮมสเตย์

5.1.3.7 รูปแบบการบริหารจัดการของผู้ประกอบการโฮมสเตย์ จากการศึกษาพบว่า ด้านบุคลากร จะมีการรวมกลุ่มบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการ ด้านการเงิน มีการระดมทุนจากสมาชิกในการบริหารจัดการ และมีเงินทุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการสนับสนุน ด้านที่พัก และเรื่องอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ที่พักในการรับนักท่องเที่ยวจะใช้บ้านผู้ไทยที่มีเรื่องอำนวยความสะดวกพร้อมให้สำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักอาศัย ด้านการบริหารจัดการใช้หลักบริหารจัดการในเชิงพุทธ

5.1.3.8 รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า รูปแบบกิจกรรมจะมีชุดการแสดงทั้งหมด 5 ชุด มีการจัดจุดท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ และการสร้างเครือข่ายจุดท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ใกล้เคียง มีการจัดจุดชมการแสดงสาธิตการประกอบอาชีพตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเป่า

5.1.3.9 ลักษณะสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน จากการศึกษาพบว่า มีภูเขา ทุงนา ป่าไม้ล้อมรอบ และความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องจากบ้านเป่าตั้งอยู่บนพื้นที่ราบระหว่างภูเขา มีภูเขาล้อมรอบอยู่ทางด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของหมู่บ้าน บ้านเป่ามีทั้งหมด 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ฤดูร้อนจะร้อนจัด ฤดูหนาวมีอากาศหนาวเย็น และมีฤดูฝนประมาณ 3-4 เดือน

5.1.3.10 ร้านของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน จากการศึกษาพบว่า บ้านเป่านั้นเป็นหมู่บ้านที่เศรษฐกิจค่อนข้างดี เพราะชาวบ้านมีความเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เนื่องจากเจริญรอยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีการช่วยเหลือตนเอง ตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ขึ้น เพื่อผลิตสินค้าของที่ระลึก ที่เป็นผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ไม่มีการซื้อสินค้าจากแหล่งอื่น สินค้าทุกอย่างชาวบ้านสามารถผลิตขึ้นมาใช้เอง เมื่อเหลือจะนำมาจำหน่ายภายในกลุ่ม สำหรับของที่ระลึกที่มีชื่อเสียงที่สุดของบ้านเป่า คือ เสื้อผู้ไทยเข็บมือ ที่ชาวบ้านได้นำผ้าฝ้ายทอมือจากกลุ่มทอผ้าฝ้าย นำมาตัดเข็บเสื้อ จากนั้นนำมาเข็บลายด้วยมือเป็นเสื้อผู้ไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้านเป่า

5.1.3.11 รูปแบบการส่งเสริมทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร

จากการศึกษา พบว่า ในการก่อตั้งกลุ่มมีหน่วยงานราชการต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือ โดยเฉพาะการ
 ท้องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร ได้ให้ทุนสนับสนุนในการจัดทำแผ่นพับและเว็บไซต์ ต่อมาเมื่อมี
 นักท่องเที่ยวเข้ามานักท่องเที่ยวจะมีการแนะนำแบบปากต่อปาก เนื่องจากบ้านเป่านี้เป็นหมู่บ้าน
 โฮมสเตย์ที่เงียบสงบ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามทางธรรมชาติ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่
 หลากหลายรูปแบบ ที่สำคัญคือมีวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น และมีความสามารถในการต้อนรับ
 นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ นอกจากนี้ทางกลุ่มยังได้รับการฝึกอบรมในด้านภาษา และ
 การท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์อย่างต่อเนื่อง

5.1.3.12 ความเหมาะสมของอัตราค่าบริการต่าง ๆ จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า มีการ
 ตั้งราคาตามความเหมาะสมตามสภาพของการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ และกำหนดราคาตามสภาพ
 ของกลุ่มผู้มาเที่ยวชมโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และกลุ่มนักท่องเที่ยว
 ชาวต่างประเทศ

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยในด้าน เพศ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้
 ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 30-39 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี
 ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐ
 ใช้รถยนต์ของบริษัททัวร์ในการเดินทางมายัง (โฮมสเตย์) กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมา
 ท่องเที่ยวเป็นกลุ่มสมาชิก 11 – 15 นักท่องเที่ยวส่วนมากมีลักษณะในการเดินทางท่องเที่ยวมาพร้อม
 กับหน่วยงาน/สถาบัน มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน สอดคล้องกับงานวิจัย
 ของกิตติชัย เจริญชัย (2548: 112-115) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ด้านการตลาด และ
 ศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านชะชอม ตำบลนาโพธิ์กลาง
 อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี จากงานวิจัย ข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่
 เป็นเพศชาย ร้อยละ 59.1 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 44.0 สถานภาพโสด ร้อยละ 52.8 ระดับ
 ปริญญาตรีร้อยละ 90.1 อาชีพรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 74.2 โดยใช้รถยนต์
 ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทางมาท่องเที่ยว ร้อยละ 83.5 มีสมาชิกร่วมเดินทาง 6-10 คน คิดเป็น
 ร้อยละ 46.43 ลักษณะของกลุ่มเดินทางท่องเที่ยวเป็นกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 55.6 มีวัตถุประสงค์ในการ
 เดินทางท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้ ร้อยละ 40.1

5.2.2 คุณภาพมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) ของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบล
 บ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

ด้านที่พัก พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านที่พักมีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมาก คือ มีห้องน้ำห้องส้วมที่สะอาด และกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านที่พักมีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วย มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอนและอุปกรณ์สำหรับการนอนทุกครั้งเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก โครงสร้างบ้านพักมีความมั่นคง มีที่นอนที่สบายตามสภาพชุมชนและเครื่องนอนที่สะอาด มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และแสงสว่างเข้าถึง ไม่มีกลิ่นอับและมีหลังคาที่สามารถกันน้ำฝนได้ มีการดูแลสุขภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริบุญ จงวุฒิเวศน์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องโครงการสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น: การเรียนรู้กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในพื้นที่อำเภอห้วยใหญ่ และอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษาพบว่า บ้านพักของชาวไทยเป็นบ้านพักที่มีหลังใหญ่ มั่นคงแข็งแรง มีการยกพื้นสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติชัย เจริญชัย (2548: 112-115) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ด้านการตลาด และศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านชะจอม ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี จากงานวิจัยด้านลักษณะทางกายภาพ มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับปานกลาง ซึ่งชุมชนไม่หวังรายได้จากโฮมสเตย์อย่างเดียว และต้องไม่มีผลกระทบต่ออาชีพเดิม มีการดูแลสุขภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนเสมอ ลักษณะบ้านพักมีที่นอนที่สบายตามสภาพของชุมชน และมีเครื่องนอนที่สะอาด บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวกและมีแสงสว่างส่องถึง ไม่มีกลิ่นอับ มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอนและอุปกรณ์สำหรับการนอนทุกครั้งที่มีนักท่องเที่ยวเข้าพัก

ด้านอาหารและเครื่องโภชนาการ พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านอาหารและเครื่องโภชนาการมีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมาก คือ มีร้านอาหารในชุมชน และกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านอาหารและเครื่องโภชนาการมีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วย มีน้ำดื่มและน้ำใช้สะอาด น้ำดื่มเป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติ ที่ผ่านการกรองด้วยระบบภูมิปัญญา ครวเรือนอยู่ในสภาพที่สะอาดไม่มีกลิ่น มีอาหารปรุงมาอย่างดี ภาชนะที่ใช้สะอาดและปลอดภัย อุปกรณ์ที่ใช้ในครัวสะอาด ถูกสุขลักษณะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริบุญ จงวุฒิเวศน์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องโครงการสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น: การเรียนรู้กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในพื้นที่อำเภอห้วยใหญ่ และอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษาพบว่า ด้านการดำรงชีวิตของชาวไทยมีวิถีชีวิตที่เป็นรูปแบบเฉพาะตัว ชอบอาศัยอยู่กับธรรมชาติ ดำเนินชีวิตร่วมกับธรรมชาติ นิยมอาหารที่มีรสจัด สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติชัย เจริญชัย (2548: 112-115) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ด้านการตลาด และศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรม

ชนบท (โฮมสเตย์) บ้านชะชอม ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ด้านลักษณะทางกายภาพ มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับปานกลาง ในด้านอาหาร ภาชนะที่ใส่อาหารมีความสะอาดและปลอดภัย มีอาหารปรุงมาอย่างดี มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรภานต์ ฤทธิ์เจริญวัตถุ (2550: 81-82) ได้ศึกษาการวางแผนวิจัยประยุกต์การผลิต น้ำดื่มธรรมชาติของชุมชนชาวไทย ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร จากการศึกษาพบว่า พระอาจารย์สวัสดิ์ สุวรรณไตรย์ เป็นพระนักพัฒนารูปหนึ่งที่ตั้งใจเห็นความสำคัญในการจัดการน้ำวัดถ้ำผาขาว จากนั้นเริ่มมีการวางแผนที่จะนำน้ำจากธรรมชาติมาผลิตเป็นธุรกิจชุมชน เพราะเห็นว่าน้ำมีคุณภาพดีไหลทิ้งไปไม่เกิดประโยชน์ น่าจะนำน้ำธรรมชาตินี้มาสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน ส่งผลให้ชาวบ้านที่ศรัทธาได้ใช้ในการบริโภค นอกจากนี้ยังสามารถนำไปบริจาควัดใกล้เคียงในฤดูแล้ง ทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำธรรมชาติ มีรายได้พอใช้จ่ายหลังจากหมดฤดูกาลทำนา เพราะในระยะนี้เศรษฐกิจมีผลทำให้การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ซบเซาลง และการจัดการน้ำดื่มจากธรรมชาติยังมีส่วนทำให้ชาวบ้านเกิดความสามัคคีภายในชุมชน ชาวบ้านมีความผูกพันรัก และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น

ด้านความปลอดภัย พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านความปลอดภัย มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วย มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย มีเครื่องมือและวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น มีการคัดเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สินและเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับยา มีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ ในที่พักเพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2533: 22) ได้สรุปผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมว่า การพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ทันสมัยได้มาตรฐาน สถานที่บางแห่งจึงอาจถูกสงวนไว้สำหรับนักท่องเที่ยวหรือแขกของสถานที่นั้น ๆ และการจัดการการท่องเที่ยวยังเกี่ยวข้องกับการให้ความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติชัย เจริญชัย (2548: 112-115) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ด้านการตลาด และศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านชะชอม ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ด้านกระบวนการ มีความเหมาะสมและคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผู้ประกอบการมีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรมจารีต ประเพณี ความเชื่อของชุมชน และมีการคัดเตือนนักท่องเที่ยวในการรักษาทรัพย์สิน และเกี่ยวกับยาในกรณีที่นักท่องเที่ยวมีโรคประจำตัว

ด้านการจัดการ พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านการจัดการ มีความเหมาะสม และคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมาก ประกอบด้วย มีผู้นำเที่ยว หรือมัคคุเทศก์ที่เป็นคนท้องถิ่นและมีความพร้อมในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ชุมชนไม่หวังจะสร้างรายได้จากโฮมสเตย์อย่างเดียว และต้องไม่มีผลกระทบต่ออาชีพดั้งเดิมของชุมชน และกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านการจัดการ มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วยมีระบบการจองล่วงหน้าและลงทะเบียนเพื่อสร้างข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและบริการต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบชัดเจน มีข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างละเอียดให้นักท่องเที่ยวได้เลือก มีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อของชุมชน มีคณะกรรมการบริหารโครงการ มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านจัดการในรูปของชุมชน หรือสหกรณ์ สอดคล้องกับ จริน สิริ (2549: 301-306) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา: กรณีชุมชนเมืองกืด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมชุมชนเมืองกืดที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานในการพัฒนาศักยภาพชุมชนได้ 2 ประเภท คือ 1. วัฒนธรรมที่สามารถใช้เป็นหลักฐานในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน และ 2. วัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาให้เป็นสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในชุมชน

ผลที่เกิดจากการบริหารจัดการกลุ่มองค์กรชุมชนโดยการใช้วัฒนธรรมชุมชนในการบริหารจัดการทำให้ชาวบ้านในชุมชนเมืองกืด มีเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ชาวบ้านมีความรู้สึกว่าการท่องเที่ยวที่ใช้วัฒนธรรมเป็นฐานในการพัฒนาเกิดประโยชน์กับชาวบ้านในชุมชน ทำให้รู้สึกที่วัฒนธรรมชุมชนเป็นของมีค่าจึงทำให้ความรู้สึกต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวในเชิงบวก ส่งผลให้ชาวบ้านมีความรักสามัคคี ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอารีย์ นัยพินิจ และฐิรชญา มณีเนตร (2551: 54-56) ได้ทำการศึกษา เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว หมู่บ้านบุไทรโฮมสเตย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จากการวิจัย พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว หมู่บ้านบุไทรโฮมสเตย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ชุมชนมีมติหรือลงความเห็นที่จะช่วยกันในการจัดการการท่องเที่ยวทุกครั้งที่มีการประชุมในหมู่บ้าน และการเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุน และการรับผลประโยชน์ตอบแทนชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยว และสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของแมนสเปอร์เกอร์ (Mansperger, 1993: 990) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อย พบว่า ผลกระทบของการท่องเที่ยวมีอย่างกว้างขวางเกี่ยวข้องกับทุน และ

ถ้าไรของชุมชน แหล่งท่องเที่ยวที่ได้อะตกอยู่แก่ชนกลุ่มน้อยในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การมีงานทำมากขึ้น และการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การศึกษาด้านวัฒนธรรมและสังคมมีมากขึ้น กลุ่มจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนจะต้องมีการจัดการเป็นขั้น ๆ มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว รักษาแบบแผนเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมของสังคมไว้ ควบคุมการคือดึงของนักท่องเที่ยว และจัดตั้งองค์กรท้องถิ่นเพื่อควบคุมการท่องเที่ยว

ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุรักษ์ ณะกลม (2546: 121-124) การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในหมู่บ้านที่จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ การศึกษาถึงผลกระทบที่เป็นผลมาจากการศึกษาท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนบ้านเป่าหมูที่ 3 และ หมู่ 5 ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร จากการศึกษาพบว่า หลังจากที่ชุมชนบ้านเป่ามีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นผลให้วัฒนธรรมของชุมชนได้รับผลกระทบในด้านต่าง ๆ จากการศึกษา คือ ด้านวิถีชีวิตในชุมชนมีการปรับเปลี่ยนจากการพึ่งพาธรรมชาติ จากการใช้วิถีชีวิตที่เรียบง่าย มาเป็นการพึ่งพาการท่องเที่ยวและการพึ่งพาคนที่มาจากภายนอกมากขึ้น เป็นผลให้ชุมชนมีความอ่อนแอลง ด้านประเพณีและวัฒนธรรม คนในชุมชนมีการปฏิบัติตามประเพณีน้อยลง วัฒนธรรมพิธีกรรมต่าง ๆ ถูกนำมาจัดฉากเพื่อการแสดง จึงเป็นผลทำให้วัฒนธรรมมีความศักดิ์สิทธิ์น้อยลง ด้านค่านิยมชาวบ้านได้รับค่านิยมใหม่จากนักท่องเที่ยวที่นำกระแสของทุนนิยมเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้เกิดค่าการซื้อขายทดแทนการแลกเปลี่ยน และด้านความสัมพันธ์ของคนในชุมชน พบว่า การท่องเที่ยวทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนมีมากขึ้น แต่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวมีน้อยลง จึงเป็นผลทำให้เกิดความห่างเหินกันในครอบครัวมากยิ่งขึ้น ผลกระทบที่ได้จากการท่องเที่ยว พบว่า ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้วัฒนธรรมของชุมชนได้รับการปรับเปลี่ยนเพื่อการท่องเที่ยว พืชความเชื่อถูกลดชั้นตอนให้สั้นลงเป็นผลทำให้ความเชื่อ และความศรัทธาในวัฒนธรรมดังกล่าวของคนในชุมชนมีน้อยลง

ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านกิจกรรมท่องเที่ยว มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วย มีกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน มีกิจกรรมฝึกหัด ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น ทอผ้า การจักสาน ฯลฯ มีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณีท้องถิ่น เช่น การบายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ มีกิจกรรมบันเทิงและการแสดงพื้นบ้าน มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้านและการถ่ายทอดตำนานหรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุรักษ์ ณะกลม (2546: 121-124) การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในหมู่บ้านที่จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการศึกษาถึงผลกระทบที่เป็นผลมาจากการศึกษาท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนบ้านเป่าหมูที่ 3 และหมู่ 5 ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบ

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ทำให้ชุมชนได้ขายสินค้าพื้นบ้าน มีอาชีพเสริม และมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมชัย ปัญญาดี และเทพ พงษ์พานิช (2545: 1-95) ผลการประเมินการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนพบว่าภายหลังการพัฒนา ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะประเด็นการมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบการท่องเที่ยวในชุมชน การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การดูแลรักษาสภาพแหล่งท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อม การพัฒนาทักษะการท่องเที่ยวในชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวในชุมชน ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มขึ้น และผลการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจ และสังคมสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวในชุมชน พบว่าสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่รับรู้ว่าการมีส่วนร่วมในชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นอย่างเด่นชัดสามารถมีอาชีพเสริมสร้างรายได้จนเพียงพอครอบครัวได้ในด้านสังคมสิ่งแวดล้อมพบว่าชุมชนสามารถกำหนดกฎเกณฑ์และจัดระเบียบการท่องเที่ยวในชุมชน ส่งผลให้แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชนมีเจตคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน ทำให้สมาชิกในครัวเรือนไม่จำเป็นต้องย้ายถิ่นไปทำงานในช่วงหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพันธ์ โพธิ์โรจน์รัตน์ (2543) อ้างถึงใน (สินธ์ สโลเบน, 2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความพร้อมของผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบล ในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในจังหวัดเชียงราย พบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับหลายด้าน ได้แก่ เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม และการไหลร่วของรายได้ออกจากแหล่งท่องเที่ยวซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน

ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านสภาพแวดล้อม มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมาก คือ มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือหลายประเภท และกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านสภาพแวดล้อม มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วยมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนอยู่เสมอ มีสถานพยาบาล ไปรษณีย์ ธนาคารอยู่ไม่ไกลเกินไป มีพื้นที่หลักยังคงสภาพเดิมของชุมชนและยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของคน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถัญญา สุวรรณดี (2538) ได้ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคม จากการท่องเที่ยวแก่กุคู้ บ้านน้อย ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จากการศึกษา พบว่าผลกระทบด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ชาวบ้านตระหนักถึงการรักษาสภาพแวดล้อม และเห็นว่าทุกคนต้องช่วยกันรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาท้องถิ่นชาวบ้านให้ความร่วมมือในการพัฒนา โดยการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรประชาชนขึ้นในหมู่บ้าน และมีหน่วยงานราชการให้การสนับสนุน โดยภาพรวมในทางสังคมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อชาวบ้าน

ในทางที่ดีขึ้นและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาหมู่บ้าน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพันธ์ ไพโรจน์รัตน์ (2543) อ้างถึงใน (ลินธ์ สโลบน, 2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความพร้อมของผู้นำองค์กรบริหาร ส่วนตำบล ในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในจังหวัดเชียงราย พบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับ ได้แก่ ผลกระทบทางด้านสภาพแวดล้อม จากการทำธุรกิจท่องเที่ยวทางธรรมชาติและผจญภัยขาดการหลีกเลี่ยงพื้นที่เปราะบาง ทำให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ และงานวิจัยของอนุรักษ์ ณะกลม (2546: 121-124) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ชาวบ้านร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ทำให้ป่าและหินที่มีอยู่ตามธรรมชาติถูกทำลาย จึงนับว่าเกิดผลเสียต่อชุมชนเป็นอย่างมาก

ด้านมูลค่าเพิ่ม พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านมูลค่าเพิ่ม มีความเหมาะสม และคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมาก ประกอบด้วย มีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนในด้านการให้บริการที่ประทับใจ มีผลิตภัณฑ์ชาวบ้านใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นผลิต และกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านมูลค่าเพิ่ม มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด คือ มีโอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชนสอดคล้องกับ ธรรมนูญ สุวรรณดี (2538) ได้ศึกษา ผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคม จากการท่องเที่ยวแก่บุคคลผู้บ้านน้อย ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จากการศึกษา พบว่า ผลกระทบด้านเศรษฐกิจด้านการประกอบอาชีพ ชาวบ้านมีอาชีพหลักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแทนการทำนาทำไร่ ซึ่งเป็นอาชีพเดิม ด้านรายได้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น ภาระหนี้สินลดน้อยลง ด้านรายจ่ายชาวบ้านมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อใช้จ่ายในการเพิ่มทุนประกอบอาชีพ และซื้อเครื่องอำนวยความสะดวก ด้านการลงทุน ชาวบ้านต้องใช้จ่ายเงินทุนหมุนเวียนสูงในการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ด้านการตลาด ชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสารจากวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ทำให้มีความรู้เรื่องข่าวสารการตลาดและการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ผลกระทบด้านสังคม ด้านการมีงานทำชาวบ้านมีงานทำทุกฤดูกาล และสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยชาญ วงศ์สามัญ และสุวิทย์ ชีรสาศวัต (2533: 114-117) อ้างถึงใน (อนุรักษ์ ณะกลม 2546: 41) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพของชุมชนอีสาน: กรณีบ้านคอนแคน ตำบลทุ่งกุลลา อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จากการศึกษาวิจัย พบว่า ศักยภาพทางเศรษฐกิจ ชาวบ้านได้พยายามหาทางแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจหลายอย่างเพื่อพยุงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่สำคัญ คือ การอพยพไปขายแรงงานเพื่อหารายได้เข้าสู่ครอบครัว และการทำกิจกรรมใหม่ ๆ เช่น การจัดตั้งร้านค้าประจำหมู่บ้าน ธนาคารข้าว กลุ่มทอผ้า กลุ่มค้าข้าว และกลุ่มค้าวัว เป็นต้น ทั้งนี้พยายามจะลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ นอกจากนั้นชาวบ้านยังกำลังแสวงหาทางเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเศรษฐกิจ

ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านการส่งเสริมการตลาด มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมาก มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านการส่งเสริมการตลาด มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วย มีการเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์ มีคู่มือหรือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยวเป็นของตนเอง และมีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติชัย เจริญชัย (2548: 112-115) จากงานวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ในด้านการตลาดของการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) ของชุมชน บ้านชะชอม ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี พบศักยภาพ 1. ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ มีความเหมาะสมและคุณภาพอยู่ในระดับมาก ซึ่งจุดแข็งของบ้านชะชอมอยู่ที่มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมในการฝึกหัดกรรมพื้นบ้าน และมีกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น 2. ด้านราคา มีความเหมาะสมและมีคุณภาพมาก ซึ่งผู้ประกอบการมีความละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและค่าบริการต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวได้ทราบอย่างชัดเจน 3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีความเหมาะสมและอยู่ในระดับมาก พบว่าผู้ประกอบการมีระบบการจองล่วงหน้าและลงทะเบียนเพื่อรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว และมีการจัดบ้านพักที่มีความเป็นส่วนตัวและมีความมั่นคง 4. ด้านการส่งเสริมการตลาด มีความเหมาะสมและอยู่ในระดับมาก ซึ่งบ้านชะชอม มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ด้านความเชื่อ พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านความเชื่อ มีความเหมาะสม และคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมาก คือ มีความเชื่อว่าถ้าใครทำผิดต่อทรัพยากรในหมู่บ้านจะลงโทษจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านความเชื่อ มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วย มีความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองรักษาทรัพยากรของชุมชน มีการถ่ายทอดด้านความเชื่อสู่เยาวชนในหมู่บ้าน

สอดคล้องกับ เขาวภา เจริญรัตน์ (2549: 161-162) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหมู่บ้านช้าง บ้านดากลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ชาวภูมบ้านดากลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ เป็นชาวกูยที่ยังคงเลี้ยงช้าง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ การเลี้ยงช้างจะเลี้ยงไว้เพื่อใช้งานและฝึกแสดงโชว์ในงานต่าง ๆ ชาวกูยบ้านดากลางมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับช้างอย่างเหนียวแน่น แทบทุกครัวเรือนจะเลี้ยงช้างและเป็นควาญช้าง นอกจากนั้นยังมีการสืบทอดวัฒนธรรมการคล้องช้าง ประเพณีเกี่ยวกับช้าง เพราะชาวกูยเกรงว่าวัฒนธรรมเหล่านี้จะสูญหายไป ชาวกูยบ้านดากลางปฏิบัติต่อช้างตามความเชื่อเรื่องผีปะกำ ศาลปู่ดาวังทะเล และพิธีเปิดป่า การประกอบพิธีกรรมเหล่านี้ เป็นการเคารพสืบบรรพบุรุษ ผีป่าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้ชาวกูยได้รับความสุขและโชคลาภ การศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการรวมกลุ่มคนในชุมชน

โดยใช้ประเพณีวัฒนธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนให้มีความรักความสามัคคีเหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการศึกษาประวัติศาสตร์การดำรงเผ่าพันธุ์ของชุมชนชาวกูย อีกทั้งการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนชาวกูยให้ดำรงอยู่ต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรัช ชนะบุรณ์ (2550: 231-240) ได้ศึกษาศักยภาพและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเชียงเหียน ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของบ้านเชียงเหียนมีทั้งด้านมรดกทางวัฒนธรรม คือ ดำเนิน และโบราณวัตถุ นอกจากนี้ยังได้พบวิถีชีวิตชาวบ้านเชียงเหียนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรม และความเชื่อ ซึ่งจะเห็นได้จากบุญบั้งไฟ ประเพณีการเลี้ยงปู่ตา และแม่ย่านาง ปัจจุบันชาวบ้านเชียงเหียนมีวิถีชีวิตเกี่ยวกับศาสนาพุทธ โดยรวมกลุ่มกันสวดมนต์ภาวนาที่วัดโพธิ์ศรีเป็นประจำ และชาวบ้านเชียงเหียนกลุ่มหนึ่งมีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพเสริม คือ เป็นหมอยาสมุนไพร ศักยภาพเหล่านี้นับว่าเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ชาวบ้านที่ควรแก่การอนุรักษ์ ส่งเสริม และถ่ายทอดไปสู่รุ่นลูกหลานต่อไป

ด้านงานประเพณี พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลด้านงานประเพณี มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด โดยมีดัชนีที่มีความเหมาะสมและคุณภาพระดับมากที่สุด ประกอบด้วย มีการสืบทอดงานประเพณีดั้งเดิม มีการให้ความสำคัญกับงานประเพณีในชุมชน มีส่วนร่วมในงานประเพณีของชุมชน มีการเผยแพร่งานประเพณีของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐติศา หิรัญหาด (2544: 13-15) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพ หมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ได้กล่าวถึง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบ้านหนองขาว สรุปได้ว่าวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวได้แก่ โบราณวัตถุสถาน สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา งานเทศกาลประเพณี สำหรับแนวความคิดการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะเป็นรูปแบบการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถาน ศาสนสถาน รวมถึงการเดินทางเพื่อชื่นชมวิถีชีวิตเทศกาลงานประเพณี และศิลปวัฒนธรรมชุมชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งนี้การท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อคนในชุมชนนั้น ๆ โดยให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด หรือไม่ให้เกิดขึ้นเลย หากเป็นไปได้ทางด้านเจ้าบ้านหรือชุมชนท้องถิ่นจะต้องรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านดั้งเดิมให้คงไว้ไม่ให้เปลี่ยนแปลงหรือดัดแปลงวัฒนธรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่หากมีความจำเป็นที่จะต้องทำการเปลี่ยนแปลงจะต้องคงไว้ซึ่งรูปแบบดั้งเดิมหรือหัวใจสำคัญของวัฒนธรรมนั้น ๆ ซึ่งหากไม่รักษาไว้จะเกิดการสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมในที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัช ชนะบุรณ์ (2550: 231-240) ได้ศึกษาศักยภาพและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเชียงเหียน ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของบ้านเชียงเหียนมีทั้งด้านมรดกทางวัฒนธรรม คือ ดำเนิน และโบราณวัตถุ นอกจากนี้ยังได้พบวิถีชีวิต

ชาวบ้านเชียงเหียนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ ซึ่งจะเห็นได้จากบุญบังไฟ ประเพณีการเลี้ยงปู่ตา และแม่ย่านาง ปัจจุบันชาวบ้านเชียงเหียนมีวิถีชีวิตเกี่ยวกับศาสนาพุทธโดยรวมกลุ่มกัน สวดมนต์ภาวนาที่วัดโพธิ์ศรีเป็นประจำ และชาวบ้านเชียงเหียนกลุ่มหนึ่งมีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพเสริม คือ เป็นหมอยาสมุนไพร ศักยภาพเหล่านี้นับว่าเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ชาวบ้านที่ควรแก่การอนุรักษ์ ส่งเสริมและถ่ายทอดไปสู่รุ่นลูกหลานต่อไป

5.2.3 แนวทางการพัฒนาการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

5.2.3.1 วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน จากการศึกษา พบว่า การแต่งกาย ในชุดผู้ไทยบ้านเป่า ผู้ชายนุ่งโสร่ง หรือกางเกงขาขาว ใส่เสื้อเย็บมือ สีนํ้าเงิน ผู้หญิงนุ่งซิ่นหมี่ ไหม, ฝ้าย ลายขวางคำสลับแดง ใส่เสื้อดำกระดุมคำหน้า คอก้านแดง แขนก้านแดง ผ้าแพรวาสีแดงพาดบ่า ใส่เครื่องประดับเงิน ภาษาผู้ไทย ใช้ภาษาผู้ไทยซึ่งเป็นภาษาเฉพาะของชาติพันธุ์ อาหารพื้นบ้านชาวผู้ไทยจะเน้นอาหารที่ได้มาจากระบบเกษตรธรรมชาติ ปลอดภัย มีสารพิษ มีการเก็บผักสวนครัวไว้กินได้มาปรุง ที่อยู่อาศัยของชาวผู้ไทย สภาพบ้านเรือนหลังใหญ่ มีความมั่นคงได้สูง เมื่อยกพื้นสูงแล้วจะปูกระดานด้วยไม้กุ่มแคน มีเสื่อเหย้าและเสื่อนซู่ ซึ่งจะเป็นบ้านของลูกเขย ยารักษาโรคจะมีพิธีเหยาในการรักษาโรค มีการวิเคราะห์โรคจากหมอเหยา และจะใช้สมุนไพรในการรักษา การแต่งงานชาวผู้ไทยถือว่าการแต่งงานเป็นการเริ่มต้นชีวิตครอบครัว ผู้ที่จะมีครอบครัวได้ คือ ชายและหญิงที่มีวัยอันสมควรที่จะเป็นสามีภรรยากันได้โดยชอบด้วยขนบธรรมเนียมประเพณี และด้วยตัวบทกฎหมายทางสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ คีร์นุน จงวุฒิเวศน์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องโครงการสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น: การเรียนรู้กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในพื้นที่อำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษา พบว่า ด้านการดำรงชีวิตของชาวผู้ไทยมีวิถีชีวิตที่เป็นรูปแบบเฉพาะตัว ชอบอาศัยอยู่กับธรรมชาติ ดำเนินชีวิตร่วมกับธรรมชาติ นิยมอาหารที่มีรสจัด มีการใช้ภาษา และการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว บ้านเรือนมีหลังใหญ่ ยกพื้นสูง มีพิธีเหยาในการดูแลรักษาผู้ป่วย และนิยมใช้ยาสมุนไพร ชาวผู้ไทยมีความเชื่อเรื่องผี มีการถือผี รักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม

5.2.3.2 ความเชื่อและภูมิปัญญา จากการศึกษา พบว่า บ้านเป่านั้นยังคงสืบสานประเพณีฮีต 12 และคลอง 14 ไว้อย่างเข้มแข็ง ประเพณีสำคัญ คือ บุญพะเหวด และบุญสงกรานต์ นอกจากนี้ ชาวผู้ไทยบ้านเป่า จะมีความเชื่อในเรื่องของการไหว้ศาลปู่ตา และการเลี้ยงผี มีการสืบสานด้านภูมิปัญญาโดยสามารถศึกษา และได้รับการถ่ายทอดจากปราชญ์ชาวบ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของสุรชัย ชนะบุรณ์ (2550: 231-240) ได้ศึกษาศักยภาพและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเชียงเหียน ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของบ้านเชียงเหียนมีทั้งด้านมรดกทางวัฒนธรรม คือ ดำนาน และ โบราณวัตถุ นอกจากนี้ยังได้พบวิถีชีวิตชาวบ้านเชียงเหียนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรม และความเชื่อ ซึ่งจะเห็นได้จากบุญบั้งไฟ ประเพณีการเลี้ยงปู่ตา และแม่ย่านาง ปัจจุบันชาวบ้านเชียงเหียนมีวิถีชีวิตเกี่ยวกับศาสนาพุทธ โดยรวมกลุ่มกันสวดมนต์ภาวนาที่วัดโพธิ์ศรีเป็นประจำ และชาวบ้านเชียงเหียนกลุ่มหนึ่งมีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพเสริม คือ เป็นหมอยาสมุนไพร ศักยภาพเหล่านี้นับว่าเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ชาวบ้านที่ควรแก่การอนุรักษ์ส่งเสริม และถ่ายทอดไปสู่รุ่นลูกหลานต่อไป

5.2.3.3 ทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว จากการศึกษา พบว่า ทรัพยากรธรรมชาติในบ้านเป้า ไม่ว่าจะเป็น ป่าไม้ ดิน และแหล่งน้ำ น้ำซับธรรมชาติ น้ำตก หน้าผา มีความอุดมสมบูรณ์และมีความสวยงาม เนื่องจากบ้านเป้านั้นติดกับพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งถือเป็นพื้นที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณญา สุวรรณดี (2538) ได้ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม จากการท่องเที่ยวแก่งคุดคู้ บ้านน้อย ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จากการศึกษา พบว่า ผลกระทบด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ชาวบ้านตระหนักถึงการรักษาสภาพแวดล้อม และเห็นว่าทุกคนต้องช่วยกันรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาท้องถิ่น ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการพัฒนา โดยการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรประชาชนขึ้นในหมู่บ้าน และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรกานต์ ฤทธิ์เจริญวัตถุ (2550: 81-82) ได้ศึกษาการวางแผนวิจัยประยุกต์การผลิต น้ำดื่มธรรมชาติของชุมชนผู้ไทย ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร จากการศึกษาพบว่า พระอาจารย์ สวัสดิ์ สุวรรณโคตรย์ เป็นพระนักพัฒนารูปหนึ่งที่ตั้งใจเห็นความสำคัญในการจัดการน้ำบริเวณ วัดถ้ำผาขาว จากนั้นเริ่มมีการวางแผนที่จะนำน้ำจากธรรมชาติมาผลิตเป็นธุรกิจชุมชน เพราะเห็นว่าน้ำมีคุณภาพดีไหลทิ้งไปไม่เกิดประโยชน์ น่าจะนำน้ำธรรมชาตินี้มาสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน ส่งผลให้ชาวบ้านที่ศรัทธาได้ใช้ในการบริโภค นอกจากนี้ยังสามารถนำน้ำไปบริจาควัดใกล้เคียงในฤดูแล้ง ทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำธรรมชาติ มีรายได้พอใช้จ่ายหลังจากหมดฤดูการทำนา

5.2.3.4 ลักษณะที่พักอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่าเป็นลักษณะบ้านพักโฮมสเตย์ใช้บ้านผู้ไทยในการรับรองนักท่องเที่ยว เนื่องจากบ้านผู้ไทยเป็นบ้านเรือนที่มีวัฒนธรรม คือ มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ มีความมั่นคงแข็งแรง หลังใหญ่ เป็นไม้ทั้งหมดมีความสวยงาม และที่สำคัญผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกจะรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริบุญ จงวุฒิเวศน์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องโครงการสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น: การเรียนรู้กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในพื้นที่อำเภอห้วยใหญ่ และ

อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษา พบว่า บ้านพักของชาวผู้ไทยเป็นบ้านพักที่มีหลังใหญ่ มั่นคงแข็งแรงมีการยกพื้นสูง

5.2.3.5 ลักษณะของอาหารรวมถึงความสะอาดของอาหารและภาชนะ จากการศึกษา พบว่าเป็นอาหารพื้นบ้านของชาวผู้ไทย มีกรรมวิธีการปรุงแบบชาวผู้ไทย ที่อาหารจะมีรสชาติจัด เผ็ดร้อน มีการใช้ผักสวนครัวรั้วกินได้ใน การปรุงอาหาร และเป็นผักปลอดสารพิษสอดคล้องกับงานวิจัยของ คีรีบุณ จงวุฒิเวศน์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องโครงการสืบค้นประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่น: การเรียนรู้กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในพื้นที่อำเภอห้วยใหญ่ และอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษาพบว่า ด้านการดำรงชีวิตของชาวผู้ไทยมีวิถีชีวิตที่เป็นรูปแบบเฉพาะตัว ชอบอาศัยอยู่กับธรรมชาติ ดำเนินชีวิตร่วมกับธรรมชาติ นิยมอาหารที่มีรสจัด

5.2.3.6 การจัดการด้านความปลอดภัย จากการศึกษา พบว่า มีศูนย์ อปพร. รักษาความเรียบร้อยในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งเวรยามของชาวบ้านในการช่วยเหลือ และคอยดูแลนักท่องเที่ยวตลอดเวลาที่พักผ่อนภายในโฮมสเตย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2533: 22) ได้สรุปผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวหมายถึง การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ทันสมัยได้มาตรฐาน สถานที่บางแห่งจึงอาจถูกสงวนไว้สำหรับนักท่องเที่ยวหรือแขกของสถานที่นั้น ๆ และการจัดการการท่องเที่ยวยังเกี่ยวข้องกับการให้ความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวด้วย

5.2.3.7 รูปแบบการบริหารจัดการของผู้ประกอบการโฮมสเตย์ จากการศึกษา พบว่า ด้านบุคลากรจะมีการรวมกลุ่มบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการ ด้านการเงินมีการระดมทุนจากสมาชิกในการบริหารจัดการ และมีเงินทุนจาก องค์การบริหารส่วนตำบลในการสนับสนุน ด้านที่พักและเครื่องอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ที่พักในการรับนักท่องเที่ยวจะใช้บ้านผู้ไทย ที่มีเครื่องอำนวยความสะดวกพร้อมให้สำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้าพักอาศัย ด้านการบริหารจัดการ บริหารจัดการในเชิงพุทธ ผลการศึกษาสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างทางสังคมของ (A.R. Radcliffe-Brown) มีข้อสมมุติฐานว่า สังคมเป็นระบบที่ซับซ้อนระบบหนึ่ง ที่มีองค์ประกอบต่าง ๆ หลายส่วนทำงานร่วมกันจนเกิดเสถียรภาพ (Stability) มีองค์ประกอบของทฤษฎี 2 ส่วน คือ

1) โครงสร้างสังคม (Social Structure) ซึ่งเป็นแบบอันถาวรที่เกิดจากความสัมพันธ์ของพฤติกรรมทางสังคม มีความเกี่ยวพันระหว่างกันทั่วทั้งสังคม

2) หน้าที่สังคม (Social Functions) เป็นส่วนที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงโครงสร้างทางสังคมแต่ละส่วนเข้าหากัน ทำให้สังคมทั้งระบบเกิดการประสานงานและทำงานร่วมกันเคอร์โคมันักสังคมวิทยาในกลุ่มโครงสร้าง-หน้าที่ ชาวฝรั่งเศส มองว่า ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมเกิดจากความเป็นระเบียบของสังคม และความผาสุกของประชาชน (สุรชัย ชนะบุรณ์, 2550: 6) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีย์ นัยพินิจ และฐิรัชญา มณีเนตร (2551:

54-56) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว หมู่บ้านบุไทร โขมสเคย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จากการวิจัย พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวหมู่บ้านบุไทร โขมสเคย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดอยู่ในระดับมากที่สุด ชุมชนมีมติหรือลงความเห็นที่จะช่วยกันในการจัดการการท่องเที่ยวทุกครั้งที่มีการประชุมในหมู่บ้าน และการเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนและการรับผลประโยชน์ตอบแทน ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอรสุดา เจริญรัง (2543: 116-117) ศึกษาการเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ผลการศึกษา พบว่า การเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ภายใต้โครงสร้างสังคมประเพณีมีเงื่อนไขหลัก 2 ประการ เงื่อนไขประการแรก คือ การมีวิถีชีวิตแบบยังชีพที่มีความเชื่อมโยงสมดุลระหว่างการผลิตและการบริโภค และเงื่อนไขประการที่สอง คือ ศักยภาพชุมชนที่ยังคงสามารถดำรงรักษาอำนาจในการดูแลจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ของตนเองไว้ นอกจากนั้นผลการศึกษายังพบว่าการดำรงอยู่ของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนยังมีเงื่อนไขสนับสนุนอีก 4 ประการ คือ การปลอดจากการแทรกแซงของอิทธิพลภายนอก และระบบการค้าแบบเงินตรา สภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่า เทคโนโลยีที่เหมาะสม และจำนวนประชากรที่พอเหมาะ จากเงื่อนไขเหล่านี้ทำให้ชุมชนสามารถสร้างระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ผ่านการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมตั้งแต่การสร้างโลกทัศน์ ระบบคุณค่าตลอดจนถึงบรรทัดฐานที่ปรากฏอยู่ในจารีตประเพณี และพิธีกรรมที่เอื้อต่อการผลิตและการบริโภค ยิ่งไปกว่านั้น ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมที่สอดคล้องกับธรรมชาติรวมทั้งพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน และกัน นอกจากนี้ด้านการบริหารจัดการเชิงพุทธมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสมัญญา ทูยไรสงค์ (2544: 77) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนเพื่อสร้างทุนชุมชนศึกษาเฉพาะกรณี กลุ่มสังฆะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการส่งเสริมองค์กรชุมชนด้วยการปลูกจิตสำนึก ในการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม 3 ชั้น คือ ชั้นแนะนำเตรียมการ ชั้นก่อตั้งกลุ่ม ชั้นดำเนินการกิจกรรมกลุ่ม ชั้นแนะนำเตรียมการ มุ่งหมายให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของกลุ่ม ชั้นก่อตั้งกลุ่มมุ่งหมายให้เกิดการปฏิบัติจริง และซื้อสัตย์ต่อกันด้วยสังฆะวาจา และชั้นการดำเนินการกลุ่ม คือ การมุ่งหมายให้เกิดความเข้มแข็ง โดยการได้รับคำปรึกษาจากพระสงฆ์ การตั้งองค์กรชุมชนสังฆะสะสมทรัพย์นี้ เป็นการจัดตั้งกลุ่มเพื่อสร้างทุนชุมชน และมีสวัสดิการให้แก่สมาชิก อันเกิดจากการระดมทุนด้วยตนเองจนเกิดการพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง ดังนั้นการส่งเสริมองค์กรชุมชนควรให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงและส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่คนในชุมชน

5.2.3.8 รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยว จากการศึกษา พบว่า รูปแบบกิจกรรมจะมีชุด การแสดงทั้งหมด 5 ชุด มีการจัดจุดท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ และการสร้างเครือข่ายจุด ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ใกล้เคียง มีการจัดจุดชมการแสดงสาธิตการประกอบอาชีพตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านเป่า นอกจากนี้ชุมชนบ้านเป่ายังมีจัดกิจกรรมรูปแบบการ ท่องเที่ยวแบบใหม่ ในลักษณะของการท่องเที่ยวแบบเดินป่า แบบมีอิสระ สามารถนั่งรถม้าตนเอง ได้เลย โดยไม่ต้องมาเป็นหมู่คณะ ไม่มีเวลาจำกัด สามารถเรียนรู้และอยู่อาศัยกับชาวบ้าน โดยอิสระ โดยการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานีตำรวจภูธร อำเภอหนองสูง และอำเภอหนองสูง ในการรับนักท่องเที่ยวที่ติดต่อเข้ามาท่องเที่ยว รูปแบบการจัดกิจกรรมการ ท่องเที่ยว สอดคล้องกับผลงานวิจัยต่างประเทศของแฮร์รอน (Harron, 1993: 1543) ได้ทำการศึกษา วิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขา โดยการเดินป่าในภาคเหนือของประเทศไทย: การวิเคราะห์ การท่องเที่ยวแนวใหม่ พบว่า การท่องเที่ยวแนวใหม่ เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบความสงบสุขสมบัน ชอบบุกป่าตามภูเขา และหมู่บ้านชาวเขา ผลการวิจัยเสนอให้เห็นการท่องเที่ยวแนวพิเศษในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจำแนกออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ เชื้อชาติ ระยะเวลาที่ใช้ในการ ท่องเที่ยว และรายจ่ายในแต่ละวัน การได้ชมหมู่บ้านชาวเขา และได้เห็นว่าสภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ สวยงาม เป็นแรงจูงใจที่สำคัญของการเดินป่า อย่างไรก็ตามจุดเด่นของการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้จะ เป็นเรื่องของการพักผ่อนและการสังคัม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2544: 184) ได้นำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้วัฒนธรรมเป็นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ว่า การที่ใช้วัฒนธรรมเป็นจุดขายเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ไม่ควรเน้นการใช้ดอกผล ทางวัฒนธรรมที่เป็นมรดกดั้งเดิม แต่ควรสร้างแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหม่ โดยถอดลักษณะใหม่ ๆ เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์ และเกิดความภาคภูมิใจ และควรตั้งอยู่ในแหล่งที่มีแหล่งท่องเที่ยว เดิมเรียงรายเป็นหลักอยู่แล้ว เพื่อเสริมจุดแวะพักไม่ต้องใช้เวลาเดินทางของแต่ละจุดนานเกินกว่า 15-25 นาที เพื่อสะดวกต่อการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเป็นรอบวงจรดำเนินการต้องลงทุนด้วยภาครัฐเป็น การให้เปล่า หรือให้ชาวบ้านในชุมชนร่วมกันลงทุนส่วนเป็นการทุ่มทุนก้อนใหญ่ เพื่อให้ส่งผล ระยะยาว แทนการใช้งบประมาณจัดงานสัมพันธที่ีได้ผลในระยะสั้น ๆ แล้วจะละลายหายไป การประกอบการ การดูแล และประโยชน์ควรให้ตกเป็นของชุมชนให้มากที่สุด

5.2.3.9 ลักษณะสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน จากการศึกษาพบว่า มีภูเขา ทุ่งนา ป่าไม้ ล้อมรอบ และความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องจากบ้านเป่าตั้งอยู่บนพื้นที่ราบระหว่างภูเขา มีภูเขา ล้อมรอบอยู่ทางด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของหมู่บ้าน บ้านเป่ามีทั้งหมด 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ฤดูร้อนจะร้อนจัด ฤดูหนาวมีอากาศหนาวเย็น และมีฤดูฝนประมาณ 3-4 เดือน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชย สันตสมบัติ (2549 : 1) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน งานวิจัย พบว่า ความสมบูรณ์หลากหลายทางชีวภาพ

และการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้นการศึกษาวิจัยเพื่อฟื้นฟูธรรมชาติแวดล้อมและนำเสนอ นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาความหลากหลายชีวภาพจึงไม่อาจมองข้ามความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ระบบนิเวศเกษตรพื้นบ้านกับการจัดการทรัพยากร ความเป็นธรรมทางสังคมและความเป็นธรรมของระบบนิเวศ ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และงานวิจัยของกนกวรรณ มะโนรัมย์ (2544: 133-140) ศึกษาเรื่องวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มน้ำที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนปากมูล พบว่า กลไกที่สำคัญในการช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศและเศรษฐกิจชุมชน คือ วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะในสภาวะที่มีความขัดแย้งกันสูงระหว่างกลุ่มทางสังคมในระดับต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการใช้และการจัดการทรัพยากร ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นไม่เพียงแต่มุ่งบอกคุณค่าอันดีงานเพื่อการช่วยเหลือร่วมมือกันแต่รวมถึงวัฒนธรรมที่สะท้อนคุณค่าเรื่องอำนาจการเข้าถึงทรัพยากรและอำนาจในการสร้างวาทกรรม ความรู้ กระบวนการต่อรองในรูปแบบต่าง ๆ การสร้างอัตลักษณ์สิทธิ จารีต และวิถีธรรมเนียมปฏิบัติในการใช้และการจัดการทรัพยากรส่วนรวมที่สังสรรค์ร่วมกันของชุมชนเป็นบรรทัดฐาน

5.2.3.10 ร้านของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน จากการศึกษา พบว่า บ้านเป้านั้น เป็นหมู่บ้านที่เศรษฐกิจค่อนข้างดี เพราะชาวบ้านมีความเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เนื่องจากเจริญรอยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีการช่วยเหลือตนเอง ตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ขึ้น เพื่อผลิตสินค้าของที่ระลึก ที่เป็นผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ไม่มีการซื้อสินค้าจากแหล่งอื่น สินค้าทุกอย่างชาวบ้านสามารถผลิตขึ้นมาใช้เอง เมื่อเหลือจะนำมาจำหน่ายภายในกลุ่ม สำหรับของที่ระลึกที่มีชื่อเสียงที่สุดของบ้านเป้า คือ เสื้อผ้าไทยเย็บมือ ที่ชาวบ้านได้นำผ้าฝ้ายทอมือจากกลุ่มทอผ้าฝ้าย นำมาตัดเย็บเสื้อ จากนั้นนำมาเย็บลายด้วยมือเป็นเสื้อผ้าไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้านเป้า สอดคล้องกับงานวิจัยของเสคราญ หิรัญพฤกษ์ (2544: 4-7) ได้เสนอผลงานวิจัย เรื่องวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: ยุคเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาที่ใช้ในการสำรวจอย่างกลุ่มต่าง ๆ ของหมู่บ้านไคร่นุ่น หมู่ที่ 10 ตำบล อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มเกษตรกร 2. กลุ่มทอผ้า 3. กลุ่มผู้สูงอายุ 4. กลุ่มปลูกผัก พบว่าในการศึกษารั้งนี้ สามารถนำไปวิเคราะห์ประเด็นปัญหาตามความต้องการที่มีความสัมพันธ์กับข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อนำเสนอความคิดเห็นที่สำคัญของการกำหนดแนวทางในการพัฒนาชุมชนบ้านไคร่นุ่น เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ สามารถดำรงชีพอย่างอยู่ดีกินดีและยั่งยืนจึงควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมการรวมกลุ่มที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ เพื่อก่อให้เกิดอำนาจในการต่อรอง การใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดรายได้ การให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการแก่กลุ่ม รวมทั้งการให้ความสำคัญกับกลุ่มที่พึ่งพิงป่าเป็นอันดับแรก นอกจากนี้การพัฒนาความสามารถของชุมชนและการร่วมมือกับทุกฝ่ายจึงจำเป็นต้องให้

ผู้นำมีจิตสำนึกในการเสียสละเพื่อชุมชน มีโครงการฝึกอบรมเพื่อการบริหารจัดการระดับคัดเลือกตัวแทนชาวบ้านอย่างแท้จริง เพื่อเป็นองค์กรในการพัฒนาโครงการ การสร้างความเข้าใจประโยชน์ของการรวมกลุ่ม และให้ชาวบ้านเปลี่ยนทัศนคติมาพึ่งตนเองไม่พึ่งพึ่งหน่วยราชการอื่นใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้องและคุ้มค่า

สรุปการศึกษา การร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งรัฐ องค์กรท้องถิ่นและองค์กรชุมชนแบบองค์รวม เพื่อเกิดการบรรลุผลในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างเบ็ดเสร็จ และยั่งยืนข้อจำกัดต่าง ๆ มากมายในการดำเนินงาน ทั้งในด้านการจัดสรรงบประมาณ การกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของหมู่บ้านใคร่ครุ่ต้องกระตุ้นให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งภาครัฐองค์กรท้องถิ่นและองค์กรเอกชน รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ที่ร่วมมือกำหนดเป้าหมายจุดประสงค์ และกิจกรรมในทางปฏิบัติที่เอื้อให้เกิดการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาในประเด็นร่วมกันแบบเสร็จ มีความต่อเนื่องสมบูรณ์อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้นการแก้ไขปัญหาประเด็นต่าง ๆ ควรเร่งดำเนินการสร้างเสริมความแข็งแกร่งแก่ชุมชน โดย 1. ส่งเสริมปรับปรุงและพัฒนา ทั้งานในอาชีพหลักของประชาชนชน คือ งานด้านการเกษตร และงานอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้ประชาชน โดยรวมมีความกินอยู่ที่ดี ในระดับมาตรฐานที่สอดคล้องกับการกำหนดมาตรฐานความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) อันจะเอื้อต่อการแก้ปัญหาภัยถิ่นของแรงงาน 2. ส่งเสริมให้มีการผลิตปัจจัยการผลิตแบบครบวงจร เช่น ฝ้าย ไหม เพื่อจะไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอก เพื่อลดต้นทุนการผลิต ทำให้สินค้ามีราคาถูกลงสามารถแข่งกับตลาดอื่น ๆ ได้ รวมทั้งการปรับปรุงรูปแบบประเภทของผลิตภัณฑ์เพื่อขยายผลการตลาด 3. ความเท่าเทียมกัน โอกาสและสวัสดิการของประชาชนระดับต่าง ๆ ชุมชนควรตระหนักถึงช่องว่างระหว่างอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งผู้สูงอายุและเด็ก 4. การมีส่วนร่วมของชุมชนสมาชิกของชุมชนส่วนใหญ่ยังมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเพื่อพัฒนาชุมชน และผู้นำกลุ่มในชุมชนต่าง ๆ ควรส่งเสริมให้เกิดการส่งออกของสมาชิกเพื่อเพิ่มประโยชน์ของชุมชนเอง

5.2.3.11 รูปแบบการส่งเสริมทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร จากการศึกษา พบว่า ในการก่อตั้งกลุ่มมีหน่วยงานราชการต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือโดยเฉพาะการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร ได้ให้ทุนสนับสนุนในการจัดทำแผ่นพับและเว็บไซต์ ต่อมาเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามานักท่องเที่ยวจะมีการแนะนำแบบปากต่อปาก เนื่องจากบ้านเป่านี้เป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ที่เรียบง่าย เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามทางธรรมชาติ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบ ที่สำคัญ คือ มีวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น และมีความสามารถในการต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างประเทศ นอกจากนี้ทางกลุ่มยังได้รับการฝึกอบรมในด้านภาษา และการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติชัย เจริญชัย (2548: 112-115) จากงานวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ในการตลาดของการ

ท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) ของชุมชน บ้านชะชอม ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี พบศักยภาพด้านผลิตภัณฑ์และบริการมีความเหมาะสม และคุณภาพอยู่ในระดับมาก ซึ่งจุดแข็งของบ้านชะชอมอยู่ที่มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมในการฝึกหัดถนอมพื้นบ้านและมีกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมการตลาด มีความเหมาะสม และอยู่ในระดับมาก ซึ่งบ้านชะชอม มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

5.2.3.12 ความเหมาะสมของอัตราค่าบริการต่างๆ จากการศึกษา พบว่า มีการตั้งราคาตามความเหมาะสมตามสภาพของการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ และกำหนดราคาตามสภาพของกลุ่มผู้มาเที่ยวชม โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติชัย เจริญชัย (2548: 112-115) จากงานวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ในด้านการตลาดของการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) ของชุมชน บ้านชะชอม ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี พบศักยภาพด้านราคา มีความเหมาะสมและมีคุณภาพมาก ซึ่งผู้ประกอบการมีความละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและค่าบริการต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวได้ทราบอย่างชัดเจน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จากการวิจัยแนวทางการพัฒนาการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่า ด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน มีการสืบทอดและรักษาขนบธรรมเนียมของวัฒนธรรมของชาวไทยไว้ได้อย่างเข้มแข็ง แต่เนื่องจากมีการติดต่อสื่อสารและรับเอาเทคโนโลยี รวมถึงเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จากความเจริญของสังคมปัจจุบันมาใช้ในชุมชนมากขึ้น ทำให้เด็กรุ่นใหม่เริ่มให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของชุมชนลดลง แม้จะไม่มากนักแต่หากไม่สนใจอาจเกิดเป็นปัญหาได้ในอนาคต ชุมชนจึงต้องร่วมกันหาแนวทางเพื่อป้องกันและแก้ไขต่อไป

2. การวิจัยครั้งนี้พบว่า ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนแม้จะมีรายได้จากการท่องเที่ยวและการเกษตร แต่ก็ยังมีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น จากการรับเอาเทคโนโลยีและเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆเข้ามาในชุมชน ทำให้รายได้เริ่มไม่พอใช้ จึงมีแรงงานบางส่วนโดยเฉพาะหนุ่มสาวที่ต้องไปทำงานในเมืองใหญ่ เพื่อหารายได้เพิ่มเติมหลังหมดฤดูท่องเที่ยวและการเกษตร เพราะฉะนั้นทางชุมชนจะต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนได้มีงานทำในท้องถิ่นมากขึ้น โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

3. การวิจัยครั้งนี้ พบว่า ชุมชนยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงทั้งในระดับประเทศ และต่างประเทศ ซึ่งชุมชนควรมีการติดต่อขอความร่วมมือกับราชการ หรือมหาวิทยาลัยที่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และประสานความร่วมมือกับชุมชนโฮมสเตย์อื่นๆ เพื่อสร้างเครือข่ายใน

การช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความรู้รวมถึงปัญหาต่างๆ เพื่อการพัฒนาศักยภาพในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

4. การวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยวให้ถูกต้องและเหมาะสม รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน เพราะฉะนั้นชุมชนควรมีการแนะนำเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน รวมถึงข้อปฏิบัติข้อห้ามที่ชัดเจน และจริงจังเพื่อความสะอาดและการรักษาธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้วัฒนธรรมและธรรมชาติยังคงสภาพดั้งเดิมได้มากที่สุด

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ใกล้เคียงมาเปรียบเทียบ และกำหนดรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนต่อไป
2. ควรศึกษาทั้งชุมชนที่ประสบความสำเร็จ และล้มเหลวในการนำทรัพยากรทั้งทางวัฒนธรรมและธรรมชาติมาใช้ในการท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ มะโนรมย์. (2544). วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษา
ชุมชนลุ่มน้ำที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อนปากมูล. อุบลราชธานี : คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2533). “ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว,” ใน
การท่องเที่ยว. หน้า 19-23. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- กิตติชัย เจริญชัย. (2548). แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดและศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อ
สัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านชะขอม ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม
จังหวัดอุบลราชธานี. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาด้านบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กัลยา วานิชปัญญา. (2544). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติเพื่อการตัดสินใจ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ :
ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริบุญ จงวุฒิเวศน์ และมาเรียม นิลพันธุ์. (2547). รายงานวิจัยโครงการสืบค้นประวัติศาสตร์
วัฒนธรรมท้องถิ่น : การเรียนรู้กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในพื้นที่อำเภอ
หัวน้ำใหญ่ และอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จริน สิริ. (2549). การพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยใช้วัฒนธรรมชุมชนเป็นฐานใน
การพัฒนา : กรณีชุมชนเมืองกุด อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่. คุรุภัณฑ์สาขาวิชาการ
วางแผนและพัฒนาชนบท โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- เฉลิมชัย ปัญญาดี และเทพ พงษ์พานิช. (2545). การวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการมี
ส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร
คณะธุรกิจการเกษตร.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). วิถีไทยการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ. อัมรินทร์พรินต์ติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่งจำกัด.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2541). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2549). การคลังท้องถิ่น : รวบรวมความวิจัยเพื่อเพิ่มพลังให้ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ :
พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- ดอกจำปา มุกดาหาร. (2542). ธรรมนูญชายฝั่งโขง. กรุงเทพฯ : แสงปัญญาเลิศจำกัด.

- ธงชัย สันติวงษ์. (2540). พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด. กรุงเทพฯ : บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.
- ธีรกานต์ ฤทธิ์เจริญวัตถุ. (2550). การวางแผนวิจัยประยุกต์การผลิตน้ำดื่มธรรมชาติของชุมชนผู้ไท ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร. มหาสารคาม. รายงานการศึกษา ค้นคว้าวิจัยประยุกต์ทางวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นภคล เวชสวัสดิ์. (2533). บุคลิกผู้ความเป็นผู้นำ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ซีเอ็ดเคชั่น.
- นิกร จำนง. (2544). แนวทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของกระทรวงวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม. เอกสารประกอบการสัมมนาพรรคชาติไทย. กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์พรรคชาติไทย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยะสาส์น.
- ปริญญ์ ลักขิตานนท์. (2536). การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ : บริษัทเอ็ดิสันเพลสโปรดักส์จำกัด.
- ไพฑูรย์ มีกุล. (2531). บทความทางวิชาการอีสานศึกษา มหาสารคาม : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- มธุรส ปรานไพรี. (2545). โสมสเคย์กับการจัดการการท่องเที่ยว. จุลสารการท่องเที่ยว, 20 (4), 27-29
- มัลลิกา บุญนาค. (2537). สถิติเพื่อการตัดสินใจ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาดไทย, กระทรวง. (2533). จังหวัดมุกดาหาร. มุกดาหาร : ศาลากลางจังหวัดมุกดาหาร.
- ยศ สันตสมบัติ. (2542). ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์.
- เขวภา เจริญรื่น. (2549). การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหมู่บ้านช้าง บ้านตากดอง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์วัฒนธรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัฐธิยา หิรัญหาด. (2544). แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษา : บ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รัตนภรณ์ พัสค. (2535). วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวผู้ไท ศึกษาเฉพาะกรณี ถึงอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ลัดดาวัลย์ พงศรี. (2550). การอนุรักษ์และพัฒนาฝีมืองานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา
จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรรณมา วงษ์พานิช. (2546). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิมลัญญา ทูโชสงค์. (2544). บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชน เพื่อสร้างทุนชุมชน.
กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2549). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในระดับหมู่บ้าน. คุุณิพนธ์ ขอนแก่น :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- _____. (2543). สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- ศรีศักดิ์ วัลลิโกดม. (2533). แอ่งอารยธรรมอีสานแหล่งหลักฐานโบราณคดีพลิกโฉมหน้า
ประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มติชน.
- เศียร เสวด. (2532). ศักยภาพที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ซีวีดี.
- สมิต อาชีวนิจกุล. (2544). พัฒนาการก้าวหน้าแนวทางปรับปรุงตนเองสู่ความสำเร็จ. กรุงเทพฯ :
นวมสารินการพิมพ์.
- สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. (2539). ปัญหารากฐานชนบท. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2548). กรอบดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานที่พักสัมผัสวัฒนธรรม
ชนบท (Home Stay) เอกสารประกอบการประชุม เรื่องกรอบดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐาน
โฮมสเตย์. กรุงเทพฯ.
- สัจญา สัจญาวิวัฒน์. (2540). ทฤษฎีกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- _____. (2542). ทฤษฎีสังคมวิทยา การสร้าง การประเมินค่าและการใช้ประโยชน์.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2545). ทฤษฎีสังคมวิทยา การสร้าง การประเมินค่าและการใช้ประโยชน์.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุดิมา ฮามคำไท. (2549). พระมหาเจดีย์มงคลกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : มหาสารคาม.
วิทยานิพนธ์วัฒนธรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัย. (2545). โครงการเรียนรู้ร่วมกันสร้างสรรค์ชุมชน ตำบล
บ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงศ์. (2546). คติชนวิทยาเพื่อการท่องเที่ยว. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สยามล ชัยรัตน์อุดมกุล. (2544). ความรู้และความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2544). โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุรัชย์ ชนะบุรณ์. (2550). ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเชียงเทียน ตำบลเขวาสี อำเภอมืองจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์วัฒนธรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุรจิตต์ จันทร์สาขา. (2530). “ผู้ไทยพลัดถิ่น”. ศิลปวัฒนธรรม. 10 (2) : 68.
- อนูรักษ์ ธนะกลม. (2546). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในหมู่บ้านที่จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา : ชุมชนบ้านเป่าหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 5 ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร. พัฒนานิพนธ์ รายงานการฝึกงานด้านการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อรสุดา เจริญรอด. (2543). การเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ (ปร.ด.) สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อรัญญา สุวรรณดี. (2538). ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม จากการท่องเที่ยวแก่กลุ่มคน บ้านน้อย ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นสังคมศาสตร์) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อารีย์ นัยพินิจ และรัฐธญา มณีเนตร. (2551). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวหมู่บ้านบุไทรโฮมสเตย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. ขอนแก่น : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- โอวาท สุทธนารักษ์. (2529). บรรณารักษาร [เอกสารสำเนา]. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Harron, Sylvia Grace. “Trekking Among The Hill Tribes of Northern Thailand 1: Analyzing An Alternative Tourism Segment,” Master Abstracts International. 31 (4): 1543; Winter, 1993 (CD-ROM).
- Kumer, C.R.T (1996). **Decentralized strategies for the Development of Renewable Energy System in India** [Ph.D. Thesis in Development]. India: University of Delaware.

Mansperger, Mark Carl. (1993). **"The Impacts of Tourism among Cultural Minorities (Micronesia, Minorities),"** Dissertation Abstracts International. 54 (3): 990; September, 1993 (CD-ROM).

Milton, M. (1998). **Assimilation in American Life.** New York: Oxford University Press.

Ramakrishna, V. (1998). **Exploring Collective Action in Watershed Development Policy: A study in The Semi-Arid Tropics of South India (Rural Development, Sustainable Developmet, Non governmental Organization)** [Ph.D. Thesis in Social Development]. India : University of Delaware.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1

เรื่อง

ศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาว ผู้ไทย บ้านเป่า
ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

.....
แบบสอบถามเลขที่ () () ()

(สำหรับผู้วิจัย)

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้เป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับนักท่องเที่ยวในเขตชุมชนบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร แบบสอบถามไม่มีข้อใดคิดหรือถูก เพราะเป็นความคิดเห็นและการตัดสินใจที่ต่างกัน และหวังอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ครบ ทุกข้อ

2. แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ ยานพาหนะ จำนวนสมาชิกที่
ร่วมเดินทาง ลักษณะกลุ่มในการเดินทางมาท่องเที่ยว และการเดินทางครั้งนี้
ท่านมีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของ
ชาวผู้ไทย บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

3. คณะผู้วิจัยหวังในความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า
ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับการกระทำของท่านมากที่สุด

มาตรฐาน	ดัชนี	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านที่พัก	1. โครงสร้างบ้านพักมีความมั่นคง					
	2. บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวกและแสงสว่างเข้าถึง ไม่มีกลิ่นอับและมีหลังคาที่สามารถกันน้ำฝนได้					
	3. มีที่นอนที่สบายตามสภาพชุมชนและเครื่องนอนที่สะอาด					
	4. มีห้องน้ำห้องส้วมที่สะอาด					
	5. มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอน และอุปกรณ์สำหรับการนอน ทุกครั้งเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก					
	6. มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอ โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน					
	7. มีการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน					
2. ด้านอาหาร และเครื่อง โภชนาการ	1. มีอาหารปรุงมาอย่างดี					
	2. ภาชนะที่ใช้สะอาด และปลอดภัย					
	3. ครูว์เรือนอยู่ในสภาพที่สะอาด ไม่มีกลิ่น					
	4. อุปกรณ์ที่ใช้ในครัวสะอาดถูกสุขลักษณะ					
	5. มีน้ำดื่มและน้ำใช้สะอาด					
	6. มีร้านอาหารในชุมชน					
3. ด้านความ ปลอดภัย	1. มีการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัย					
	2. มีเครื่องมือและวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้าย หรือ กรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย					
	3. มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น					
	4. มีการตั้งเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สิน และเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับยา					
	5. มีการดูแลรักษา และซ่อมแซมสิ่งก่อสร้าง ใดๆ ในที่พัก เพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ					

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป่า
ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับการกระทำของท่านมากที่สุด

มาตรฐาน	ดัชนี	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. ด้านการจัดการ	1. มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านจัดการในรูปของชุมชนหรือ สหกรณ์					
	2. มีคณะกรรมการบริหาร โครงการ					
	3. มีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีตประเพณี ความเชื่อของชุมชน					
	4. มีระบบการจองล่วงหน้า และลงทะเบียนเพื่อสร้างข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว					
	5. มีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียม และ บริการต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบชัดเจน					
	6. มีข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างละเอียดให้นักท่องเที่ยวได้เลือก					
	7. ชุมชนไม่หวังจะสร้างรายได้จาก โฮมสเตย์อย่างเดียว และต้องไม่มีผลกระทบต่ออาชีพดั้งเดิมของชุมชน					
	8. มีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ที่เป็นคนท้องถิ่น และมีความพร้อมในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว					
5. ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว	1. มีกิจกรรมท่องเที่ยว ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน					
	2. มีกิจกรรมฝึกหัดศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น การทอผ้า การจักสาน ฯลฯ					
	3. มีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณีท้องถิ่น เช่น การบายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ					
	4. มีกิจกรรมบันเทิง และการแสดงพื้นบ้าน					
	5. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม					
	6. มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน และการถ่ายทอดตำนานหรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น					

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวไทยบ้านเป่า
ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับการกระทำของท่านมากที่สุด

มาตรฐาน	ดัชนี	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย
6. ด้าน สภาพแวดล้อม	1. มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลายประเภท				
	2. มีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนอยู่เสมอ				
	3. มีสถานพยาบาล ไพรศณีย์ และธนาคารอยู่ไม่ไกลเกินไป				
	4. มีพื้นที่หลักยังคงสภาพเดิมของชุมชน และยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของคน				
7. ด้าน มูลค่าเพิ่ม	1. มีร้านขายของที่ระลึกภายในชุมชน				
	2. มีผลิตภัณฑ์ชาวบ้านที่ใช้วัตถุดิบท้องถิ่นในการผลิต				
	3. มีโอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรมชุมชนของตน				
	4. มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภายในชุมชนในด้านการให้บริการที่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว				
8. ด้านการ ส่งเสริม การตลาด	1. มีคู่มือ หรือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยวเป็นของตนเอง และมีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วน				
	2. มีการเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์				
	3. มีรายชื่ออยู่ในคู่มือการท่องเที่ยวไฮมาสเตอร์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา				
9. ด้าน ความเชื่อ	1. มีความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองรักษาทรัพยากรของชุมชน				
	2. มีความเชื่อว่าถ้าใครทำผิดต่อทรัพยากรในชุมชนจะได้รับการลงโทษจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์				
	3. มีการถ่ายทอดความเชื่อสู่เยาวชนภายในหมู่บ้าน				
10. ด้านงาน ประเพณี	1. มีการสืบทอดงานประเพณีดั้งเดิม				
	2. มีการให้ความสำคัญกับงานประเพณีภายในชุมชน				
	3. นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมและเรียนรู้งานประเพณีของชุมชน				
	4. มีการเผยแพร่งานประเพณีของชุมชน				

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 2

เรื่อง

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมทางวัฒนธรรมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเป่า
ตำบลบ้านเป่า อำเภอบ้านเป่า จังหวัดมุกดาหาร

.....
แบบสัมภาษณ์เลขที่ () () ()

(สำหรับผู้วิจัย)

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ร่วมกับการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน เพื่อช่วยในการสรุปผลจากบทสัมภาษณ์ที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน
 2. คณะผู้วิจัยหวังในความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้
-

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมทางวัฒนธรรมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอบ้านเป่า จังหวัดมุกดาหาร

1. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

2. ความเชื่อ และภูมิปัญญา

.....

.....

.....

.....

.....

3. ทรัพยากรทางธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

4. ลักษณะที่พิกอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

5. ลักษณะของอาหารรวมถึงความสะอาดของอาหารและภาชนะ

.....

.....

.....

.....

.....

6. การจัดการด้านความปลอดภัย

.....

.....

.....

7. รูปแบบการบริหารจัดการของผู้ประกอบการโฮมสเตย์

.....

.....

.....

8. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

9. ลักษณะสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน

.....

.....

.....

10. ร้านขายของที่ระลึก และผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

.....

.....

.....

11. รูปแบบการส่งเสริมด้านการตลาด และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร

.....

.....

.....

12. ความเหมาะสมของอัตราค่าบริการต่างๆ

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
บริบทชุมชน

ประวัติความเป็นมาและประวัติการจัดการน้ำดื่มธรรมชาติในบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

1.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่บ้านเป่า

ในสมัยก่อนที่จะมาเป็นบ้านเป่า เดิมบรรพบุรุษอพยพมาจากเมืองวัง เมืองอ่างคำ แขวงคำม่วน ของประเทศลาว สาเหตุมาจากในสมัยนั้นเกิดภาวะสงครามการแย่งชิงราชฎขึ้น เจ้าอนุวงศ์ แห่งประเทศลาวต้องการประชากรในประเทศไทย จึงได้ทำการก่อกบฏ และยกกองทัพข้ามฝั่งแม่น้ำโขง มาตีเมืองนครราชสีมา แต่ไม่ประสบผลสำเร็จต้องพ่ายแพ้ให้แก่ยาโม เจ้าอนุวงศ์จึงแตกพ่ายกลับไปยัง เวียงจันทน์ประเทศลาว พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า รัชกาลที่ 3 ได้ทรงโปรดการปราบกบฏ เจ้าอนุวงศ์เป็นผลสำเร็จ และทรงโปรดเกล้าฯ ให้รัฐบาลได้กวาดต้อนผู้คนจากประเทศลาวข้ามมายัง ฝั่งประเทศไทย ในสมัยนั้นผู้ที่อพยพมาเลือกที่จะตั้งถิ่นฐานอยู่ในหลายพื้นที่ ได้แก่ จังหวัด นครพนม จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดสกลนคร ส่วนบรรพบุรุษของชุมชนบ้านเป่าเลือกที่จะตั้งถิ่นฐาน อยู่ในบริเวณอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เพราะเล็งเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มี หนองน้ำขนาดใหญ่และเหมาะที่จะเป็นแหล่งเพาะปลูกทำการเกษตรได้ดี ตอนนั้นมีครอบครัว อพยพมาทั้งหมด 300 ครอบครัว มีเจ้าเมืองหนองสูงคนแรก ชื่อ พระยาไกรสรราช ต่อมาเมื่ออาศัยอยู่ ที่อำเภอหนองสูงเป็นเวลานานพอสมควร ได้มีพรานป่าจำนวนหนึ่งออกไปล่าสัตว์ และได้เห็นทำเล บริเวณภูเขาขาวซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด ไม่ว่าจะเป็น เสือ กวาง เก้ง เลียงผา ลิง ชะนี เป็นต้น (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2545 : 3) จึงไปบอกเล่าให้กับคนเฒ่าคนแก่และผู้คน ในอำเภอหนองสูง ฟังว่าบริเวณภูเขาขาวนั้นเป็นแหล่งอาหารชั้นดี มีสัตว์ป่ามากมาย เมื่อฟังดังนั้นแล้ว ชาวบ้านก็สนทนากันว่าพื้นที่ว่าบริเวณหนองสูงนี้ค่อนข้างคับแคบไม่เหมาะแก่การทำมาหากิน อีกทั้ง มีผู้คนอพยพเข้ามามากขึ้น จึงคิดที่จะหาพื้นที่ทำกินแห่งใหม่ ในปี พ.ศ. 2435 เจ้าจันทร์ชมพู กลางประพันธ์ (ซึ่งเจ้าในสมัยก่อนต้องซื้อด้วยเงิน 4 บาท จึงจะมีค่าน้ำหน้าชื่อว่า “เจ้า”) ได้ชักชวน ชาวบ้านประมาณ 20 ครอบครัว ให้อพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณภูเขาขาวและภูเขาแดง ซึ่งเป็นพื้นที่ ราบลุ่มกว้างเหมาะแก่การเพาะปลูก และบริเวณแห่งนี้มีดินเป่าอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงตั้งชื่อ หมู่บ้านว่า “บ้านเป่า” จนถึงปัจจุบัน จากอดีตถึงปัจจุบันบ้านเป่ามีผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน คือ

1. นายลอย อัจฉริยะ
2. นายศรีจันทร์ น้อยชง
3. นายคอนเดช กลางประพันธ์
4. นายคอนเดช กลางประพันธ์ ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านปัจจุบัน

1.1.2 เส้นทางคมนาคม

หมู่บ้านเป่าตั้งอยู่ที่ ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ห่างจากอำเภอหนองสูง 10 กิโลเมตร ห่างจากอำเภอเมือง 60 กิโลเมตร หมู่บ้านเป่าเป็นหมู่บ้านที่มีถนนตัดผ่าน คือ ถนนหนองสูง - นิคมคำสร้อย จึงทำให้การคมนาคมสะดวกสบาย ลักษณะของหมู่บ้านเลียบยาวตามเส้นถนน ทำให้การคมนาคมสะดวก

1.1.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของชุมชนบ้านเป่ามีลักษณะเป็นที่ราบเชิงภูเขา ป่าไม้ และแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากหมู่บ้านมีภูเขาล้อมรอบ ประกอบด้วยภูเขาขาวและภูเขาแดง ลักษณะของหมู่บ้านจึงให้เป็นหมู่บ้านที่มีทัศนียภาพสวยงามเหมาะแก่การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

1.1.4 สภาพภูมิอากาศ

บ้านเป่ามีสภาพอากาศค่อนข้างเย็นสบาย เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขา ทำให้อากาศดี ผันตตามฤดูกาล มีอุณหภูมิทั่วไป 32 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 45 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด 12 องศาเซลเซียส ไม่มีปัญหาน้ำท่วมในบริเวณหมู่บ้านนี้

ฤดูร้อน	ตั้งแต่	ต้นมีนาคม	ถึง	เดือนมิถุนายน
ฤดูฝน	ตั้งแต่	ต้นเดือนกรกฎาคม	ถึง	เดือนตุลาคม
ฤดูหนาว	ตั้งแต่	ต้นเดือนพฤศจิกายน	ถึง	ปลายเดือนกุมภาพันธ์

1.1.5 ทรัพยากรธรรมชาติ

บ้านเป่าเป็นหมู่บ้านที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ ดิน และน้ำ เนื่องจากมีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาล้อมรอบ

ป่าไม้ บ้านเป่ามีพื้นที่ป่าเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ ติดต่อกับสวนพุทธศาสตร์ เป็นป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งสมุนไพร และแหล่งของดินแร่

ดิน ดินของบ้านเป่าค่อนข้างมีความอุดมสมบูรณ์ เพราะเป็นดินภูเขา ปุ๋ยคอกและผลไม้ดี จึงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

น้ำ น้ำที่ใช้ในการบริโภค บ้านเป่าจะมีแหล่งน้ำซับบนภูเขาบริเวณถ้ำภูเขาขาว ซึ่งจัดได้ว่าเป็นแหล่งน้ำชั้นดี หรือเรียกว่า เป็นน้ำทิพย์ก็ว่าได้ ชาวบ้านนิยมบริโภคมาตั้งแต่โบราณแล้ว โดยชาวบ้านจะเดินขึ้นไปบรรจุใส่ภาชนะลงมาบริโภคในครัวเรือน เพราะน้ำมีความใสสะอาด รสชาติ นอกจากนี้ยังมีน้ำใช้ทำการเกษตรจากน้ำฝนที่ตกลงมาจากภูเขา

1.1.6 วัดในบ้านเป่า

ชาวบ้านเป่าเป็นหมู่บ้านของชาติพันธุ์ผู้ไทย จึงทำให้ชาวบ้านค่อนข้างให้ความสำคัญในเรื่องของพระพุทธศาสนาอย่างมาก วัดจึงเป็นศูนย์กลางของชาวบ้าน ชาวบ้านนิยมเข้าวัด ฟังธรรมเป็นประจำ โดยเฉพาะในวันพระ และงานบุญ เทศกาล งานประเพณี จึงมีการจัดงานอยู่ตลอด ชาวบ้านจะมารวมตัวกัน เพื่อทำบุญเป็นจำนวนมาก ทั้ง 3 วัด ประกอบด้วย

1. วัดการุณทราวาส มีพระจำนวน 2 รูป
2. วัดถ้ำส้วม มีพระจำนวน 2 รูป
3. วัดสุวรรณาราม ปัจจุบันมีพระจำนวน 2 รูป

1.1.7 โรงเรียนในหมู่บ้าน

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเป่า ก่อตั้งเมื่อปี 2516 ผู้บริหารคนปัจจุบัน คือ นางสาวสวัสดิ์ แก้วสี โนม คุณแลสถานศึกษาแห่งนี้มาเป็นเวลา 35 ปี ซึ่งรับเด็กก่อนเข้าเรียนประถมศึกษา อายุ 3 - 5 ปี ตั้งอยู่ที่ บ้านเป่าหมู่ที่ 3
2. โรงเรียนบ้านเป่า ก่อตั้งเมื่อปี 2505 ผู้บริหารคนแรก คือ คุณครูประยงค์ แสนสุข ผู้บริหารคนปัจจุบัน คือ นายอเนก จันทร โขติ ซึ่งรับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ตั้งอยู่บ้านเป่าหมู่ที่ 3
3. โรงเรียนพลักราษฎร์พิทยาสรรค์ บ้านภู ซึ่งรับเด็กนักเรียนที่จบชั้นประถมจากบ้านเป่า เพื่อศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 เมื่อจบการศึกษาจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้ว ผู้ปกครองของนักเรียนก็จะส่งบุตรหลานไปเรียนต่อตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

1.1.8 การปกครอง

เดิมชุมชนบ้านเป่ามีหมู่ 11 และหมู่ 5 ต่อมาในปี พ.ศ. 2508 หมู่ที่ 11 จึงได้เปลี่ยนเป็นหมู่ ๔

เนื่องจากมีครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันบ้านเป่าจึงมีการแบ่งการปกครองออกเป็นหมู่ 3 และหมู่ 5 ซึ่งมีการปกครอง ดังต่อไปนี้

บ้านเป่าหมู่ที่ 3 มีนายคอนเดช กลางประพันธ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

บ้านเป่าหมู่ที่ 5 มีกำนันพลไพร อจวิชัย เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ในส่วนของ การคัดเลือกผู้ใหญ่บ้านจะมีการคัดเลือกตามระบอบประชาธิปไตย และคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ต้องการที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นที่พึ่งพาของชาวบ้านได้ ซึ่งการคัดเลือกผู้ใหญ่บ้านจะดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี กำนันจะดำรงตำแหน่ง 6 ปี จึงจะมีการคัดเลือกใหม่

1.2 วิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และประเพณี

1.2.1 ประเพณีและพิธีกรรม

ชาวบ้านบ้านเป่าเป็นสังคมเกษตรกรรม มีอาชีพ ทำนา ทำสวน และทำไร่ บ้านเรือนกระจุกตัวกันเป็นครอบครัวใหญ่ ชาวบ้านมีการตั้งบ้านเรือนชิดขอบถนน ทำการค้าขายข้างริมถนน ไม่ว่าจะเป็นของป่า ผัก และผลไม้ต่าง ๆ ที่ชาวบ้านปลูก มีการไปมาหาสู่กันฉันท์ที่พี่น้องมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เคารพระบบผู้อาวุโสและระบบเครือญาติ มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันภายในคนในหมู่บ้านเดียวกัน มีความผูกพันในการความเป็นเครือญาติ ชาวบ้านยังยึดติดกับประเพณีอันดีงามของชุมชนที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ฮีตสิบสอง” แต่ปัจจุบันชาวบ้านสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมไม่ครบสิบสองเดือนเหมือนในอดีต ปัจจุบันคงเหลืองานบุญประเพณีที่สืบทอดดังต่อไปนี้

เดือนที่สาม บุญคุณลาน หรือบุญกุมข้าว ความสำคัญของบุญคุณลาน หรือบุญกุมข้าว บุญเดือนสาม ขึ้นสามค่ำ คือ ชาวบ้านเชื่อว่าก่อนที่จะนำข้าวขึ้นเกล้าจะต้องทำบุญก่อน โดยในเดือนสองชาวบ้านจะหาวันเวลาที่เหมาะสมในการนำเอาข้าวมารวมกันที่วัดเพื่อถวายพระสงฆ์ ให้นำไปขายนำเงินมาบำรุงวัดหรือเก็บไว้ใช้ในกิจกรรมของวัด ซึ่งในแต่ละปีชาวบ้านเฝ้าต่างรวมใจกันในการถวายข้าวเปลือกที่ได้จากการทำนาให้แก่วัดในหมู่บ้าน เพราะเชื่อว่าจะได้รับบุญกุศลมากและจะมีความราบรื่นในการทำมาหากินระหว่างปี

เดือนที่สี่ บุญเผาส หรือบุญมหาชาติ ความสำคัญของบุญเผาสที่ชาวบ้านได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่าในเดือน 4 จะต้องมีการทำบุญเผาส ซึ่งถ้าได้ฟังพระท่านสวดเรื่องพระเวสสันดรจนจบในวันเดียวจะได้ขึ้นสวรรค์และจะได้พบกับพระศรีอริยเมตไตรย ดังนั้นในเดือนนี้ชาวบ้านจึงได้จัดตั้งกองบุญเผาสทำบุญถวายปัจจัยต่าง ๆ เช่น เครื่องอัฐบริขารแปดแก่พระสงฆ์ ข้าวพันก้อน ดอกไม้พันดอก เมี่ยงพันคำ เป็นต้น ซึ่งชาวบ้านจะเริ่มพิธีกรรมตอนประมาณบ่ายสามโมงในการแห่เผาสเข้าวัดตอนบ่ายสามโมง ดึกองคุ่มมีปี มีแคน มีฟ้อน ตอนกลางคืนก็จะมิมหรสพครบครันกันตามประเพณี

เดือนที่ห้า บุญสงกรานต์ ประเพณีสงกรานต์ชาวบ้านจะจัดงานวัดผู้สูงอายุขึ้นทุกปี ซึ่งชาวบ้านจะทำกรรณน้ำคำหัวผู้ใหญ่ ขอรจากคนเฒ่าคนแก่ และช่วยเหลือด้านการเงินแก่ครอบครัวที่ยากจน นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้นำพระพุทธรูปประจำบ้านมาสร้างน้ำ ชาวบ้านจะเข้าวัดทำบุญตามประเพณีที่สืบทอดกันมา และทำกิจกรรมการก่อกองทราย นำทรายเข้าวัดฟังเทศน์ ฟังธรรมจากพระสงฆ์ เพื่อเป็นสิริมงคล

นอกจากนี้ในเดือนแปดชาวบ้านยังมีการทำบุญเข้าพรรษา เพื่อที่จะให้พระสงฆ์ได้เข้าอยู่ในอาวาสตลอด 3 เดือน ที่วัดภายในหมู่บ้าน เพื่อให้พระสงฆ์ได้บำเพ็ญไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้บริบูรณ์ ได้อบรมสั่งสอนหลักธรรมแก่ชาวบ้าน จากนั้นชาวบ้านบางส่วนก็จะมีการรักษาศีลทำบุญ ทำทาน ที่วัดตลอด 3 เดือน ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 จะมีการถวายคันเทียบ มีการแห่เทียนเข้าพรรษา พร้อมกับการถวายผ้าอาบน้ำฝน และบางบ้านจะมีการทำบุญบ้านร่วมด้วย

เดือนที่เก้า บุญข้าวประดับดิน ชาวบ้านมีความเชื่อว่า พอถึงคืนเดือนเก้าดับ (แรมสิบสี่ค่ำ เดือนเก้า) เป็นวันที่ประตูนรกเปิด ขมบาลจะปล่อยให้ผีนรกออกมาเยี่ยมญาติในโลกมนุษย์ ในคืนนี้กินข้าว ดังนั้นในเดือนนี้ผู้เฒ่าผู้แก่จะนิยมนำข้าว ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

เดือนที่สิบ บุญข้าวสาก การทำบุญข้าวสากเป็นการทำบุญให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว โดยจะจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ชาวบ้านจะนำอาหารไปทำบุญตักบาตรที่วัด รวมถึงมีการห่อข้าวต้มไปทำบุญที่วัด และมีการห่อข้าวสากมัดเป็นคู่ ไปถวายที่วัดในหมู่บ้านด้วย จากนั้นจะนำข้าวสากไปมัดแขวนไว้ตามต้นไม้ในหมู่บ้าน จากนั้นจะมีการตักทอง เพื่อบอกให้ผีเปรตมารับของที่ชาวบ้านได้นำมาทำทานไว้ เมื่อตักทองเสร็จแล้วประมาณ 2 ชั่วโมงผ่านไป ชาวบ้านก็จะวิ่งแข่งข้าวสากกันเพื่อนำไปไว้ที่ไร่ของตน เพื่อให้ผลผลิตทางการเกษตรงอกงามและให้ผลผลิตดีตามฤดูกาล

เดือนที่สิบเอ็ด ชาวบ้านจะมีการทำบุญออกพรรษา ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ชาวบ้านจะไปทำบุญตักบาตรที่วัด ตอนเย็นจะนำประทีปดอกไม้รูปเทียน ไปปักต้นกล้วยที่ตัดมาทำเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมไปวางไว้ที่หน้าโบสถ์เป็นพุทธบูชา

นอกจากนี้เดือนสิบเอ็ดชาวบ้านยังมีการกำหนด 1 เดือน ตั้งแต่ แรม 1 ค่ำ เดือน 11 จนถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 เพื่อที่จะทำบุญกฐิน เพราะชาวบ้านเชื่อว่าการทำบุญกฐินจะทำให้ได้บุญกุศลมาก เพื่ออุทิศบุญกุศลให้แก่ปู่ย่าตายาย หรือญาติมิตรที่ได้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งมักทำ 2 วัน คือ วันรวม จะมีการฟังเทศน์และแห่กฐินรอบบ้าน กลางคืนมีการจัดมหรสพ ส่วนวันที่สองก็นำผ้ากฐินไปทอดที่วัดที่ตนเองปักจองไว้ ส่วนมากจะเป็นวัดในหมู่บ้าน หากปีใดไม่มีชาวบ้านคนใดเป็นเจ้าของภาพ ทั้งหมู่บ้านก็จะจัดทำเป็นกฐินสามัคคีไปทอดถวายแก่วัดทุกปี

เดือนที่สิบสอง บุญกฐิน จะมีการทำต่อเนื่องมาจากเดือนสิบเอ็ด ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะทำบุญในช่วงปลายกฐิน คือ ในช่วงเดือนสิบสอง และจัดงานลอยกระทง จะมีการจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ซึ่งถือเป็นการสิ้นสุดบุญกฐินด้วย

1.2.2 สาธารณูปโภค

การคมนาคม ถนนลาดยางสะดวก มีเพียง 1 เส้นทาง คือ ถนนถนนหนองสูง - นิคมคำสร้อย การสื่อสาร ภายในชุมชนมีโทรศัพท์สาธารณะจำนวน 2 ตู้ ตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน - ปัจจุบันการไฟฟ้า ลักษณะของหมู่บ้านตั้งอยู่ 2 ฝั่งถนนหนองสูง - นิคมคำสร้อย จึงทำให้สามารถใช้บริการไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ทุกหลังคาเรือน

น้ำประปา ในชุมชนบ้านเป่ามีประปาหมู่บ้านจำนวน 3 แห่ง คือ ประปาจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเป่า ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านใช้ในการอุปโภคและบริโภค

1.2.3 อาชีพ/ การผลิต

อาชีพหลัก ชุมชนบ้านเป่าถือเป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีอาชีพหลักในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา และปลูกผัก ผลไม้ ตามฤดูกาล ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชนและทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ในหมู่บ้านจะทำนาปีละ 1 ครั้ง เริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ถึงเดือน พฤศจิกายน ทุกปี ผลผลิตจากการเกษตรจะเก็บไว้ส่วนหนึ่งเมื่อเหลือจกเกษตรกรบริโภคในครัวเรือนแล้วจึงจะขาย

ในอดีตเคยมีประเพณีการลงแขกเกี่ยวข้าว แต่ก็ได้เลือนหายไปนานแล้ว ปัจจุบันการเกี่ยวข้าวจึงใช้การจ้างเป็นรายวัน

ส่วนอาชีพของนั้นมีหลายอาชีพ แต่เมื่อแยกประเภทแล้วมี ดังนี้ อาชีพรับราชการ อาชีพรับจ้างทั่วไป และอาชีพอื่น ๆ สำหรับผู้ที่ไม่อยากไปรับจ้าง และผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาฟื้นฟูและประกอบเป็นอาชีพ ได้แก่ การสานกระติบข้าว การสานเครื่องใช้ในครัวเรือน การทอผ้า การทำผ้าเย็บมือ การทำตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ และการเลี้ยงจิ้งหรีด

1.2.4 สภาพเศรษฐกิจ

เมื่อสำรวจคุณภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยรวมแล้ว จะเห็นว่าบ้านเป่ามีการรวมกลุ่มอาชีพเป็นจำนวนมาก มีวิถีชีวิตที่ดี จิตใจแจ่มใส ส่วนสำคัญก็เนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจที่ดีของหมู่บ้าน

1.2.5 สภาพสังคม

ชาวบ้านเป่ามีสังคมที่เป็นอยู่แบบเรียบง่าย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน มีความผูกพันกับพระพุทธศาสนา นับถือผู้อาวุโสผู้เฒ่าผู้แก่ นิยมเข้าวัด ฟังธรรม และทำบุญเป็นประจำ มีนิสัยชอบช่วยเหลือตนเอง จึงเป็นหมู่บ้านที่สามารถเอาชนะเขาเสพติดได้อย่างยั่งยืน และเป็นหมู่บ้านที่ดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำรงชีวิตโดยส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวใหญ่และขยาย ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเครือญาติ รักเพื่อนบ้านเสมือนพี่น้อง เพราะเน้นความสัมพันธ์ในลักษณะของระบบเครือญาติ

1.2.6 สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ

คอนปู้ตา ภายในหมู่บ้าน จะนิยมทำบุญเดือนหก เมื่อฝนตกใหม่ จะทำพิธีขอฟ้าขอฝนจากท่าน และเลี้ยงเหล่าไท ไก่ตัว หมากพลู บุหรี่ แก่ท่าน หากไม่ทำบุญ ฝนจะไม่ตกและชาวบ้านจะไม่ได้ทำนา คอนปู้ตานี้ได้ทำพิธีอัญเชิญมาจากบ้านคำบก อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร เพื่อให้มาปกป้องรักษาชาวบ้านในหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ และเป็นถิ่นนิยมของนักท่องเที่ยว ได้แก่

- นมัสการพระพุทธรูปแกะสลักหินบนหน้าผา ณ วัดถ้ำโสม

- ศึกษาแนวคิด มหัทศวรรษของธรรมชาติ

นอกจากสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติแล้ว บ้านเป่ายังมีจุดศึกษาเรียนรู้
ทางการเกษตร กลุ่มอาชีพ และการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมผู้ไทยอีกด้วย

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้นำชุมชนที่ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้นำชุมชนที่ให้สัมภาษณ์

แก่นสวรรค์ คนหาญ บ้านเลขที่ 152 หมู่ 3 บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง
จังหวัดมุกดาหาร

โจมแก้ว กลางประพันธ์ บ้านเลขที่ 143/1 หมู่ 3 บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง
จังหวัดมุกดาหาร

ทาม ไตรวงค์ บ้านเลขที่ 94 หมู่ 3 บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

ทองใส อาจวิชัย บ้านเลขที่ 19 หมู่ 3 บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

ไมล์ ไซยอุป บ้านเลขที่ 19 หมู่ 3 บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

ลอย อาจวิชัย บ้านเลขที่ 131 หมู่ 3 บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

สวรรค์ กลางประพันธ์ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3 บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง
จังหวัดมุกดาหาร

สอน ไตรวงค์ บ้านเลขที่ 20/1 หมู่ 3 บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

เหลิม อาจวิชัย บ้านเลขที่ 83 หมู่ 3 บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

อเนก จันทร โคตร โรงเรียนบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

ภาคผนวก ง

กิจกรรมการท่องเที่ยวและแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวของบ้านเป้า

กิจกรรมการท่องเที่ยวและอัตราค่าบริการนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

ค่าอาหาร

อาหารเช้า	100 บาท/คน (ให้ท่านเลือกได้แค่ 1 ชุด)
	1. ข้าวต้ม-กาแฟ-ไข่ต้ม
	2. ข้าวผัด-กาแฟ-ไข่ดาว
	3. ขนมปัง-กาแฟ-ปาต่องโก้
	4. กาแฟ-ไข่ดาว-ฮอดดอกทอด
อาหารกลางวัน	150 บาท/คน (ให้ท่านเลือกได้แค่ 1 ชุด)
	1. ข้าวสวย+ต้มยำไก่+ไข่เจียว+อาหารพื้นบ้าน+ผลไม้ตามฤดูกาล
	2. ข้าวสวย+ข้าวเหนียว+ทอดปลา+ต้มจืด+ผลไม้ตามฤดูกาล
	3. ส้มตำไทย+น่องไก่ทอด+ผัดผักรวมมิตร
อาหารเย็น	150 บาท/คน (ให้ท่านเลือกได้แค่ 1 ชุด)
	1. ข้าวสวย+น้ำพริกปลา+นึ่งผัก+ไข่เจียว+ต้มยำไก่+ผลไม้ตามฤดูกาล
	2. แกงหอยใส่ไก่+ต้มจืดหมู+ผัดวุ้นเส้นรวมมิตร+ข้าวสวย+ผลไม้ตามฤดูกาล
	3. ข้าวสวย+ต้มยำรวมมิตร+ไข่ดาว+ปลาหมู+ผลไม้ตามฤดูกาล

เบรคอาหารว่าง 50 บาท/คน (ให้ท่านเลือกได้แค่ 1 ชุด)

1. กาแฟ+โอวัลติน+ทองม้วน
2. กาแฟ+โอวัลติน+กะหรี่ปั๊บ
3. น้ำผลไม้+ข้าวต้มมัด+ขนมต้ม
4. กาแฟ+โอวัลติน+ผลไม้ (ตามฤดูกาล)

ค่าที่พัก 150 บาท/คน/คืน (บ้านพักโฮมสเตย์) เรือรับรอง 150 บาท/คน/คืน

กิจกรรมการท่องเที่ยวและอัตราค่าบริการนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

1.1 ค่าบริการ

1.1.1 ค่าอาหารเช้า 60 บาท/คน (กาแฟ ข้าวต้ม ไข่ต้ม)

1.1.2 ค่าอาหารเที่ยง 100 บาท/คน (อาหาร 3 อย่าง และผลไม้ตามฤดูกาล)

1.1.3 ค่าอาหารเย็น (พาสอง) 120 บาท/คน (อาหาร 4 อย่าง ผักลวก แกงไก่ ไท
แกงหวานใส่ไก่ ต้มจืด)

1.1.4 ค่าอาหารว่าง 20 บาท/คน (กาแฟ ขนม)

1.1.5 ค่าที่พัก 100 บาท/คน (พักโฮมสเตย์) รวมค่าที่พักและอาหาร คนละ 400 บาท/วัน

1.2 ค่าการแสดง ชุดละ 2,000 บาท ชมวิถีชีวิตผู้ไทย และการแสดงดังนี้

1.2.1 บายศรีสู่ขวัญ ผูกแขน

1.2.2 แสดงรำภูไท และฟ้อนผู้ไทย

1.2.3 รำดั่งหวาย

1.2.4 รำแพรวา

1.2.5 รำวงพื้นบ้าน

1.3 จุดท่องเที่ยวและค่าบริการ

1.3.1 บ้านเป้า-ถ้ำไสมัน ค่ารถ 1,000 บาท/คัน ๆ ละ 10 คน

1.3.2 บ้านเป้า-ภูจ้อก้อบ้านแวง ค่ารถ 400 บาท/คัน

1.3.3 บ้านเป้า-บ้านภู ค่ารถ 100 บาท/คัน

1.3.4 บ้านเป้า-ไร่บัณฑิต, ไร่มาศ (สวนผลไม้อินทรี) ค่ารถ 400 บาท/คัน

1.3.5 บ้านเป้า-เจดีย์ชัยมงคล ค่ารถ 1,000 บาท/คัน

1.3.6 บ้านเป้า-ตลาดอินโดจีน ค่ารถ 1,000 บาท/คัน

1.3.7 เดินป่าภูผาแดง ระยะทาง 15 กิโลเมตร

1.3.8 เดินป่าภูผาขาว ระยะทาง 10 กิโลเมตร

1. นมัสการพระพุทธรูปแกะสลักหินหน้าผาขาว

2. ศึกษาผาแก้วผัด มหัศจรรย์ของธรรมชาติ หรืออภินิหารีย์

3. ชมวิว ผานางคอย ผานางแอ่น

4. คำน่าเที่ยว 200 บาท (ผู้นำเที่ยว 2 คน)

1.4 จุดศึกษาดูงาน

1.4.1 การผลิตตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ สาธิตการผลิตทุกขั้นตอน

1.4.2 การเลี้ยงจิ้งหรีด

1.4.3 การบริหารงาน โรงสีข้าวชุมชน

1.4.4 การผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ

1.4.5 ไร่นาสวนผสม

1.4.6 การผลิตขนมทองม้วน

แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวของบ้านเป้า

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
Aero Tourism

ชมแปลงนาข้าวสวย ไร่สวนผลไม้ในเขต
อ.บ้านเป้า อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร

สถานที่ราชการและหน่วยงานในเขต
อำเภอหนองสูง บ้านเป้า อ.หนองสูง
จังหวัดมุกดาหาร

โทร. 0-4263-5399
โทร. 0-4263-1342

สวนรุกขชาติพระโกสุมพิตร

สวนรุกขชาติพระโกสุมพิตร ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงในเขตบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร มีเนื้อที่ประมาณ 72 ไร่เศษ ภายในสวนมีพันธุ์ไม้หายากและไม้ประดับจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีอาคารพิพิธภัณฑ์และศาลาพักผ่อนที่สวยงาม

สวนรุกขชาติพระโกสุมพิตร เป็นสวนรุกขชาติที่สร้างขึ้นโดยพระโกสุมพิตร เจ้าอาวาสวัดพระโกสุมพิตร บ้านเป้า อ.บ้านเป้า จ.มุกดาหาร

สวนรุกขชาติพระโกสุมพิตร เป็นสวนรุกขชาติที่สร้างขึ้นโดยพระโกสุมพิตร เจ้าอาวาสวัดพระโกสุมพิตร บ้านเป้า อ.บ้านเป้า จ.มุกดาหาร

สวนรุกขชาติพระโกสุมพิตร เป็นสวนรุกขชาติที่สร้างขึ้นโดยพระโกสุมพิตร เจ้าอาวาสวัดพระโกสุมพิตร บ้านเป้า อ.บ้านเป้า จ.มุกดาหาร

สวนรุกขชาติพระโกสุมพิตร

สวนรุกขชาติพระโกสุมพิตร ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงในเขตบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร มีเนื้อที่ประมาณ 72 ไร่เศษ ภายในสวนมีพันธุ์ไม้หายากและไม้ประดับจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีอาคารพิพิธภัณฑ์และศาลาพักผ่อนที่สวยงาม

สวนรุกขชาติพระโกสุมพิตร เป็นสวนรุกขชาติที่สร้างขึ้นโดยพระโกสุมพิตร เจ้าอาวาสวัดพระโกสุมพิตร บ้านเป้า อ.บ้านเป้า จ.มุกดาหาร

สวนรุกขชาติพระโกสุมพิตร เป็นสวนรุกขชาติที่สร้างขึ้นโดยพระโกสุมพิตร เจ้าอาวาสวัดพระโกสุมพิตร บ้านเป้า อ.บ้านเป้า จ.มุกดาหาร

สวนรุกขชาติพระโกสุมพิตร เป็นสวนรุกขชาติที่สร้างขึ้นโดยพระโกสุมพิตร เจ้าอาวาสวัดพระโกสุมพิตร บ้านเป้า อ.บ้านเป้า จ.มุกดาหาร

สวนรุกขชาติพระโกสุมพิตร

สวนรุกขชาติพระโกสุมพิตร ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงในเขตบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร มีเนื้อที่ประมาณ 72 ไร่เศษ ภายในสวนมีพันธุ์ไม้หายากและไม้ประดับจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีอาคารพิพิธภัณฑ์และศาลาพักผ่อนที่สวยงาม

สวนรุกขชาติพระโกสุมพิตร เป็นสวนรุกขชาติที่สร้างขึ้นโดยพระโกสุมพิตร เจ้าอาวาสวัดพระโกสุมพิตร บ้านเป้า อ.บ้านเป้า จ.มุกดาหาร

สวนรุกขชาติพระโกสุมพิตร เป็นสวนรุกขชาติที่สร้างขึ้นโดยพระโกสุมพิตร เจ้าอาวาสวัดพระโกสุมพิตร บ้านเป้า อ.บ้านเป้า จ.มุกดาหาร

สวนรุกขชาติพระโกสุมพิตร เป็นสวนรุกขชาติที่สร้างขึ้นโดยพระโกสุมพิตร เจ้าอาวาสวัดพระโกสุมพิตร บ้านเป้า อ.บ้านเป้า จ.มุกดาหาร

ภาคผนวก จ
รูปภาพประกอบ

รูปภาพที่ 1 : บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร



รูปภาพที่ 2 : ป้ายทางเข้าบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร



รูปภาพที่ 3 : ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านบ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร



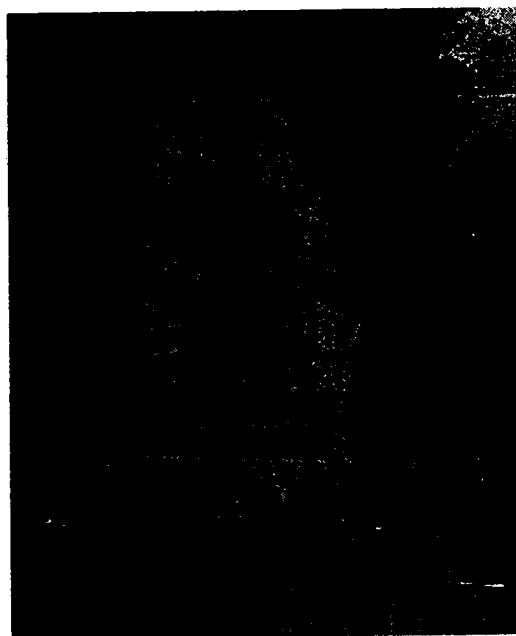
รูปภาพที่ 4 : เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำชุมชน



รูปภาพที่ 5 : ภาพมุมสูงบ้านเป่ามองจากถ้ำผาขาว เบื้องหลัง คือ ภูเขาแดงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ



รูปภาพที่ 6 : พระพุทธรูปแกะสลักบนหน้าผา บริเวณวัดถ้ำโสม (วัดถ้ำผาขาว)



รูปภาพที่ 7 : บ่อน้ำทิพย์ วัดถ้ำโสม (วัดถ้ำผาขาว)



รูปภาพที่ 8 : กลุ่มนักท่องเที่ยวเข้าชมการทอเที่ยวเชิงเกษตร



รูปภาพที่ 9 : นักท่องเที่ยวปีนเขาชมธรรมชาติ



รูปภาพที่ 10 : กลุ่มนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์



รูปภาพที่ 11 : นักท่องเที่ยวถ่ายภาพร่วมกับชาวบ้านที่บ้านพักโฮมสเตย์



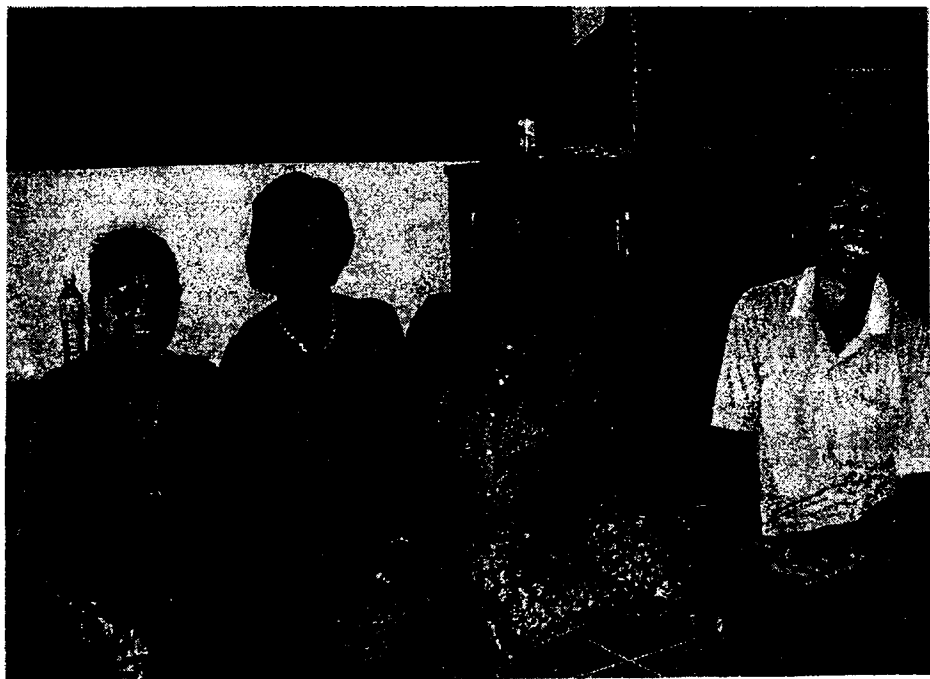
รูปภาพที่ 12 : นักท่องเที่ยวต่างประเทศ จากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาพักผ่อนแบบส่วนตัว เพื่อศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชาวผู้ไทยบ้านเป่า



รูปภาพที่ 13 : นักท่องเที่ยวร่วมแต่งกายด้วยชุดผู้ไทย



รูปภาพที่ 14 : นักท่องเที่ยวจากสวีเดน



รูปภาพที่ 15 : ความเป็นกันเองของชาวผู้ไทยกับนักท่องเที่ยว



รูปภาพที่ 16 : ผลิตภัณฑ์ชุมชนจากกลุ่มผลิตตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ





พระพุทธรูป และสิ่งของโบราณ



รูปภาพที่ 17 : ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือหลากสี

